

KULTURÁLIS TANULÁS ESETEI HATÁRON INNEN ÉS TÚL

CIVIL DIMENZIÓK
III. KÖTET

Dr. Juhász Erika – Zelei-Pintér Magdolna (szerk.)

CIVIL DIMENZIÓK III.

Kulturális tanulás esetei határon innen és túl

Debrecen, 2018

Kiadói adatok

Felelős kiadó: KultúrÁsz Közhasznú Egyesület (www.kulturasz.hu)

Kiadó vezetője: Dr. Juhász Erika, elnök

Projektnév: Egyetemes Kultúra

Projektszám: EFOP-5.2.2-17-2017-00065

Műszaki szerkesztő, tipográfus: Pete Balázs

Borító tervezője: Pete Balázs

Nyomdai munkák: Kapitális Nyomda

Könyv formátuma: A5 méret

Könyv terjedelme: 204 oldal

Betűtípus: Arial

Lektorálta

Dr. Szabó József Ph.D.

Dr. Herczegh Judit Ph.D.

Civil dimenziók sorozat

Sorozatszerkesztő: Dr. Juhász Erika

ISSN szám: 2063-7829

III. kötet: Kulturális tanulás esetei határon innen és túl

Szerkesztette: Dr. Juhász Erika – Zelei-Pintér Magdolna

ISBN szám: 978-615-80226-7-5

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

TARTALOMJEGYZÉK

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ	7
I. FEJEZET: MAGYARORSZÁGI JÓ GYAKORLATOK	9
Bordás István: Kedvenc műalkotásaim - képzőművészek kedvenc műalkotásaiból szervezett kiállítás és ismeretterjesztő program	11
Bordás István: Sárospatak bemutatkozik az erdélyi városok magyar közösségének	17
Csatlósne Komáromi Katalin: A Lorántffy Zsuzsanna Hímzőműhely úrasztali kézimunkáinak kiállítása és ehhez kapcsolódó vetítettképes előadás magyarországi és határon túli helyszíneken	23
Csatlósne Komáromi Katalin: Kalandozások a Tokaj-hegylajai Borvidéken – Borkóstoló estek A Művelődés Háza és Könyvtárában	28
Csatlósne Komáromi Katalin: Régi fénykép kiállítás a kistelepülések történetéről a sárospataki járásban.....	33
Kállay Gyula Zoltán: Kulturális örökségmenedzsment kurzus a Debreceni Egyetemen.....	38
Zelei-Pintér Magdolna: A borkultúra közösségformáló szerepe – borkóstolóval egybekötött ismeretterjesztő előadássorozat	47
II. FEJEZET: ERDÉLYI JÓ GYAKORLATOK	57
Balla Imola: "Hintajegy" program- közösségi játszótér kialakítása	59
Balla Imola – Fodor Emőke: Hagyományos mesterségek oktatása – átképzés felnőttkorban (keramikus képzés).....	65
Balla Imola – Fodor Emőke: Mezőségi fesztivál – hagyománymentés utolsó órában	71
Balla Imola – Fodor Emőke: Művész(?) beugró- kortárs magyar írók, költők találkozása szamosújvári középiskolásokkal-irodalomnépszerűsítő programsorozat	78
Balla Imola – Fodor Emőke: Román nyelvű kommunikációs tábor-egy lépés a többségi kultúra felé	84
Bartha Katalin Ágnes: A Kriterion Kiadó működése és fennmaradása	91

Galánthay Zsombor: Helytörténeti gyűjtőmunka és fotókiállítás Koltón	98
Lőrincz Ildikó: Minimum Party Alkotótábor, mint alkotók közössége	101
Lőrincz Ildikó: Művészek közössége Atyha vonzáskörében	107
Pap Tímea: Egy tábor közösségösszefogó ereje	109
Rariga Imola – Fodor Emőke: Prűcskők játszóháza és Népi Gyermekjáték Találkozó- kulturális tudatosság fejlesztése óvodás kortól	112
Salló Szilárd: Falun az olimpia	119
Salló Szilárd: Kenderfesztivál Csíkszentdomokoson	125
Széman Emese Rózsa: Báthory Napok Szilágysomlyón	129
Széman Emese Rózsa: Jövőt építeni hagyományból – Szederinda citerazenekar, Szilágysomlyó	137
Széman Emese Rózsa: Könyvturi élőKönyvtár	143
Széman Rózsa: Nagykorúvá lett a Játékkuckó – Szilágysomlyó	148
Tamás Csilla Erika: Legszebb Erdélyi Magyar Dal könnyűzenei pályázat	153

III. FEJEZET: FELVIDÉKI JÓ GYAKORLATOK 159

Tamasova Viola – Barna Szilvia: Miloš Ruppeld Napok – Zenei Verseny és Fesztivál	161
Tamasova Viola – Barna Szilvia: Office Gallery – Művészet közelebb az emberekhez	165
Gabri Kornélia: Az Erdélyi János Emlékmúzeum	169
Gabri Rudolf: A Nagykaposi Magyar Közösségi Ház Háztáji Vásárudvára	175
Vályi Edit: MAGYARHÁZ újság – a közösségi élet és a közösség eredményeinek megjelenítése	179

IV. FEJEZET: KÁRPÁTALJAI JÓ GYAKORLATOK 187

Kudlotyák Krisztina: Bababörze és ruhacsereprogram	189
Kudlotyák Krisztina: Beregi tájház program	191
Kudlotyák Krisztina: Itt magyarul is (IMI) program	195
Kudlotyák Krisztina: Kárpátalja.ma hírportál és magazin	198
Kudlotyák Krisztina: KurucFeszt	201

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

A KultúrÁsz Közhasznú Egyesület *Egyetemes kultúra* címmel két éves, kulturális témájú nemzetközi projektet valósít meg. A projekt megvalósítási időszakában – 2018. március 1. és 2020. február 29. között – vállaltuk a projektben együttműködő külföldi partnerek bevonásával a kulturális szakterületen olyan módszerek, eljárások és jó gyakorlatok feltárását, tanulmányozását és rendszerezését, amelyek hozzájárulnak a nemzettudat megtartásához, fejlesztik a helyi identitást, közösséget építenek, segítik az önkéntesség elterjedését, a hagyományok átörökítését és a fiatalok szülőföldön tartását.

A projekt elsődleges célcsoportját az együttműködő partnerek és azok hatókörében működő kulturális, ifjúsági és közösségfejlesztő szakemberek, önkéntesek jelentették, továbbá azok a fiatalok, akik a projekt közösségfejlesztési programjába bekapcsolódtak. A projektbe magyarországi, romániai, szlovákiai és ukrainai partnerek kerültek bevonásra, amelyek a KultúrÁsz Közhasznú Egyesülethez hasonlóan sok éves tapasztalattal rendelkeznek a kultúráközvetítés, projektek, felnőttképzések, kutatások és nemzetközi hálózati együttműködés területein. A közös munka során az alábbi szervezetek és intézmények kiemelkedő tudással bíró munkatársai kapcsolódtak be a szakmai feladatellátásba:

- Education of the Future (Ungvár, Ukrajna)
- Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (Kolozsvár, Románia)
- Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont (Székelyudvarhely, Románia)
- Magyar Népművelők Egyesülete (Magyarország, Sárospatak)
- Nagykapos és Vidéke Társulás (Nagykapos, Szlovákia)
- Pro Cultura Subcarpathica (Beregszász, Ukrajna)
- Teleki Magyar Ház Társaság (Nagybánya, Románia)
- Téka Alapítvány (Szamosújvár, Románia)

A projektidőszak alatt kiemelt feladatként vállaltuk a Kárpát-medencei magyarság hagyományörző, önkéntes alapon szerveződő kulturális gyakorlatának megismerését, valamint a jó gyakorlatok adaptációját a haza viszonyok között az együttműködő partnerek egymástól való kölcsönös tanulási elvének szem előtt tartásával.

A jó gyakorlat fogalma az ipari környezetben került definiálásra leginkább, és Magyarországon az ISO (International Organization for Standardization) minősítések bevezetésével terjedt el. A meghatározás szerint *a jó gyakorlat olyan innovatív folyamat, módszer, cselekvés és eszközhasználat együttese, amely az intézményi gyakorlatban és működésben megtapasztható, több éve sikeresen és hatékonyan alkalmazott, kipróbált, ezért eredményesen adaptálható, fenntartható, fejleszthető és dokumentálható. Az átvett innováció a továbbiakban a felhasználók által is elismert szolgáltatásként képes működni.* Az elmúlt évtizedekben minden szakterület igyekezett gyűjteni és megszerezni jó gyakorlatait, és nem egy esetben ezekből szabványok, minőségügyi elvárások kialakítására is sor került.

A nemzetközi együttműködések egyik jelentős módszere azoknak a jó gyakorlatoknak az összegyűjtése, amelyekről a partnerszervezetek egymás szervezeteit, jellegzetességeit megismerve úgy gondolják, hogy egymásnál is adaptálhatók, hasznosíthatók. Az *Egyetemes kultúra* projektben is törekedtünk ezeknek az azonnal hasznosítható jó gyakorlatoknak az összegyűjtésére, így a jelen kötet összesen 35 db eseteleírást tartalmaz a magyar kulturális élet területéről magyar nyelven, amelyek megvalósítása minden esetben példaértékkel bír. Az összegyűjtött jó gyakorlatok mindegyike lehetőséget kínál arra, hogy az olvasók betekintést nyerjenek a magyarországi, romániai, szlovákiai és ukrainai magyar kulturális élet egy-egy érdekes szegmensébe, közelebbről megismerkedjenek az adott országban megfigyelhető kulturális sajátosságokkal. Az eseteleírások közzétételével célunk, hogy az olvasók a négy ország, de más országok területén is adaptálható tapasztalatokra lelhessenek, amelyek sok esetben megoldást jelenthetnek a saját országukban megfigyelhető társadalmi és kulturális hiányosságokra, vagy a meglévő jól működő gyakorlatukat tudják vele színesíteni. A jó gyakorlatok minden esetben adaptálhatóak teljeskörűen, de akár egy-egy részletükben, mozzanatukban is. Az adaptáció mértéke mindig az adaptáló ország, szervezet, személy szándékaitól és lehetőségeitől függ, de minden esetben hozzáad valami újat a működéshez, és a jó gyakorlat továbbéléséhez.

I. FEJEZET

MAGYARORSZÁGI JÓ GYAKORLATOK

Bordás István

Kedvenc műalkotásaim - képzőművészek kedvenc műalkotásaiból szervezett kiállítás és ismeretterjesztő program

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Az ismeretterjesztő program során egy képzőművészeti gyűjtemény elemei közül választanak felkért képzőművészek. Ezek a kiválasztott műtárgyak kiállításra kerülnek. Továbbá a rendhagyó kiállítás megnyitó keretei között a művészek beszélnek a kiállított műtárgyakról, illetve alkotóikról. A program segít bemutatni olyan kulturális értékeket (például raktárban vagy magángyűjteményekben található műtárgyakat) amelyeket a nagyközönség nem láthat. Ezek az alkotások részei az adott ország és település kulturális kincsének, bemutatásukkal nő azon értékek száma, amelyek erősíthetik a látogatók identitását. A program megvalósítása nem különösebben bonyolult, hiszen meglévő képzőművészeti gyűjtemények, magángyűjtemények, akár több is használhatóak hozzá. Létrehozható az ismeretterjesztő és kiállító program akár néhány műtárggyal is, tehát akár egy-egy művész vagy magángyűjtő tulajdonában lévő alkotások is elegendőek a színvonalas lebonyolításhoz. Könnyen adaptálható bármely ország közösségében. Ehhez csupán az kell, hogy az adott szűkebb vagy tágabb lakókörnyezetben található legyen képzőművészeti kollekció. Ez nem feltétlenül kell, hogy hivatásos múzeumokhoz kötődjön, hiszen műtárgy együtteseket birtokolnak közintézmények, civil szervezetek vagy akár magánszemélyek is.

Mérhető eredményként említhető a kiállított műtárgyak száma, a rendezvényen részt vevő látogatók száma illetve a későbbi kiállítás látogatók száma.

2. A jó gyakorlat létrehozói

Sárospataki Képtár, A Művelődés Háza és Könyvtára Sárospatak

A program szervezője Bordás István a Képtár vezetője.

A programba bekapcsolódó, az ismeretterjesztő előadásokat tartó művészek: Fazekas Balogh István festőművész, feLugossy László képzőművész, Molnár Irén festőművész, Sándor Zsuzsa festőművész, Stark István festőművész.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A program Sárospatak művészet iránt érdeklődő lakosainak szolt. Az ismeretterjesztő programszakaszban ők vettek részt. Az időszaki kiállítás ideje alatt a látogatók két csoportja tekinthető érdekeltnek. A kiállítás megtekintésének céljával érkező közönség, jelen esetben elsősorban szervezett iskolai csoportok. Továbbá A Művelődés Háza és Könyvtára egyéb programjaira érkező látogatók, akik például a színházi előadások szünetében megtekintették a kiállítást.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A program átfogó célja az egyes településeken található, nem nyilvános képzőművészek megismertetése. Átfogó cél továbbá a helyi vagy nemzeti hatókörbe tartozó alkotók munkásságának megismertetése a nagyközönséggel. Mindezekkel hozzájárulni a kulturális tudatosság, a helyi és nemzeti identitás fejlődéséhez, gazdagodásához. Mindezek mellett további célként határozhatjuk meg a helyi képzőművészek megismertetését a közönséggel annak érdekében, hogy tevékenységük és gondolataik hozzájáruljanak a helyi kulturális identitás alakulásához.

A program megvalósításának tevékenységei a bemutatni kívánt műtárgyak kiválasztásával kezdődik. Jelen esetben a Sárospataki Képtár kiállításon nem szereplő, raktáron tárolt, műtárgyai közül választottak ki egy-egy alkotóhoz tartozó néhány festményt vagy grafikát a közreműködő művészek.

A következő fázisban a képtár munkatársai elkészítették a kiállítást. Ezzel párhuzamosan a művészek, az általuk kiválasztott műtárgyakhoz kapcsolódóan felkészültek olyan rövid ismeretterjesztő jellegű előadással, amely kapcsolódott a kiválasztott műtárgyak művészettörténeti korszakához és alkotójához. A rövid előadások létrehozásának fontos szempontja volt a

személyesség. Több esetben előfordult, hogy a művészek egykori mestereik alkotásait választották ki.

A program következő fázisában került sor az ismeretterjesztő előadásokra. Ekkor a felkért művészek az adott műalkotások szemlélése közben tartották meg előadásukat. A továbbiakban mód volt a kötött programot követő személyes beszélgetésekre is, amely lehetőséggel a jelenlévő közönség nagy előnyszeretettel élt.

A program későbbi szakaszában már csak a kiállított alkotások megtekintésére volt mód. Ezt lehetett színesíteni az egyes alkotókról szóló rövid leírás kifüggesztésével.

A program során tehát lehetőség nyílt tehát olyan kulturális értékek megismerésére, amelyre a korábbiakra nem volt mód, továbbá a közönség által ismert és elismert helyi képzőművészek személyes hangú előadásaival erősítették a közönség kötődését a helyben vagy országosan fontos képzőművészeti alkotókhoz.

Általánosan megállapítható, hogy a cél elérésének fontos eszköze volta közvetlenség és a személyes kötődés hangsúlyozása.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

Az ismertetett tevékenységi forma elsősorban a nem formális tanulás területén hat. Egyszerre adhat ismereteket az adott művészeti terület tényeire, adataira vonatkozóan. Ugyanakkor a kulturális tanulás széles értelmezése a legfontosabb szegmense e programnak. Egyrészt az információk nyújtásán túl erős érzelmi kötődéseket ad át a résztvevőknek. Elsősorban a személyesség által. Ugyanakkor a felkért előadók a sajátos látásmódja olyan új megközelítésekre hívják fel a résztvevők figyelmét, amely a formális tanulás, vagy a formális művészettörténeti értékelések során nem lehetséges.

Mindezek mellett a helyi elismertségnek örvendő képzőművészek közösségformáló ereje is megnyilvánulhat a program során. Ennek egyik megközelítése, hogy a különböző műfajokban és szemlélettel alkotó művészek egy „csapatban” vesznek részt a programban. A közönség számára ez üzenet értékű a tekintetben, hogy az eltérő világlátású megközelítések is alkothatnak egy platformot. Jelen esetben a különböző művészeti ágakat kedvelők közös megközelítése a művészet szeretete általában.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A leírt tevékenység hatóköre elsősorban helyi települési alapvető megközelítése a helyi kulturális identitás további erősítése. Esetlegesen más szervezeti feltételek mellett a program hatóköre kiterjeszthető több településre is. Ez azonban csak akkor lehet hatékony, ha a települések között létezik kulturális azonosság, esetleg térségi kulturális identitás.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek

A megvalósításhoz alapvetően szükséges egy vagy több olyan képzőművészeti kollektív amely, vagy helyi szinten, vagy nemzeti szinten értéket képvisel. Ez számosságában és kiterjedésében nem feltétlenül kell, hogy nagy legyen. A programot meg lehet valósítani akár néhány jó minőségű műtárgyat tartalmazó magángyűjtemény bevonásával is. Lehetséges a megvalósítás akár egy művész munkájának kiállításával. Ebben az esetben a felkért előadók az egy adott művészhez kötődő, eltérő megközelítésekkel adhatnak izgalmas élményt a résztvevőknek. Praktikusabb és nagyobb hatású azonban, ha több alkotótól származó műtárgy együttes bevonására van mód.

Tárgyi feltételek tekintetében szükséges egy kiállításra alkalmas, egy megfelelő nagyságú és a szükséges installációs eszközökkel rendelkező tér. A műtárgyak kiállítása bizonyos esetekben installációt tesz szükségessé. Gyakorlatban azonban keretezett kiállításra alkalmas művek lehetnek a leggyakoribbak. Ritkábban fordul elő, hogy grafikákat paszpartúrázni kell. A grafikai üveg használata ennek figyelembevételével lehetséges.

A programot egy, a képzőművészetben járatos munkatárs könnyen megszervezheti. A felkért előadók tekintetében mindenképpen fontos az adott művészek helyi elismertsége. Elvileg egy művésszel is megvalósítható a művészeti alkalom. Azonban több művész bevonása, épp a nézőpontok különbözősége okán, eredményesebbé és nagyobb hatásúvá teszi a programot.

Pénzügyi tekintetben a következő költségek merülhetnek fel: a kiállító terem bérlete, a hiányzó installáció elkészítése, a közreműködő művészek tiszteletdíja, marketingköltség, szállítás, biztosítás. A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy ezen költségek nem mindegyike merül fel. A leírt program megvalósítása során például a művészek nem kértek tiszteletdíjat, a szállítás a kis távolság okán könnyen megoldható volt és természetesen terembérlet sem merült fel.

8. A jó gyakorlat eredményei, hatásai

A program közvetlen eredménye, hogy a képzőművészet iránt érdeklődő közönség olyan képzőművészeti alkotásokat ismert meg, amely eddig nem volt látható a közönség számára. Szintén közvetlen eredményként lehet meghatározni az ismeret bővítést, amely az ismeretterjesztő program eredője.

Közvetett, középtávú eredmény a helyi közösség kulturális identitásának erősödése. A képzőművészeti értékek bekerülése abba a különböző kulturális kötődésekből álló tudatba, amely a helyben lakókat köti településükhöz.

Mindezek mellett, a személyes gondolatok és közvetlen kapcsolatok útján erősödik a helyi közönség és a képzőművészek egymáshoz való kötődése. Ez hozzájárul az általános települési identitás megszilárdulásához.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Miután a program megvalósítása viszonylag kis anyagi ráfordítást igényel, a fenntarthatóság elsődleges feltétele a megvalósítók elkötelezettségében lelhető fel. abban az esetben, ha a település sok, a programba bevonható képzőművészeti értékkel rendelkezik, a hosszabb távú megvalósítás sem jelenthet akadályt. Szintén biztosíthatja a fenntarthatóságot, hogy viszonylag könnyen „elmozdítható” a program más művészeti értékek irányába is. Például: köztéri szobrok, film vagy irodalmi alkotások. A lényeg minden esetben a helyi beágyazottsággal rendelkező alkotók és a közönség kapcsolatának építése. Eszközként pedig az új ismeretek átadásának módja nevezhető meg. Ez lehetőség szerint a személyességre és a gondolatok sokszínűségére alapuljon.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A program megvalósítása könnyen adaptálható minden olyan településre vagy településcsoportra, amelyek rendelkeznek helyi művészeti értékekkel. A bemutatott jó gyakorlat a képzőművészeti alkotások bemutatására alapul. Ugyanakkor viszonylag könnyen átalakítható a program más művészeti területek bemutatására. A program megvalósításának alapvető feltétele a helyben található művészeti értékek megléte, valamint az arról autentikusan és személyesen beszélni tudó helyi művészek feltalálása.

Transzformálható a program azonban olyan helyi értékekre is, amely a közönség számára bemutatható módon vonható be a programba. Például helyben található érdekes könyvek, esetleg iparművészeti alkotások.

Bordás István

Sárospatak bemutatkozik az erdélyi városok magyar közösségének

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A magyarországi önkormányzatok és művelődési intézmények tudatosan törekednek arra, hogy olyan erdélyi magyar közösségekkel teremtsenek kapcsolatot, amely számukban jelentősek, kulturális tevékenységükben erősek. Ennek azonban több akadály is van. Egyrészt nincsenek meg a megfelelő kapcsolatok, másrészt a hazai és az erdélyi települések magyar közösségei keveset tudnak egymás kulturális életéről, történelmi múltjáról. Az turisztikai vonzerővel rendelkező települések részéről szintén igényként jelentkezik, hogy a korábbiakhoz képest jelentősebb számú magyar turistát vonzanak a határon túli magyar lakta területekről.

A kapcsolatok kialakítása szempontjából és saját településünk jobb megismertetése okán lehet ez a program jó gyakorlatnak nevezhető. Megfelel a történelmi és kulturális értékek szakaszerű bemutatása igényének épp úgy, mint a szórakoztatásnak. Egyszerre tartalmaz színvonalas ismeretterjesztő elemeket és kielégíti az igényes szórakoztatás kritériumait.

A fogadó, közösség, kulturális igényeinek kielégítésén túl a programban résztvevő alkotó- és előadós művészeti csoportok közösség fejlődéséhez is hozzájárul.

2. A szervezet(ek)/személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Művelődés Háza és Könyvtára, Sárospatak, mit az EMKE Észak-magyarországi Képviselője.

A program szervezője Csatlósné Komáromi Katalin és Bordás István.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A program érdekeltjei alapvetően két csoportra oszthatók.

A Bemutatkozó település, jelen esetben Sárospatak, közösségi művelődési életében résztvevő aktív tagok. Illetve olyan személyek, akik a település művelődési életét szervezik.

A programba bekapcsolódó művelődő közösségek:

- A Művelődés Háza Kamara Kórusa
- Lorántffy Zsuzsanna Hímző Műhely
- Foltos Pilla Foltvarró Kör
- Bodrog Néptáncegyüttes

A programmal meglátogatott erdélyi városok magyar közösségeinek azon része, aki érdeklődnek az ilyen jellegű igényes programok iránt. Ők általában az városokban működő magyar civil szervezetek közvetlen környezete. Tagsága, vagy állandó programlátogatói.

A programba a következő városok magyar közösségei kapcsolódtak be: Kolozsvár, Szamosújvár, Nagybánya, Nagyszeben, Nagyenyed.

Bekapcsoló szervezetek:

- Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület
- Téka Alapítvány
- Nagybányai Teleki Magyar Ház
- Híd Magyar Kulturális Egyesület
- Dr. Száz Pál Magyar Közösségi Ház

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A program átfogó célja az, hogy a magyarországi és az erdélyi magyar közösség tagjai közel kerüljenek egymáshoz azáltal, hogy jobban megismerik egymás kultúráját és történelmét.

Közvetlen cél, hogy az egyes közösségek közvetlenül felvegyék egymással a kapcsolatot. Esetleg a közös értékek mentén a programon túl is közös akciókat dolgozzanak ki.

További közevetett cél, hogy a programon résztvevő közönség, megismerve Sárospatak értékeit, kedvet kapjon meglátogatni a város és környékét.

A program tevékenységei:

A program szervezése a kapcsolatfelvétellel kezdődik. A megcélzott területeken olyan szervezetek kerestünk, amelyek a helyi magyar kultúrát szervezik. Nyilvánvaló, hogy a megfogalmazódott program ötlet után olyan városokat kerestünk meg amelyekben már volt korábban közös program. Ez az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület magyar ház hálózatára terjedt ki.

A fogadókészség tisztázása és az anyagi háttérének megteremtése után következett az előadás forgatókönyvének összeállítása. E tekintetben fontos szempont volt, hogy az igényes szórakoztatás mellett minél többet mutassunk meg a város múltbéli és jelenkori értékeiből. A színpadi jellegű előadást pedig igyekeztünk kiegészíteni olyan látnivalókkal, ami a kézműves alkotók munkáját is bemutatja. Szintén a „könnyebb fogyaszthatóság”, de a történeti hagyományok miatt is, a gasztronómia is szerepet kapott a programban borkóstoló formájában.

Ezután indult el a résztvevő csoportok felkészülése illetve a konkrét szervező tevékenység. Mivel a távolságok eléggé nagyok, így csak arról lehetett szó, hogy egyszerre több bemutatót szervezzünk egy útvonalon. Megszerveztük az utazást, szállást, étkezést, a bemutatók helyszínének és technikai feltételeinek biztosítását. Előkészítettük a helyi PR tevékenységet. Egységes plakátot és szórólapot terveztünk, melyet előre elküldtünk a helyszínekre.

A program a következő módon zajlott:

A kezdés megelőzően az alkotó művészeti körök kiállításokat készítettek munkáikból. Illetve bemutatókat tartottak az érkező közönségnek.

Az előadás vázlatos forgatókönyve:

- Rövid köszöntők
- Sárospatak a történelmi város - vetített képes előadás
- Kórus produkció (népdalfeldolgozások)
- Néptánc produkció
- Sárospatak az iskola város - vetített képes előadás
- Diákanekdoták
- Kórus produkció (pataki diákdalok)
- Sárospatak a kultúra magyar városa - vetített képes előadás
- Néptánc produkció
- Borkóstolás

A programot többnyire hosszúra nyúló borozós beszélgetés követte a helyi közösség tagjaival.

A „fellépéseken” túl természetesen az utazó közösségeknek volt módja megnézni a meglátogatott városok nevezetességeit is. E tekintetben az említésre méltó, hogy az idegenvezetést a helyi közösség tagjai vállalták. Ők egészen más szempontok szerint mutatták be a magyar emléket, mint egy hivatásos idegenvezetés.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

A program alapvetően két művelődési terület érint. A nem formális tanulás (ismeretterjesztés) és közösségépítés. Mindezeket elsősorban a közösségi megközelítésből. A konkrét lebonyolítás során az egyes művelődő közösségek ismeretek adtak át Sárospatakról illetve az itt folyó kulturális tevékenységről. De a látogatások során ők maguk is ismereteket szereztek a határon túli magyar lakta területek kultúrájáról és az az ott élő magyar közösségek életéről.

A közösségek épülésnek több rétege is kibontakozott. Egyrészt a megvalósító művelődő közösségek belső kohéziója nőtt. Ugyanakkor az egymás munkáját kevésbé ismerő közösségek is közelebb kerültek egymáshoz az előadás megvalósítása és a közös utazás által. Mindezeken túl a magyar-magyar kapcsolatok is erősödtek megismerkedés és bemutatok értékek által.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A program megvalósítása alapvetően két települést közösségét érinti. A szervezés körülményeinek praktikussága ugyanakkor azt feltételezik, hogy több egymást követő „előadást” célszerű megszervezni. Jelen esetben a hatókör kiterjed ugyanakkor a magyar-magyar kapcsolatok egyik lehetséges irányára az erdélyi magyarság közösségeire. Nyilvánvaló, hogy egy testvér települési kapcsolat esetében ez csupán két települést érinthet.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek

A legfontosabb szakmai feltétel az, hogy egy településnek, vagy művelődési intézménynek legyenek olyan művelődő közösségei, amelyek elegendő és jó minőségű produkciót képesek kiállítani. Bár a történelmi múlt nagy előnyt jelenthet, de nem feltétlenül szükséges. Mi több hosszú időre visszanyúló múlttal nem rendelkező település (intézmény) esetében a program maga is egy belső identitás erősítő töltést adhat az azt létrehozóknak.

Tárgyi feltételek tekintetében két oldalról kell vizsgálni a programot. A szervezők utazók esetében a produkció közvetlen tárgyi szükségletei fontosak. Kiállítandó tárgyak, viseletek, fellépő ruhát. A bemutatóhoz szükséges kellékek. Az utazás körülményeit is meg kell teremteni. Fontos lehet saját laptop biztosítása. Ilyen esetben nem kerülhetünk bajba pl. a fájl formátumokkal és a kábelekkel. A fogadó fél esetében egy megfelelő méretű terem szükséges. Hangosítással és vetítési lehetőséggel. Színpad nem feltétlenül szükséges.

A program megvalósítása költséges. Főleg az utazás és szállás jelent nagy kiadást. Ennek jelentős csökkentése csak abba az esetben lehetséges, ha a program megvalósítása olyan települések között történik, amelyek nincsenek túl nagy távolságban egymástól.

8. A jó gyakorlat eredményei, hatásai

A program közvetlen eredménye, hogy egymás kultúrájáról és történelméről keveset tudó magyar közösségek jobban megismerik egymását. Szintén közvetlen hatásnak tekinthető az egyes művelődő közösségek belső kohéziójának erősödése.

A legfontosabb, hosszú távú eredmény a nemzeti identitás erősödése. A határokkal elválasztott magyar közösség összetartozás érzésének ébrentartása, kialakítása.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Miután a program megvalósítása viszonylag nagy anyagi ráfordítást igényel, a fenntarthatóság elsődleges feltétele a források biztosítása. Abban az esetben, ha több lábon álló finanszírozást sikerül kialakítani ez nem lehetetlen. A helyi önkormányzat, pályázati források és szponzorok bevonása lehetséges megoldás.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A program több kifutás menté adaptálható. Jól használható lehet például olyan önkormányzatok esetében, akik erdélyi tervér települést keresnek. Ez a bemutatkozási módszerrel létrehozott produkció lehet például egy szimbolikus lépése is a kapcsolat kialakításnak. A kölcsönös szervezésben, szintén nagy lehetőségek rejlenek. A lebonyolítás nem is feltétlenül kell, hogy határon túli és magyarországi településeket érintsen. Lehet az országon belül is alkalmazni.

Lehetséges a program további adaptációja kulturális turizmus megközelítésben is. Egy a kulturális turizmus számára értékes terület promóciója egy olyan eszközt kaphat, amely nem megszokott és közvetlen értéküzenetek küld a potenciális látogatók felé.

Csatlósné Komáromi Katalin

A Lorántffy Zsuzsanna Hímzőműhely úrasztali kézimunkáinak kiállítása és ehhez kapcsolódó vetítettképes előadás magyarországi és határon túli helyszíneken

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Lorántffy Zsuzsanna Hímzőműhely több magyarországi tájegység hímzés kultúrájával foglalkozik, de munkásságuk középpontjában a Sárospatakon Lorántffy Zsuzsanna Fejedelemasszony udvarában működő úri hímzés feldolgozása és továbbörökítése áll. A XVII. századból eredő egyedi motívum világot a Református Kollégium Tudományos Gyűjtemény Múzeumának igazgatója tudományos alapossággal is feldolgozta, ez jelenti munkájuk alapját. Pocsainé dr. Eperjesi Eszter a téma avatott szakértője és országszerte ismert előadója. A négy évtizedes múltra visszatekintő közösség úri hímzés tematikájú programjainak állandó segítője.

A 2017-es év az alkotások bemutatására különleges apropót szolgáltatott, hiszen a Reformáció 500. évfordulója mind Sárospatakon, mind más, erős református gyökerekkel rendelkező településen középpontba helyezte az úrasztali kézimunkákat. Ez a momentum nemcsak magyarországi, hanem határon túli szórvány területeken is segítette a komplex program megvalósítását. Az alkotóközösséget működtető intézmény széles körű kapcsolati hálója lehetővé tette ezen komplex programok megszervezését és sikeres lebonyolítását. A határon túli területek egyik ágát az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület magyar házai jelentették, míg a felvidéki intézmény a pataki Kollégium hatókörének köszönhetően került a programba: Kolozsvár, Nagyenyed, Szilágysomlyó, Nagykapos.

2. A jó gyakorlat létrehozói

A Művelődés Háza és Könyvtára Sárospatak – Lorántffy Zsuzsanna Hímzőműhely, Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei Múzeuma, Sárospataki Képtár.

A program szervezője: Csatlósné Komáromi Katalin A Művelődés Háza és Könyvtára igazgatója, az EMKE Észak-Magyarországi Képviselői Pont vezetője, Bordás István a Sárospataki Képtár vezetője.

A programban részt vettek a Lorántffy Zsuzsanna Hímzőműhely tagjai Koscsó Istvánné vezetésével, valamint az előadásokat Pocsainé dr. Eperjesi Eszter múzeumigazgató tartotta valamennyi helyszínen.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A program elsősorban valamennyi helyszínen a kézimunka és textilművészet iránt érdeklődőknek szólt, másodsorban a református egyházközségek tagjainak. A kiállítás megnyitót követő vetített képes előadás komplex ismeretterjesztő elemként szerepelt a gyakorlatban, amelyet több néprajzzal, vagy vallástörténettel foglalkozó érdeklődő is meghallgatott az egyes helyszíneken. A kiállítást megtekintették azon érdeklődők is, akik más céllal érkeztek az egyes intézményekbe.

4. A jó gyakorlat célja és tevékenységei

A program elsődleges célja az úri hímzés motívum és színvilágának bemutatása, illetve a XXI. századi alkalmazásának és felhasználási területeinek igazolása. Így a kiállított darabok között nemcsak asztalterítőket, keresztelő kendőket és úrasztali textileket találunk, hanem ünnepi öltözetek használatos kiegészítőket, ékszereket, díszítő jegyeket. A kiállítás megnyitók alkalmával elhangzó bevezető a tárgyalkotó közösség történetét és sokszínű, eredményekben gazdag működését mutatta be, rávilágítva a közösségi lét erősségeire és a településre gyakorolt hatására.

A múzeumigazgató által tartott vetített képes előadás az úri hímzés történetére, motívum és színvilágára, a felhasznált alapanyagok minőségére és ezek összefüggéseire hívta fel a figyelmet. A vetített diákon keresztül ismerhetett meg a közönség több, Sárospatakon ma is fellelhető, Lorántffy Zsuzsanna udvarából származó kézimunkát, illetve úrasztali terítőt. Az átadott ismeretek valamennyi helyszínen hozzájárultak a nemzeti identitás és nemzeti összetartozás érzéséhez is, melynek hatása a hallgatóságon minden helyszínen érzékelhetővé vált.

A programsorozat első lépése volt, hogy a Lorántffy Zsuzsanna Hímzőműhely tagjai 2017. február 19-én a Fejedelemsasszony névnapján úri hímzésekben álló kiállítást valósított meg a szervezetnek otthont adó sárospataki intézményben. A helyi kiállítás befejezése után a kiállított darabokat olyan tematikus tablókon helyezték el, amelyek jól szállíthatóak voltak, és a többszöri csomagolás ellenére is biztosították a kézimunkák épségét. A tablókat a szakkör tagjai a szín- és motívumrendszer figyelembe vételével készítették el. Összesen 12 db A4-es méretű tabló több mint ötven alkotással jelentette a mobil installációt. Az ehhez szükséges alapanyagokat a szervezet pályázati forrásból finanszírozta.

A programsorozat időbeni egyeztetését és a lehetséges helyszínekkel való kapcsolat felvételt az EMKE Észak-Magyarországi Képviselői Pontja végezte. A korábbi sikeres együttműködéseknek, illetve a téma iránti azonos motivációnak köszönhetően a program összesen öt helyszínen valósult meg. A kiállítás megnyitókra minden esetben minimum hatfős csoport utazott, magában foglalva a hímző asszonyok egy részét, az előadást tartó múzeumigazgatót, a kiállítás rendezését végző képtár vezetőjét, és a rendezvény lebonyolítását, megnyitót tartó intézményvezetőt.

Az egyes helyszíneken rendelkezésre álló kiállítótér berendezését és többféle funkció szerinti kialakítását a csoport tagjai a házigazda szakmai munkatárssal közösen végezte, ügyelve arra, hogy mind a kiállított darabok megtekintése, mind az előadás, és a helyszíni kézimunkázás megfelelő térbe kerüljön, ügyelve a fényviszonyokra és a látogatók kényelmes elhelyezkedésére.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

A megvalósított program két klasszikus közművelődési területet is érintett: a kiállítás és az ismeretterjesztés területét. A kiállítás elsősorban a látogatók esztétikai nevelését segítette, míg az előadás a nemformális tanulás kiváló példája volt. A múzeumigazgató történelmi, egyháztörténeti és néprajzi ismereteket egyaránt közvetített a hallgatóság felé. A nagyenyedi és a sárospataki Református Kollégium történetének azonosságai éppúgy felszínre kerültek, mint a gyülekezeti közösségek gyakorlatai. A közönség valamennyi helyszínen érzelmileg is azonosulni tudott a nemzeti összetartozás érzését erősítő hangulattal, a helyszíni varrás, vagy annak esetleges kipróbálása még inkább erősítette a résztvevők személyes kötődését a programhoz.

A kiállítás megnyitón elhangzó köri bemutatás és a szakköri tagok jelenléte a közösségben végzett munkára hívta fel észrevétlenül is a figyelmet. A rögtönzött bemutatók és a hímező asszonyok közvetlensége bizonyította a közönség számára, hogy értékmentő – értékteremtő munkájuk egy jó hangulatú csapatban zajlik, ahol a sikerek további motivációt jelentenek a tagok számára.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A program elsődleges hatóköre Sárospatak volt, majd ez az ütemezés szerint bővült az alábbi területekkel: kolozsvári, nagyenyedi és szilágysomlyói magyar közösség, felvidéki Nagykapos település magyar közössége.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek

Alapvető szükséglet a kézimunka kollekció. A szállításhoz és csomagoláshoz szükséges megfelelő installáció. Valamennyi helyszínen megfelelő tér, ahol a kiállítás és az előadás lebonyolítható, technikai eszközök a vetített képes előadáshoz.

A programsorozat személyi feltételi a fentebb említettek szerint szükségeltetnek, továbbá kiállítás szervezésében jártas személy az egyes helyszíneken.

A program pénzügyi kiadásait a kiállítási installáció megvalósítása mellett az utazási, illetve szállítási költségek jelentették. Az erdélyi helyszínek esetében szállásköltséggel is számolni kellett. A kiállítás megnyitón közreműködők közül csak a Református Kollégium Tudományos Gyűjteményének múzeumigazgatója részesült tiszteletdíjban, hiszen ő nem A Művelődés Háza és Könyvtára képviselőjében vett részt a programon.

8. A jó gyakorlat eredményei, hatásai

A kiállítást látogató közönség egy különleges hímzés kultúrával ismerkedhetett meg, a precíz, tudományos alapossággal készült kézimunkák mind az egyéni, mind a közösségi felhasználási területeket érintették.

A vetítettképes előadás új ismereteket közvetített helytörténetből, egyháztörténetből, és művelődéstörténetből egyaránt. Közvetett hatásként beszélhetünk a látogatók egyházhoz való viszonyának változásáról, és a kötődések erősödéséről.

A bemutatott jó gyakorlat klasszikusan szolgálta Sárospatak város Kulturális Stratégiájában megfogalmazott elvárásokat, azaz Sárospatakon létrehozott értékek más helyszínen történő bemutatását, illetve Sárospatak Brand erősítését.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A program értékálló központi eleme, vagyis az úri hímzéssel készült kézimunkák bármikor újabb formában és tematika szerint is bemutatásra kerülhetnek, akár Sárospatakon, akár más helyszíneken. A Lorántffy Zsuzsanna Hímzőműhely helyi beágyazottságát és szakmai elismertségét számos elismerés, kitüntetés, illetve a tagok által megszerzett Népi Iparművész Cím igazolja, így az alkotásaikból nyíló kiállítás időponttól függetlenül értékálló.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A program könnyen adaptálható más tárgyalkotó tevékenységre is. Az esetleges kiállítások és hozzá kapcsolódó programok – bemutató, előadás – a témától függően variálható. A könnyű szállítás és csomagolás hozzájárulhat a program sikeréhez. Az adaptálhatóságot a megvalósított esemény jól tükrözi.

Csatlósne Komáromi Katalin

Kalandozások a Tokaj-hegyaljai Borvidéken – Borkóstoló estek A Művelődés Háza és Könyvtárában

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Sárospatak azon szerencsés települések közé tartozik, amely része a 2002 óta Világörökségi címmel kitüntetett Tokaj-hegyaljai tájegységnek. A Művelődés Háza és Könyvtára stratégiai célkitűzései közé tartozik, hogy minél több ismeretet adjon át e kivételes tájegységről az itt élőknek, segítse az állampolgárokat abban, hogy a borkultúra történetét, mai irányait és a térséget érintő fejlesztési folyamatokat ismerjék és ezen témában kellő tájékozottsággal rendelkezzenek. Az intézmény sajátos eszközeivel azon is fáradozik, hogy a kulturált borfogyasztás szabályait népszerűsítse, illetve a minőségi borok iránti érdeklődést felkeltse. Ezen törekvések a 2009-ben, az intézmény részvételével is végzett világörökségi tájegységet bemutató felmérés eredményeivel is azonosságot mutatnak.

Az ismeretterjesztő programsorozat megvalósítását az is motiválta, hogy az intézmény több mint egy évtizede fontos találkozási pontja a Tokaj-hegyaljai borász társadalomnak, számos szakmai rendezvény házigazdája, a sárospataki, illetve Tokaj-hegyaljai Hegyközségek szervezetének állandó partnere.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Művelődés Háza és Könyvtára Sárospatak – Sárospataki Hegyközség. A program szervezője: Csatlósne Komáromi Katalin A Művelődés Háza és Könyvtára igazgatója

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A havonta egy alkalommal megvalósuló rendezvény elsősorban a kulturált borfogyasztók közösségének szól. A meghirdetett estekre állandó asztaltársaságok jelentkeznek, 4-12 fős létszámokkal. A társaságokban több cégtulajdonos, borászati szakember, szőlész, és településvezető is helyet foglal a laikus érdeklődők mellett. Egy-egy eseményre 80-120 fő közötti közönség érkezik annak függvényében, hogy a kalandozás éppen melyik Tokaj-hegyaljai települést és borászatot állítja a fókuszba.

A több mint négy éve, őszi-téli hónapokban zajló programsorozat keretében mind a 27 hegyaljai település bemutatkozási lehetőséget kapott, közel 70 borászat nemes nedűit kóstolhatták meg az érdeklődők. A rendezvény folyamatos sikerét és presztízsét bizonyítja, hogy a települések és borászatok vezetői egy idő eltelte után maguk keresték meg a szervező intézményt, hogy bemutatkozási lehetőséget kapjanak. A településeket a polgármesterek, a borászatosokat cégtulajdonosok, birtokigazgatók, főborászok ajánlják a népes közönség figyelmébe.

A látogatói vélemények szerint a sárospataki ismeretterjesztő sorozat egyben a Hegyalján működő borászatok egyik legismertebb platformja, ahol kötetlen formában, baráti környezetben rendszeresen cserélnek eszmét a tájegységet érintő folyamatokról, aktualitásokról.

4. A jó gyakorlat célja és tevékenységei

A rendezvénysorozat célja a hegyaljai települések történetének, nevezetességeinek, turisztikai attrakcióinak bemutatása, valamint széleskörű ismeretek átadása a Tokaj-hegyaljai borkultúráról. A településekre jellemző dűlőszelektált borok éppúgy nagy hangsúlyt kapnak, mint a kádármesterség, a települési gasztronómia, vagy egyéb egyedi jellemzők.

A szervező már a nyári hónapokban egyeztet a szüret után induló sorozat havonta bemutatásra kerülő partnereit. Az egyeztetés egyaránt megtörténik a meghívott település polgármesterével, és az ott működő borászatokkal. Egy est keretében általában 3-4 borászat kap lehetőséget, egyenként 3-4 bortétel felvonultatására. A havi dátumok fixálása után a szervező meghirdeti a programot. A kialakult gyakorlat szerint ez nyomtatott meghívó, illetve elektronikus levél formájában történik. Az előzetes asztalfoglalás

minden esetben szükséges, a létszám lezárására a rendezvényt megelőzően két nappal kerül sor. Ekkor a szervező értesíti a borászokat annak érdekében, hogy a szükséges mennyiségű kóstolóétel rendelkezésre álljon.

A rendezvény helyszínének berendezését A Művelődés Háza és Könyvtára munkatársai már nagy gyakorlattal végzik. Az asztalok elhelyezésénél figyelembe veszik az állandó társaságok kéréseit. A sorozat ideje alatt már megtörtént az itt használt asztalok és székek cseréjére, így a közönség számára a korábbinál komfortosabb körülmény kialakítására került sor. A terem nagysága és a létszám megkívánja a legnagyobb méretű vetítővászon alkalmazását a prezentációkhoz és a hangosítást. A vendégek kiszolgálása érdekében az intézmény a megterített asztalokra vizet, harapnivalót, alkalmanként az előadáshoz igazodva egyéb hideg étkezést is biztosít. Ennek előkészítését, s minden részletre kiterjedő esztétikus megvalósítását szintén az intézmény munkatársai végzik.

Egy-egy est hivatalos programja a tételek számától függően kb. másfél órát vesz igénybe, ezt követően az asztaltársaságok közötti baráti beszélgetés, a meghívott borászokkal történő kötetlen eszmecsere változó időtartamban zajlik. Nem ritka, hogy a 18 órakor kezdődő program valamennyi kiegészítő elemével 21 óra után zár.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

A rendezvénytársaság az ismeretterjesztés klasszikus példáját valósítja meg. A nemformális tanulási alkalom biztosítja az új ismeretek átadását, előadás, vagy vetített képes előadás formájában, illetve a borászok vezetésével végzett borkóstolásokkal. Az elhangzó információk helytörténetre, földrajzi ismeretekre, szőlőműveléssel kapcsolatos tudnivalókra és technológiai eljárásokra egyaránt vonatkoznak. A településtörténetekből különleges egyedi elemek is kibontakoznak, nem ritkán ezekre épülve települési attrakciók, rendezvények, fesztiválok bontakoztak ki. A rendezvény jó alkalom arra is, hogy a településvezetők személyes meghívást tolmácsoljanak a jelenlévőknek, figyelmüket felkeltsék egy-egy kistépülési különlegesség iránt. Az esemény számos alkalommal igazolta a helyi identitás erősítését, a tájegységünkön való boldogulás és eredményesség lehetőségét. A szervező több esetben kiemelte annak fontosságát, hogy a borászok, birtokigazgatók előadásai tanórai keretek között is adhatnak motivációt a középiskolai diákoknak a pályaválasztás tekintetében.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Tokaj-Hegyalja 27 települése, ott működő borászatok.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A programsorozat személyi feltételeit A Művelődés Háza és Könyvtára biztosítja. A meghívottak körét az intézmény széles kapcsolati hálójának köszönhetően könnyen választja ki a térség polgármestereiből, borászaiból, birtokigazgatóiból. A tárgyi feltételekről szintén az intézmény gondoskodik, folyamatosan bővítve a zavartalan lebonyolításhoz szükséges konyhai eszközök, poharak számát.

Pénzügyi vonatkozásban többféle konstrukció előfordult már az évek alatt. A propaganda és a vendéglátás költségeit az intézmény állja saját forrásból, lehetőség szerint előadói tiszteletdíjat fizet a meghívottaknak. A felszolgált borok ellentételezésére sok esetben nem kerül sor, mert azt felajánlásként biztosítják az intézmény részére. A meghívottak több mint 80 %-a reklámértékűnek itéli meg a sárospataki esteket, így azok költségeit nem hárítja át.

8. A jó gyakorlat eredményei, hatásai

Az ismeretterjesztő sorozatot látogató közönség ismeretei bővülnek a Tokaj-hegyaljai tájegységgel kapcsolatban. Sok, egymásra épülő információ birtokába kerülnek a borkultúrával kapcsolatban. Fogyasztási szokásaik a minőség irányába mozdulnak el, szakértő figyelemmel vesznek kézbe és ízlelnek meg egy pohár tokaji bort.

Kialakult a rendezvényt rendszeresen látogatók közössége, akik partneri viszonyban állnak egymással, valamint a Tokaj-Hegyalját meghatározó borászokkal.

A rendezvény mérhető eredménye, hogy több kis település próbált hasonló rendezvényt szervezni a helyben található értékre, ezek folytonossága azonban nem kiszámítható.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A program fenntartható és bármikor fejleszthető új területtel, amely kapcsolódik Tokaj-Hegyaljához. Ebben folyamatosan új témát adnak a különböző külföldi érdekeltségű borászatok, a nemzetközi borversenyeken elért eredmények, illetve a Világörökségi tájegység szabályozására és fejlesztésére irányuló kormányzati programok, amelyek az egész Hegyalját érintik. A Tokaji Aszú, mint hungaricum állandó és meghatározó tényezője a téma köré szervezett program fenntartásának.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A sorozat adaptálható más tájegységre jellemző elemre is, de akár változatlan formában megvalósítható úgy is, ha központi témájává más Magyarországon található világörökségi tájegységeket, vagy hungaricum törvény hatálya alá tartozó terméket teszünk. Ez utóbbi több Borsod-Abaúj-Zemplén megyei településen napjainkban is működő forma. A szervezőknek vannak adatai, amelyek azt igazolják, hogy más intézményben is a sárospataki minta alapján indítottak el hasonló ismeretterjesztő programot.

Csatlósné Komáromi Katalin

Régi fénykép kiállítás a kistelepülések történetéről a sárospataki járásban

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A települések történetét bemutató fotódokumentáció elsősorban családoknál őrzött régi fényképek formájában lelhető fel, vagy régi szervezetek, cégek archívumában, esetleg települési könyvtárak anyagában található meg. Ezek szisztematikus gyűjtése, rendezése, és nagy közönség előtti bemutatása a művelődésszervezői munka fontos része lehet, különös tekintettel a kistelepüléseken. Egy ilyen kiállítás megvalósítása az ötlettől a kivitelezésig számos olyan információt hoz felszínre, a települések közösségeivel összefüggő ismeretanyagot idéz fel, amely napjainkban is az ott élő közösség további működése szempontjából meghatározó lehet. A fényképek gyűjtése során olyan összefüggésekre, feldolgozható hagyományokra, elmúlt századok értékeire bukkanhatunk, amely a jövőbeni települési és közösségfejlesztési stratégia alapját is képezheti. A családok története is jól kidomborodik egy-egy ilyen gyűjtés alkalmával, sorra jelennek meg a település karizmatikus személyei és egyházi, gazdasági, művelődő, önképző közösségei, melyek nagy lendületet adhatnak a további közösségi életnek.

A fenti szempontok is motiválták a sárospataki Művelődés Házát, amikor a járási településeknek segítséget nyújtott a programsorozat megvalósítására. A kiállítások egységes arculattal, de a települések adottságaihoz igazodva valósultak meg, minden helyszínen nagy sikert aratva. A város környéki kis községek közül hat település élt azzal a lehetőséggel, hogy a kiállítás rendezéséhez és az azzal összefüggő háttérmunkálatok elvégzéséhez módszertani segítséget kapjon a sárospataki intézménytől. A kiállítást megvalósító önkormányzatok és művelődésszervező kollégák kivétel nélkül az esemény sikeréről és annak további jótékony hatásáról számoltak be.

2. A jó gyakorlat létrehozói

A Művelődés Háza és Könyvtára Sárospatak, Zalkod, Olaszliszka, Hercegkút, Makkoshotyka, Kenézlő, Erdőhorváti községek önkormányzatai, és kulturális munkatársai.

A program szervezője: Csatlósné Komáromi Katalin A Művelődés Háza és Könyvtára igazgatója, Bordás István a Sárospataki Képtár vezetője, Leskóné Szemán Éva kiállítás rendező, Megyeri Sándor olaszliszakai Művelődési Ház vezetője, Joósz Antal a hercegkúti Művelődési Ház vezetője, Molnár Gézáné zalkodi Művelődés Ház vezetője.

3.A jó gyakorlat érdekeltjei

A program elsősorban a települések lakosságának, helyi közösségeknek szólt. A kiállításokon bemutatott tematikus témák – egyházi élet, gazdasági egységek működése, kulturális események, oktatási intézmények története, mezőgazdasági termékhez kapcsolódó ünnepek, sport rendezvények – szinte valamennyi korosztályt érintették. A kiállítás megnyitón megjelenő nagyszámú közönség minden helyszínen igazolta, hogy a helyiek kíváncsiak voltak az általuk adott fotók felhasználására és bemutatására, illetve a megjelentek számára különleges élményt nyújtott az együtt emlékezés és a régmúlt történeteinek felelevenítése. Nem ritkán a hivatalos kiállítást megnyitót követő anekdotázások és beszélgetések számtalan új inspirációt is adtak a településvezetőknek. Az általában egy hónapig nyitva tartó kiállítás minden helyszínen nagy látogató létszámot vonzott, többször előfordult, hogy egy személy több alkalommal is meglátogatta a tárlatot. Erről vendégkönyvi bejegyzések is tanúskodnak. Egyértelműen megállapítható, hogy a kiállítás érdekeltjei nemcsak azon személyek voltak, akik adományaikkal hozzájárultak egy-egy program megvalósításához, hanem hosszú távon a település egész lakóközössége profitált abból.

4. A jó gyakorlat célja és tevékenységei

A kiállítás elsődleges célja a településtörténet bemutatása, a helyben fellelhető fotódokumentáció alapján. Az így feltárt múltbéli hagyományok, illetve közösségek egy új tervezési folyamat alapját jelentik. A helyi identitás erősítése, a közösségi összetartozás érzésének növelése éppúgy célja volt a programnak, mint azon példaképek kiválasztása, akik munkájukkal

eredményesen járultak hozzá egy-egy község fejlődéséhez. A gyűjtőmunka során számos olyan családi történet, anekdota került napvilágra, amely máig hatóan fontos lehet a falu életében. A tematikusan rendezett tablók sok építészeti emlékre, akár műemléki szempontból is jelentős elemre világítottak rá. A családok életét bemutató fényképek egyfajta lenyomatát adták az akkori kor életszínvonalának, sokféle következtetést vonhattak le azokból a vagyoni helyzetre, életmódra vonatkozóan. A fényképek összegyűjtését végző művelődésszervező kollégák és segítők egy igazi „kincses kalendárium” anyagához jutottak a gyűjtés során. A hallott történetek írásbeli rögzítése, vagy más módos történő dokumentálása a helytörténet egy újabb alkotása lett.

A fotókiállítás meghirdetését követően a szervezők számos kérdést kaptak. A lakosság általában szívesen adta át az otthon őrzött képeket, de azok biztonságáról és visszaszolgáltatásáról garanciát kért. A átadott fényképekről a szervezők névvel, címmel ellátott listát készítettek, és garantálták azok épségét. A gyakorlat során az eredeti fotókkal dolgoztak, de több helyszínen megtörtént azok digitalizálása egy jövőbeni adattár, vagy egyéb felhasználás céljából. A határidőig érkező fényképekből tematikus tablókat készítettek. A fekete fotókartonra kétoldalú ragasztóval tették fel az összeválogatott anyagot, amelyeket kép aláírással, vagy a tablónak adott címmel láttak el. Az így elkészült kiállítási installációt üvegborítással helyezték falra, vagy paravánra. A fel nem használt fényképeket fényképalbumba tették, melyeket a kiállító térben megtekinthettek az érdeklődők. A kiállítás megnyitóra általában a település vezetőjét kérték fel, egyéb közreműködőként a helyi óvoda, iskola, vagy kulturális célú civilszervezet tagjai szerepeltek. A meghívó elkészítését az előre egyeztetett résztvevőkkel a sárospataki intézmény végezte, annak címzettekhez való eljuttatását a helyi önkormányzatok biztosította.

Azon településekre, amelyek nem rendelkeztek kellő tárgyi eszközzel (paraván, üveg, karton, stb.) a jó gyakorlat esetében A Művelődés Háza és Könyvtára biztosította azokat.

5. A jó gyakorlat által érintett területek

A megvalósított program elsősorban a kiállítás tevékenységet valósította meg, de jelentősen hozzájárult a nemformális tanulás gyakorlásához is. A kiállított fényképek egyháztörténeti, helytörténeti, kultúrtörténeti ismereteket egyaránt közvetítettek a lakosság felé. A közönség valamennyi helyszínen érzelmileg is azonosulni tudott az összetartozás érzését erősítő hangulattal, a személyes hangvételű anekdoták, akár a könnyekig meghatották a jelenlévőket. Generációk voltak azonos „hullámhosszon” egy-egy nagyformátumú helyi tanító, lelkész, birtokos személyének felidézésekor. A közös emlékezés újabb erős kapcsolatot formált a résztvevők között, annak minden pozitív hatásával együtt.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Azon kistélepülések, melyek részesei voltak a programnak Zalkod, Olaszliszka, Herceghút, Makkoshotyka, Kenézlő, Erdőhorváti községek.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek

Alapvető szükséglet a gyűjtött fotók, ezek darabszáma helyszínenként változó volt, 120-400 darabig. Valamennyi helyszínen megfelelő tér, ahol a kiállítás megvalósítható. A programsorozat egyes állomására A Művelődés Háza és Könyvtára biztosította a paravánokat, a tablókat borító üvegtáblákat. A kiállításhoz szükséges fotókartonról, ragasztóanyagról, feliratozásról, valamint a meghívók elkészítéséről minden esetben a járási székhely intézmény gondoskodott.

A program személyi feltételeit a sárospataki és a kistélepülési intézmények munkatársai közösen biztosították. A szervezők minden esetben együttműködtek a helyi önkormányzat vezetőivel, polgármesterekkel, oktatási intézmények vezetőivel.

A sorozat pénzügyi kiadásait A Művelődés Háza és Könyvtára pályázati támogatásból finanszírozta, ebben a szakmai anyagok költségeit, nyomdaköltséget, és útiköltséget tudott elszámolni. A helyi önkormányzatok lehetőségük szerint gondoskodtak a kiállítás megnyitót követő vendéglátásról.

8. A jó gyakorlat eredményei, hatásai

A rendezvény a kistelepülések vonatkozásában az adott naptári év egyik legsikeresebb eseménye lett. A lakossággal létrehozott közös produktum azt eredményezte, hogy a magas látogatói létszám mellett erősödött a lokálpatriotizmus érzése. A fénykéпкиállítás rávilágított azon települési erősségekre és lehetőségekre, amelyek a közösségi élet szervezésében új kiindulópontot jelentettek. Elkészült a sárospataki kistérségi kulturális stratégia, amelyben kamatoztatták a fotókiállítással felszínre került ismereteket. A települések egy részén más témával hirdettek meg fotókiállítást, felbuzdulva az előző sikerén.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A kiállítás egy-egy helyszínen általában egy hónapig volt látogatható, de a téma és a rendezéshez szükséges eszközök egyszerűsége igazolta, hogy bármilyen apropóból a program megismételhető. A kiállítás szervezéséhez kapcsolódó lakossági aktivitás adja a gyakorlat fenntarthatóságát és értékét a dokumentumokon túl.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A programsorozat bizonyította, hogy a jó gyakorlat könnyen adaptálható és az egyedi sajátosságokat figyelembe véve a település lélekszámától függetlenül megvalósítható. Az ötletgazda intézmény már több településről kapott jelzést, ahol az alapötletet megvalósították, tovább fejlesztették.

Kállay Gyula Zoltán

Kulturális örökségmenedzsment kurzus a Debreceni Egyetemen

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

2018 a kulturális örökség európai éve. Ennek a kezdeményezésnek a lényege, hogy minél többen fedezzék fel és ismerjék meg azokat a kulturális hagyatékokat, amelyek Európában találhatók. Az év szlogenje: „Örökségünk: a múlt és a jövő találkozása.”

2018-ban Európa-szerte számos olyan esemény megszervezésére kerül sor, amelyek révén az egyes országok polgárai jobban magukénak érezhetik a kulturális örökségeiket azáltal, hogy alaposabban megismerik azokat. Az emberek életében kiemelt fontossággal bír, hogy tudatában legyenek saját kultúrájukkal és hagyományaikkal, hiszen ezek formálják identitástudatunkat, és mindennapi életünket is meghatározzák.

Elgondolkodhatunk azon, hogy miért is olyan fontosak a kulturális örökségek. Erre a legtalálhatóbb válasz az, hogy azért, mert egységes értékrendszert közvetítenek az egyének, közösségek és az egész társadalom felé. Ezért is kiemelt feladatunk, hogy óvjuk ezeket az örökségeket, és fontosnak tartjuk azok átörökítését az utánunk következő generációk számára. A kulturális örökségekre nem szabad úgy tekinteni, mint soha meg nem újuló, statikus elemekre. Folyamatosan változnak és kölcsönhatásban állnak azokkal, akik őrzik őket, és Európa jövőjének alakításában is kulcsfontossággal bírnak. Ez az egyik oka annak, hogy az európai évben különösen a fiatal generáció kerül megszólításra.

Ebből a feladatból vette ki részét a KultúrÁsz Közhasznú Egyesület a Debreceni Egyetemmel való szoros együttműködés során, amelynek keretében *Kulturális örökségmenedzsment* címmel indítottunk értelmiségi kurzust az érdeklődő felsőoktatásban tanuló fiatalok számára 2018 februárjában. A kurzus megvalósításához egyesületünk EFOP-1.3.5-16-2016-00014 azonosítószámú, Egyetemes közösségek című projektünket hívtuk segítségül. A kurzus átfogó célja volt, hogy a fiatalok ismereteit bővítse a kultúra és műveltség területén.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A kurzus 2018 februárjában vette kezdetét, és a KultúrÁsz Közhasznú Egyesület és a Debreceni Egyetem együttműködésének köszönhetően jöhetett létre. Az egyesület közel 15 éve működik felnőttképzési és kulturális célú civil szervezetként, így rendelkezik azokkal az elméleti és gyakorlati ismeretekkel, amelyek egy ilyen kurzus megszervezéséhez szükségesek. Jelenleg 5 főállású munkatárssal tevékenykedik az egyesület, akik diplomás, több diplomás szakemberek és szintén fontosnak tartják a kulturális örökségvédelem témáját.

A Debreceni Egyetem a maga több mint száz éves múltjával kiváló háttérrel tudott biztosítani a kurzus sikeres megvalósításához. Egy olyan neves intézményről van szó, amely a vidéki felsőoktatás kiemelkedő szereplője, elit kutatóegyetemi címmel rendelkezik. A képzés előadássorozata az impozáns Főépületben valósult meg. Tekintve, hogy a legnagyobb vidéki egyetemről beszélünk, bőven tudott a kurzushoz merítési bázist biztosítani a célcsoportot tekintve. Ennek is volt köszönhető, hogy a kurzus meghirdetését követő néhány órán belül már nem maradtak szabad helyek a később jelentkezni kívánó hallgatók számára.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A jó gyakorlat elsődleges célcsoportját a 18 és 24 év közötti fiatalok jelentették, akik mindannyian a Debreceni Egyetem valamely karán folytatták tanulmányaikat a kurzus meghirdetésekor. Célunk volt, hogy a kulturális örökségek európai évének stratégiájához igazodva elsősorban a fiatalabb generációt célozzuk meg, hiszen kiemelt célként jelenik meg 2018-ban, hogy ezek a fiatalok kapjanak alaposabb tájékoztatást a kulturális örökségekről, azok védelmének és tovább örökítésének fontosságáról. A kurzusra összesen 100 fő jelentkezett, az egyetem 8 karáról. Ebből is látszik, hogy milyen széles körben tudtuk bevonni egyetemi szinten az érdeklődőket, hiszen kevés olyan értelmiségi kurzus létezik az intézményben, amely azzal büszkélkedhet, hogy résztvevői ennyire sok karról verbuválódnak össze. A kurzus végén mind a 100 résztvevő sikeresen teljesítette a kollokviumi követelményeket, és megszerezték a kurzus teljesítéséért járó krediteket.

A jó gyakorlat másodlagos célcsoportját jelentették a résztvevők azon családtagjai, barátai és közvetlen környezetében élő személyek, akik saját maguk ugyan nem vettek, vagy vehettek részt a képzésen, de a résztvevők által számukra elmondottak alapján az ő ismereteik is bővítésre kerültek a kulturális örökségekkel kapcsolatban. Így jól láthatóvá válik, hogy a közvetlenül elért 100 fő mellett sokkal több emberhez sikerült eljuttatni a képzés valódi mondanivalóját és a kulturális örökségek megóvásának, tovább örökítésének, fontosságának üzenetét.

A kurzus eredményeinek terjesztése a 2018 nyarán megrendezésre kerülő Durkó Mátyás Emlékkonferencián is megtörtént, ahol a jó gyakorlat lejegyzője által készített poszterbemutatón keresztül sikerült a konferencián megjelent szakemberek érdeklődését felkelteni, így őket is idesorolhatjuk a jó gyakorlat érdekeltjei közé.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A jó gyakorlat elsődleges célja volt, hogy a 18 és 24 év közötti fiatalok ismereteit bővítse a kulturális örökségek témájában. Fontosnak tartottuk, hogy a kurzus során megismerkedjenek azokkal az elméleti és gyakorlati ismeretekkel, amelyek birtokában saját maguk is képesek lesznek a kulturális örökségek óvására, továbbörökítésére. Fontos volt, hogy az egyetemi falakon belül megrendezett kurzuson olyan releváns információkat kapjanak a résztvevők, amelyek segítségével tisztázódnak bennük a kulturális örökségekkel kapcsolatos kérdéseik, és a kurzus végére egyfajta szemléletváltás követően pozitívabban és még nagyobb értéként tekintenek ezekre az örökségekre.

Annak érdekében, hogy a résztvevő fiatalok minél szélesebb körben megismerkedjenek a kulturális örökségekkel, négy nagy témakörben kaptak információkat a szakemberektől:

Elméleti ismeretek: a blokk keretében megismerkedtek a kulturális örökségek fogalmaival, valamint az örökségek kezelésének jogi és pénzügyi hátterével. Az örökségvédelem technikáinak, hazai és nemzetközi gyakorlatának tanulmányozása után a hazai intézményrendszer sajátosságaival is megismerkedtek.

1. *Hungarikumok*: a hungarikum a magyarság csúcsteljesítményét jelölő gyűjtőfogalom, amely olyan megkülönböztetésre, kiemelésre méltó értéket jelez, amely a magyarságra jellemző tulajdonság, egyediség, különlegesség és minőség. Ennek keretében a résztvevők megismerkedtek a hungarikummá nyilvánítás gyakorlatával, valamint az alábbi hungarikumi kategóriákról kaptak átfogó ismertetést:
 - a. Agrár- és élelmiszergazdaság: Az agrárium szellemi termékei és tárgyi javai – beleértve az erdészet, halászat, vadászat és állategészségügy területét –, különösen a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek, a borászat, továbbá az állat- és növényfajták.
 - b. Egészség és életmód: A tudományos és népi megelőzés és gyógyászat, természetgyógyászat szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a gyógyszerek, gyógynövények, gyógyhatású készítmények, gyógyvíz- és fürdőkultúra.
 - c. Épített környezet: A környezet tudatos építési munka eredményeként létrehozott, illetve elhatárolt épített (mesterséges) része, amely elsődlegesen az egyéni és közösségi lét feltételeinek megteremtését szolgálja; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek.
 - d. Ipari és műszaki megoldások: Az ipari termelés – beleértve a kézműipart, kézművességet is – szellemi termékei és tárgyi javai, különösen az egyes technológiák, technikák, berendezés-, gép- és műszergyártás, műszaki eszközökkel végzett személy- és áruszállítás.
 - e. Kulturális örökségek: A kulturális örökség szellemi és tárgyi javai, különösen az irodalom, a tudomány, a népművészet és népi kézművesség, néprajz, filmművészet, iparművészet, képzőművészet, táncművészet és zeneművészet; továbbá a védett ingatlan értékei, különösen a nemzeti vagyon körébe tartozó, kiemelkedő értékű műemlékek és régészeti lelőhelyek, nemzeti és történelmi emlékhelyek, világörökségi helyszínek.
 - f. Sport: A fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgáló, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen

végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, különösen a sportolói életművek és csúcsteljesítmények.

g. Természeti környezet: Az ember természetes környezetének tárgyi javai, különösen a fizikai és biológiai képződmények vagy képződménycsoportok, geológiai és geomorfológiai képződmények, természeti tájak, természeti területek, életközösségek és ökológiai rendszerek; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek.

h. Turizmus és vendéglátás: A turizmus és a vendéglátás szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a turisztikai attrakciók, szolgáltatások, a vendéglátó-ipari termékek, valamint a vendéglátás körébe tartozó étel- és italkészítési eljárások.

2. *Szellemi kulturális örökségek:* A szellemi kulturális örökség alapvetően szóban, tudásban, képességekben, szokásokban létező, és az élő közösségekhez kapcsolható kulturális gyakorlat. Ez a nemzedékről nemzedékre hagyományozódó szellemi kulturális örökség, amelyet a közösségek állandóan újratemetnek, közös identitást és folytonosság érzést nyújt számukra. A résztvevő egyetemisták megismerték azokat a szellemi kulturális örökségeket, amelyek Magyarországhoz köthetők (pl. karcagi birkapörkölt hagyománya, mezőtúri fazekasság, solymászat, halasi csipkevarrás hagyománya stb.), valamint a jegyzékbe vétel folyamatát és a szakbizottság struktúráját is feltérképezték.

3. *Világörökségek:* bemutatásra kerültek a magyarországi világörökségi helyszínek kulturális és természeti kategóriában. Megismertek azokkal a szempontokkal, amelyek a két kategória valamelyikébe történő besorolást teszik lehetővé. Mindezek mellett alaposan bemutatásra kerültek a két kategória egyes elemei, és átbeszélésre kerültek, hogy az egyes világörökségi helyszínek miért illenek bele a világörökségi koncepcióba.

A kurzus zárása írásbeli zárthelyi dolgozattal történt az egyes alkalmakon elhangzott elméleti és gyakorlati ismeretekből összeállított kérdéssor alapján. Azok a résztvevők, akik a vizsgán legalább 50%-os teljesítményt nyújtottak, sikeresen teljesítették a követelményeket és megkapták a kurzusért járó krediteket.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A jó gyakorlat – ahogyan a címéből is kiderül – elsődlegesen a kulturális örökségeket érinti. Ezeken belül érinti a hungarikumokat, a szellemi kulturális örökségeket, az épített és természeti világörökségeket, valamint a kulturális örökségmenedzsment alapjait képező elméleti és gyakorlati ismereteket.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A jó gyakorlat területi hatóköre nemzetközinek tekinthető. Ez egyrészt köszönhető annak, hogy a magyarországi kulturális örökségek mellett érintésre kerültek a nemzetközi világörökségek is. Másrészt annak az eredménye, hogy annak ellenére, hogy a kurzus Magyarországon, Hajdú-Bihar megyében valósult meg, a Magyarországon élő hallgatók mellett határon túli magyar származású diákok is részt vettek (pl. erdélyi és szlovákiai magyarok). Ezért is fontos kiemelni, hogy a kurzus megvalósításával valóban az európai törekvéseket szolgáltuk, és nemcsak helyi vagy regionális jelentőségű képzést sikerült megvalósítanunk. Reményeink szerint a kurzus révén azok a magyar származású emberek is betekintést nyerhettek valamelyest a kulturális örökségmenedzsment témakörébe, akik nem Magyarországon élnek életvitelszerűen.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A jó gyakorlat megvalósítását a KulturÁsz Közhasznú Egyesület által elnyert Egyetemes közösségek című projekt tette lehetővé. A projekt révén a kurzushoz kapcsolható pénzügyi kiadások fedezésre kerültek (pl. oktatói tiszteletdíjak). A humán erőforrást tekintve nagyon fontos kiemelni, hogy a kurzus csak olyan szakemberekkel valósítható meg, akik mindannyian jártasak a kulturális örökségmenedzsment témakörében, hiszen csak így biztosítható a releváns és hiteles ismeretterjesztés. Jelen kurzus esetében

az oktató a Debreceni Egyetem Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszékének vezetője, egyben Egyesületünk elnöke, dr. Juhász Erika főiskolai docens volt.

A technikai feltételeket tekintve megállapítható, hogy a kurzus viszonylag alacsony igényekkel rendelkezik ezen a téren. Elsősorban egy olyan teremre volt szükség a megvalósításhoz, amely alkalmas annyi ember befogadására, ahány embert szeretnénk a kurzusba bevonni. Tekintve, hogy egy egyetemi kurzusról van szó, további technikai igényként jelentkezett a célcsoport bevonására alkalmas Neptun Egységes Tanulmányi Rendszeren biztosítása, mert ezen keresztül történt a kurzus hirdetése és felvétele, valamint a vizsgát követően az érdemjegyek bejegyzése is itt történt. A terem felszereltségét vizsgálva szükségessé válik egy laptop vagy számítógép, megfelelő hangosítás, ill. egy projektor, amelyen keresztül az oktatói prezentációk és a kapcsolódó multimédiás tartalmak levetíthetők a célcsoport számára. Egy nagyon érdekes és színes témakörrel van szó, így a prezentációk mellett kisfilmek és hangzóanyagok segítségével még sikeresebben meg lehet értetni a kulturális örökségvédelem óvásának és örökítésének fontosságát. A kurzust színesítette, hogy alkalmanként tárgyi „szemléltetések” is bevontunk, ezzel is tovább motiválva a hallgatókat. Így például a szellemi örökségek ismertetésekor népi motívumok rajzait kapták meg a hallgatók és színes ceruzákat, amelyekkel gyakorolhatták az adott motívumvilághoz használható színeket; a hungarikumok ismertetésekor kártyajátékon keresztül is megismerhették a hungarikumokat; a világörökségek ismertetésekor könyvjelzőt kaptak ajándékba, amelyen a magyarországi világörökségi helyszínek képei és nyilvántartásba vételi évük szerepelt stb.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A jó gyakorlat rövidtávú eredményeképpen a kurzuson részt vett hallgatók tájékozottabbá válnak a kulturális örökségmenedzsment témakörén belül. Tisztába kerülnek a téma elméleti és gyakorlati ismereteivel, általános műveltségi szintjük emelkedik.

Közép- és hosszútávú eredményként tudjuk megemlíteni, hogy a résztvevő hallgatók továbbadják saját családjukban, közösségeikben az elsajátított ismereteket, így a Magyarországon élő emberek, de akár a határon túl élő magyarság

körében is elkezdődhet egy olyan folyamat, amely a kulturális örökségekre még inkább felhívja a figyelmet, és megértik azt, hogy miért is fontos a kultúra és hagyomány őrzése és tovább örökítése.

Hosszú távú hatásként sikerül elérni azt, amit a 2018-as kulturális örökségek európai éve kezdeményezés is kitűzött célul: olyan fiatalokat képezni, akik saját maguk is képesek a kulturális örökségek védelmére, valamint képesek az ismeretek, hagyományok és kulturális szokások átadására a következő generáció számára. Igazodva a kezdeményezés stratégiájához, ez a legmagasabb cél, amelyet a kurzussal szeretnének elérni, hiszen nagyon fontos, hogy az idősebb korosztály mellett megjelenjenek azok a fiatalok is, akik saját maguk is tenni szeretnének a kultúrájuk és az abban rejlő örökségek megőrzésének érdekében. Több generáció együttműködésének köszönhetően ez a cél sikeresen megvalósítható, és elkerülhető a kulturális örökségek homályba merülése.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A jó gyakorlat fenntartható abban az esetben, hogyha sikerül a megvalósításhoz szükséges humán, pénzügyi és technikai erőforrást biztosítani hozzá. Tekintve, hogy a KultúrÁsz Közhasznú Egyesület és a Debreceni Egyetem közötti szakmai kapcsolat régi gyökerekkel rendelkezik, és ezt az együttműködést a későbbiekben is fenn kívánjuk tartani, a technikai feltételek és a magasán képzett humánerőforrás biztosított a jövőben is. A pénzügyi erőforrást vizsgálva megállapítható, hogy annak ellenére, hogy ez a kurzus pályázati forrásból valósult meg, nem feltétele a megvalósításnak a pályázati támogatás megléte. A kurzus nem rendelkezik olyan magas megvalósítási költségekkel, amelyet egy felsőoktatási intézmény ne tudna saját pénzügyi kereteiből finanszírozni. Természetesen a magasabb pénzügyi ráfordítás magasabb színvonalú képzés-megvalósítást eredményezhet, így amennyiben a szervezőknek lehetősége van – akár egyéni, akár más intézményekkel és szervezetekkel együtt – támogatásokat igénybe venni, akkor bátran vágjanak bele ezen támogatások megszerzésébe.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A kurzus kiválóan adaptálható más magyarországi intézményekben és szervezetekben az adott erőforrásigények figyelembevétele mellett. Ezen kívül akár határon túli szervezetek és felsőoktatási intézmények is adaptálhatják a jó gyakorlatot, megismerve a magyar kulturális örökségeket, kiegészítve az adott országban található örökségek listájával és megismertetésével. A felsőoktatási intézmények mellett egyéb közoktatási intézmények is adaptálhatják a gyakorlatot a saját célcsoportjaik igényeihez igazítva annak tartalmát. Ez történhet akár heti rendszerességű szakkör formájában is, ahol a kisebbekkel játékosabb formában is fel lehet dolgozni az egyes témákat. Minél hamarabb kezdjük el bevonni a célcsoportot, annál inkább tudjuk biztosítani, hogy olyan felnőttek váljanak belőlük, akik saját maguk is fontosnak tartják a kulturális örökségek megőrzését, a hagyományok továbbadását. A civil szervezetek is sikeresen adaptálhatják a jó gyakorlatot, akár engedélyezett képzés formájában is, de tréningmódszerrel is sikeresen feldolgozható a témakör. A Kulturális örökségmenedzsment kurzus a sikeres kezdés után 2019. tavaszán is indul a Debreceni Egyetemen, és azóta ismeretterjesztő előadásként számos közösség körében tartottunk egy-két alkalmas ismeretterjesztő jellegű, interaktív előadásokat a témában.

Zelei-Pintér Magdolna

A borkultúra közösségformáló szerepe – borkóstolóval egybekötött ismeretterjesztő előadássorozat

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A borok ismerete és kulturált fogyasztása ma már a magyar és az egyetemes kultúra részét képezi. A borkóstolóval egybekötött interaktív előadássorozat gyakorlata ebből kiindulva nyújt egyedi és újszerű ismeretterjesztő alkalmakat olyan kisközösségek részére, akik szeretnék ismereteiket bővíteni a borkultúra témájában. Egyedisége a borkultúra legszélesebb körben való értelmezéséből adódik, hiszen az előadások során nem csupán a borkóstolás alapjainak, a magyar borok/borvidékek, azok borászati-szőlészeti hagyományai, illetve a kóstolt borok és készítőik bemutatására kerül sor, mint ahogy azt megszokhattuk hasonló borkóstoló alkalmakon. Az előadássorozat tematikájából és módszertanából adódóan lehetőség nyílik arra, hogy minden alkalommal valamely művészeti ággal vagy érdeklődésre számot tartó témával kössék össze a borok kóstolását és megismerését. Ezáltal nem a borok kóstolása áll egy-egy alkalom középpontjában, hanem az ismeretszerzés – a kiválasztott téma köré kiegészítő élményként társulnak a témához igazodó borok. Ennek eredményeképpen nem a borokhoz választják az előadások témáit, hanem az előadás témájához szükséges szorosan kapcsolódó borokat keresni. Míg a témákhoz illeszkedő borok kiválasztása és párosítása az előadók szempontjából nagyobb kihívást jelentenek, valamint folyamatos tanulási és kutatómunka eredményeképpen születnek meg, addig a hallgatóság számára egy új megközelítésű, izgalmas és élményalapú tanulási folyamatot eredményez.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Debreceni BorOskola mint borklub 2011-ben alakult meg a KultúrÁsz Közhasznú Egyesület tagszervezeteként 10 alapító taggal. Alapításának gondolata először egy kisebb baráti társaság egyéni igényeinek megvalósítására fogalmazódott meg, amelyet a hazai boros szakma elismert képviselőinek megerősítő visszajelzései is igazoltak. A borklub küldetésének tekinti a lehető legtöbb minőségi hazai bor tudatos kóstolását és értékelését, emellett egyfajta bornagyköveti küldetést ellátva törekszik a hazai borkultúra és a hozzá kapcsolódó hagyományok megismerésére és terjesztésére, az igényes, társasági borfogyasztás gyakorlására és annak népszerűsítésére. Tevékenységei között megtalálható: a tematikus borkóstolók, pincészetek, igényes borkultúrát támogató rendezvények látogatása, ismeretterjesztő előadások tartása. Továbbá megalakulásakor átvette (és azóta is folyamatosan fenntartja) a az Egyesület elnöke által 2001 óta megrendezésre kerülő egyetemi *Borkurzus* szervezését. A Borkurzus a Debreceni Egyetem beiratkozott hallgatóinak értelmiségi modulja, amelynek célja a hazai borkultúra népszerűsítése, a magyar bor megismertetése. A tevékenység átvételének folyamatát segítette, hogy az egyetemen folyó borkurzus kurzusvezetője Dr. Juhász Erika, a borklub választott elnöke is egyben. A borkurzus és a borklub népszerűségének köszönhetően egyre több Debrecen és környékbeli település közösségei körében igényként jelent meg a borkóstolóval egybekötött ismeretterjesztő alkalmak szervezése helyi programjaik színesítésére. Ezen egyéni igényekre épülő, hiánypótló szolgáltatásként dolgozta ki a Debreceni BorOskola a borkóstolókkal egybekötött ismeretterjesztő előadássorozat tematikáját annak módszertanával együtt. Az interaktív borkóstolós előadásokat a borklub tagjai biztosítják. A borklub – megalakulása óta – tagjait a KultúrÁsz Egyesület baráti köre alkotja, akik az ország számos területén élő, különböző szakterületeken dolgozó, de a magyar borkultúra iránt elkötelezett személyek. A tagok ismereteiket folyamatosan bővítik, tájékozódnak, képezik magukat a borkultúra és hozzá szorosan kapcsolódó témákban, legyen szó formális (pl. egyetemi szakirányú továbbképzés, borszakértő tanfolyamok), non-formális (borkóstoló estek, pincelátogatások, saját szervezésű vakkóstoló estek), vagy informális (pl. borvacsorák, borszaktörő fesztiválok, borszaktalpok) tanulási alkalmakról.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Az előadássorozat elsősorban hátrányos helyzetű vagy marginalizált társadalmi rétegek (60 év feletti korosztály, kis települések lakosai, civil szervezetek tagjai) számára nyújt lehetőséget arra, hogy a figyelemfelhívó előadások által képesek legyenek a bort és további helyi értékeiket, vagy annak közösségépítő és helyi gazdaságélénkítő hatását felismerni, megővni és átadni a későbbi generációk számára is. Ebben nagy segítséget nyújthatnak a helyi önkormányzatok és a kulturális intézmények, akik az előadások alkalmainak hirdetésében, szervezésében, helyszínének biztosításában, valamint az előadássorozaton rendszeresen megjelenő résztvevők kisközösségé való formálódásában és fennmaradásában nyújthatnak segítséget. Mára ezen túl számos egyéb területen is igény nyílt a borkurzus ismereteinek átadására, így nagyvárosok, multinacionális vállalatok, közéleti-társadalmi szereplők (pl. polgármesterek) részére is rendszeresen biztosítjuk az interaktív boresteket.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A Debreceni BorOskola borkóstolóval egybekötött ismeretterjesztő előadásaival a minőségi és kulturált borfogyasztás hagyományaira, annak közösségformáló hatásaira hívja fel a figyelmet.

A több alkalomból álló, meghatározott tudástartalmat feldolgozó ismeretterjesztő programsorozat a felnőtt lakosság bevonásával valósul meg, a helyi lakosság érdeklődésére és aktivitására építve. Így nem csupán ismeretátadó, de közösségfejlesztő hatása is meghatározó:

- közösségi élmény teremtése,
- közösségi identitás mélyebb megismerése,
- generációk és eltérő társadalmi rétegek közötti új kommunikációs csatorna megjelenése,
- új kapcsolatok létrejötte, kapcsolati háló bővülése,
- helyi erőforrások és hagyományok megismerése, feltárása,
- helyi részvétel fokozása,
- aktív, tudatos közösség kialakulása révén.

Ezáltal a program helyben tartó ereje és helyi gazdaságélénkítő hatása is mérhető.

A hazai borkultúra terjesztését felvállaló interaktív előadások ismeretátadó funkciója nemcsak a borkóstolás alapjainak, a magyar borok/borvidékek, azok borászati-szőlészeti hagyományainak megismertetését szolgálják, hanem minden alkalommal valamely más művészeti ággal vagy érdeklődésre számot tartó témával köti össze a borok kóstolását és megismerését. Eddig feldolgozott témák:

- A borkóstolás alapjai
- Magyarország borai, borvidékei
- Borértékelés, borpontozás szabályai
- Polctól a pohárig – boros kellékek
- Bor, mint kulturális örökség
- Bor és hagyományok
- Bor és filmkultúra
- Bor és irodalom
- Legendás borok – Boros legendák
- Borban az igazság – Bor és jog
- Bor és nők
- Borok és fesztiválok
- Bor és gasztronómia
- Bor és marketing
- Bor és turizmus

Az előadássorozat témái és alkalmai egyedi igényekre alapozva szabadon variálhatóak.

Minden alkalom jellemzően minimum 90 perces és az alábbi módszerek változtatásával valósulnak meg, annak érdekében, hogy minél változatosabbá tegyük az alkalmakat. Az interaktív, gyakorlati feladatok a résztvevők aktivitását is segítik.

Alkalmazott módszerek:

- *Helyzetfelmérés:* a helyi kisközösségekről, tevékenységeikről, igényekről vagy a témával kapcsolatos előzetes ismereteikről való beszélgetés a résztvevőkkel.
- *Alapismeretek átadása:* előadás formájában a témához kapcsolódó elméleti ismeretek átadásához, a gyakorlati felhasználhatósághoz és az ezzel kapcsolatos kompetenciák fejlesztéséhez.

- *Ismeretek átadása/feldolgozása játékos módszerekkel:* egyéni vagy páros feladatmegoldás, csoportmunka, megbeszélés módszereinek variálásával. A feladatok a témához illeszkedő, a kulturált borfogyasztási szokások kialakítására, megerősítésére, a hazai borkultúra megismerésére szolgáló kellékek, szemléltető eszközök (pl. borászati-szőlészeti-borkóstolási kellékek, tárgyak, kiadványok, kisfilm részletek, illatkorong stb.) felhasználásával és interaktív módszerek (pl. kvíz játék, activity stb.) alkalmazásával.
- *Borkóstolás:* a témához illeszkedő borok (alkalmanként 3-7 tétel igény szerint) kóstolása, a borkóstolás lépéseinek kipróbálásához, a kóstolás és értékelés szabályainak elsajátítására. A különböző tételek kóstolása segíti a borok érzékszervi elemzését, tárgyilagos leírását, elemzését. Ez a foglalkozásvezető vezetésével történő analízáló (érezkszervekkel történő értékelő) és szintetizáló (azaz a vizsgált bornak az addig kóstolt borokkal történő összehasonlító értékelő) tevékenység.
- *Gasztronómiai elemek:* a borkóstolóhoz az igények és lehetőségek mentén ásványvíz, borkorcsolya, vagy komplett vacsora is társul. A vacsorával egybekötött borestek esetén az étel és bor párosításokat előzetesen az ételeket biztosító szakáccsal egyeztetjük.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Ismeretterjesztés

Az interaktív előadássorozat ismeretátadó funkciója révén a helyi lakosokból álló csoport borkultúrával kapcsolatos ismereteinek és a feldolgozott témához kapcsolódóan általános műveltségük bővítése is megtörténik. A csoport állandó létszámú és összetételű, valamint a borkultúra iránti közös érdeklődés jellemzi, viszont eltérő társadalmi háttérű és szakmai végzettségű személyek alkotják.

Nem formális tanulási alkalmak

A borkóstolóval egybekötött előadások azonos érdeklődési körrel rendelkező csoport számára, előre meghatározott munkaidőn/iskolaidőn kívül időpontban megvalósuló tanulási alkalmak.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Magyarország elsődlegesen Dunától keletre eső régióiban valósítjuk meg a borkóstolókat, számos településen zajlott már, azonban a település nem feltétlenül helyi lakosokat takar, számos esetben kihelyezett képzések / tréningek keretében más településről érkező lakosokat is jelenthet. Gyakoribb helyszíneink voltak többek között (ABC sorrendben): Bagamér, Biharkeresztes, Debrecen, Egerszalók, Földes, Hajdúszoboszló, Heves, Nádudvar, Ópályi, Sárospatak.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Humán feltételek

Az interaktív borkóstolás előadásokat minden esetben a helyi önkormányzat és/vagy egy helyi kulturális szervezet felkérésére szervezzük a helyi lakosok vagy kihelyezett tábor / tréning esetén a meghívottak számára.

Az interaktív borkóstolás előadásokat a Debreceni BorOskola borklub tagjai biztosítják. Minden alkalommal egy előadó és min. egy segítő vezeti a foglalkozást. Az előadó az adott témában jártas, gyakorlati tapasztalattal rendelkező szakember, aki több éves előadói és borkóstolási tapasztalattal rendelkezik. A segítő az előadás során alkalmazott szemléltető eszközök és gyakorlati feladatok lebonyolításában, valamint borok kínálásában segít. Általában szintén több éves borkóstolási tapasztalattal rendelkezik, vagy önkéntesként / gyakornokként segíti a munkát. Az elmúlt években a Debreceni Egyetem több hallgatója is bekapcsolódott ebbe a feladatba ilyen módon.

A résztvevői csoport ideális létszáma: 10-12 fő és ennek szorzatai, mert a borok kóstolásához ilyen létszámú csoport esetében elegendő egy palack (0,75 l) mennyiség felbontása és még visszakóstolásra is nyílik lehetőség. Viszonylag ritkább a kisebb, 10-12 fős csoportból álló borkóstoló, leggyakoribb a 20-24 fős, illetve a 100 fős csoportos borkurzus.

Pénzügyi feltételek

Az előadások egyik biztos költség tétele az alkalmanként 3-7 tétel kóstolásához szükséges borok beszerzésének költsége. Ha nagyobb létszámú a csoport, mint 10-12 fő, akkor már kóstolt tételenként 2 vagy több palack beszerzése szükséges (a csoport létszámától függően).

Az előadások másik költségtétele lehet az előadó tiszteletdíja és utazási költsége. Amennyiben jótékonyági célú az előadás, akkor a borklub tagjai önkéntes alapon vállalják az előadások tartását.

A borkóstolás közben felmerülhet igényként víz és borkorcsolya fogyasztása is, ennek költségeivel is érdemes számolni, de ebben az esetben is előfordulhat, hogy pl. a kisközösség tagjai önkéntes felajánlásaik révén biztosítják ezt (otthon házilag sült sós aprósütemény, pogácsa, házi készítésű sajt, saját termelésű alma stb.). A komplett borvacsora is felmerülhet igényként, ekkor már egy magasabb árkategóriájú borkóstolóról beszélhetünk.

A költségek finanszírozása lehet önköltségi alapú (a résztvevők fizetik be a részvételi díjakat), projektfinanszírozású (hazai vagy európai uniós támogatásokból), vagy szponzorált (önkormányzat vagy munkáltató vagy más szervezet által), vagy ezek kombinációja (pl. az előadót fizeti az önkormányzat, a borokat és borkorcsolyákat pedig résztvevői befizetésekből biztosítják).

Technikai feltételek

Az interaktív borkóstolós előadások helyszínét minden esetben a megrendelő biztosította ingyenesen a helyi lakosokból álló csoport részére.

Az előadások helyszínének, berendezésének, adottságának több szempontnak is meg kell felelnie: úgy mint a csoport várható létszáma, az előadás során alkalmazott módszerek és a szakszerű borkóstoláshoz szükséges feltételek. A helyszín legyen alkalmas a csoport létszámának megfelelő mennyiségű személy befogadására, lehetőség szerint mozgatható bútorzattal legyen berendezve, hogy alkalmas legyen akár plenáris, frontális elhelyezkedések és akár kiscsoportos bontásokra is a feladatok kapcsán. Az előadások olyan oktatástechnikai eszközöket is igényelnek a prezentációkhoz, mint laptop, projektor (kivetítésére, kisfilmek levetítésére), ami elősegíti a szemléltetést és az elméleti anyagok átadását. Emellett a helyszínnek a szakszerű borkóstoláshoz szükséges feltételeknek is meg kell felelnie: elegendő fény, klimatizált vagy jól szellőző (megfelelő hőmérséklethez), hűtő a borok tárolására/hűtésére.

A borok kóstolásához kóstolópohár szükséges minden résztvevőnek és az előadónak. A kóstolópohár egyfajta üveg pohár a borok szakszerű kóstolásához. A hivatalos borkóstoló kehely 227 cc űrtartalmú, ami elég

nagy ahhoz, hogy a bort meg lehessen forgatni benne. A szájánál enyhén összeszűkül, hogy az aromák koncentráldjanak. A pohár szára lehetővé teszi, hogy a bor melegítése és a pohár szennyezése nélkül fogjuk a poharat.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Rövid távú eredménynek tekinthető, hogy az interaktív előadáson elhangzó ismereteket a résztvevők felhasználják mindennapi életükben (pl. bor-étel párosítás alkalmazása egy családi ünnepi vacsorához).

Középtávon az interaktív előadások, beszélgetések során a résztvevők maguk is megtapasztalják a bor alkalomteremtő és közösségépítő erejét, és a közös érdeklődés az együttműködést, helyi összefogást és új kisközösség megalakulását eredményezi. Így pl. Biharkeresztesen a havi szakkör formájában részt vevő 12 fős csoport tagjai már a formális alkalmakon kívül is szerveznek saját, borkultúrát támogató alkalmakat (pincelátogatás, borvacsora).

Hosszú távú hatásaként az előadássorozat résztvevői a kulturált, igényes, társasági borfogyasztást gyakorlják és népszerűsítik a mindennapokban is. Emellett a kialakult kisközösségek folyamatos működésük révén a település népességmegtartó erejét, generációk közötti kultúraátörökítő erejét növelhetik a helyi gazdaságélénkítő funkciói mellett.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A jó gyakorlat fenntarthatóságának kulcsa az együttműködésben és a program humánerőforrás bázisának hosszú távú biztosításában rejlik. Az együttműködés az előadássorozatot nyújtó Debreceni BorOskola és a szolgáltatást igénybevevő szervezetek/intézmények és tagjaik közötti több évre/évtizedre visszanyúló, jó kapcsolaton (szakmai és emberi) alapszik. A humánerőforrás bázis biztosítása pedig egyrészt az előadók személyét jelenti. Mivel a Debreceni BorOskola egy alulról, baráti társaságból szerveződött civil kisközösség, így hosszú távú működése elkötelezett tagjain alapszik. Másrészt, az előadások szervezéséért felelős szervezetek/intézmények szakemberei szintén elköteleződésből és lokálpatriotizmusukból adódóan szervezik a helyi lakosok kulturális/tanulási alkalmait.

Az előadássorozat jelenlegi 15 témáján túl folyamatosan lehet újabb témákat egyeztetni és kidolgozni a csoportok igényeinek megfelelően, így az előadásokon részt vevők érdeklődése folyamatosan fenntartható.

A borkóstolóval egybekötött előadássorozat fenntarthatósága a pénzügyi feltételeken kevésbé múlik, hiszen alacsony költségvetésű programként is megvalósítható: a borok beszerzésén és az előadó biztosításán túl a legtöbb költség önkéntes felajánlásokból is megoldható (helyszín biztosítása, szervezés, technika, borkorcsolya készítés stb.)

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A borkóstolóval egybekötött ismeretterjesztő előadássorozat könnyen adaptálható olyan településcsoportra, ahol működik olyan civil szervezet, amelyek tagjai között vannak a borkultúra és a helyi értékek, közösségek iránt elkötelezett tagok, akik a különböző szakterületen dolgozó helyi értelmiségi réteg bevonásával közösen képessé válnak a borkultúra népszerűsítése mellett a helyi lakosokat foglalkoztató kérdésekkel színesíteni az előadássorozat témáit. Az előadássorozat témaválasztása bármely szakterületre adaptálható.

II. FEJEZET

ERDÉLYI JÓ GYAKORLATOK

Balla Imola

“Hintajegy” program- közösségi játszótér kialakítása

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Téka Alapítvány Hintajegy programja olyan sikertörténet, ami követendő példa lehet az egész Kárpát-medencében. Szamosújváron 2016-ban adták át a Magyar Tannyelvű Elméleti Líceumot s udvarának beépítését célozta meg a Hintajegy program. Községi összefogás eredményeként épült fel a város legmodernebb, s ugyanakkor legbiztonságosabb játszótere és kondiparkja.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Szamosújvár Erdélyben, Kolozs megyében, Kolozsvártól 45 kilométerre, északra található. Településünkön a Téka Alapítvány 1993-ban alakult. Célunk, hogy a mezőségi szórvány-magyarságot segítsük, és a helyi közművelődést, oktatást, ifjúsági és egyéb közösséget támogassuk, fejlesszük. Munkánk elismeréseként többek között az EMKE „Könczei Ádám”, „Ipolyi Arnold”, és „Kisebbségekért Díj” valamint a magyar Országgyűlés ezüst emlékérmével tüntették ki szervezetünket. A Téka Alapítvány a magyar kormány egyik „Nemzeti Jelentőségű Intézménye”. Az erdélyi Mezőség magyarsága a történelem során sokat szenvedett, miközben jelentős kulturális és történeti értékekkel járult hozzá a magyar nemzeti örökséghez. Ezt a tényt tudatosítva, a romániai rendszerváltás után lépésről lépésre építkeztünk/építkezünk, úgy hogy a szórványhelyzetet nem hátránként, hanem feladatként fogjuk fel. Feladatunk az, hogy „végvárakat” építsünk, hogy a magyar nyelvi- és a kulturális határokat a mi régióinkban is megvédjük.

Intézményeink:

- Téka Szórvány Művelődési Központ,
- Mezőségi Téka Szórványkollégium
- Mezőségi Táborközpont - Feketelak
- Tájház és közösségi központ – Feketelak
- Községi ház - Szépkényerűszentmárton
- Mezőségi Szórvány Iskolaközpont

Intézményeinkben a következő 3 keretprogramon belül több projektet, többféle tevékenységet bonyolítunk le:

IV. Közművelődési, kulturális szórványprogram

A Téka Művelődési Központban heti órarend alapján megszervezett, rendszeres tevékenységeinken több mint 600 személy vesz részt. Nagyobb rendezvényeink egyik meghatározó célja pedig az, hogy kulturális szinten el- és visszafoglaljuk a minket megillető (köz) tereket.

2018-ban a következő nagyszabású rendezvényeket szervezzük meg:

- XXII. Nemzetközi Néptánc Fesztivál
- XVIII. Nyári honismereti tábor
- XXII. Kaláka tábor Feketelakon
- XIX. Őszi Fesztivál
- XXII. Mezőségi Népzene és Néptánc Fesztivál
- XIII. Anyanyelvi vetélkedő
- XVIII. Betlehemes találkozó
- X. Kézműves Tábor
- V. Irodalmi Tábor
- III. Zenetábor

VII. Mezőségi szórványoktatási program

A Mezőségi Szórványoktatási Program összehangolt és tervszerű módon, hosszú távon biztosítja a mezőségi szórványközösség anyanyelven történő oktatását. A program keretén belül szervezetünk egy kollégium létrehozását, működtetését és a mezőségi szórványoktatási központ felépítését vállalta.

A Mezőségi Téka Szórványkollégiumot 2001-ben hoztuk létre. Az 5-12 osztályos diákok mezőszegi falvakból és a választói Kallós kollégiumból érkeznek. A 2017-18-as tanévben 120 tanulóról gondoskodunk.

A Mezőszegi Magyar Oktatási Központot 2016-ban adtuk át. A projektet az indokolja, hogy az asszimiláció megfékezésében jelentős eredményeket csak úgy érhetünk el, ha magasabb színvonalú, jobban felszerelt és kedvezőbb háttérfeltételekkel rendelkező oktatási intézményt tudunk felmutatni, mint az átlagos többségi iskolák.

VIII. Tóvidéki térségfejlesztési program

Programunk célja az, hogy támogassuk a tóvidéki falvak modernizációs törekvéseit. A Tóvidék Program legfontosabb célkitűzései: az egyes települések közösségi életében felelős személyek együttműködésével helyi „akciócsoportok létrehozása; a helyi anyagi és szellemi erőforrások feltérképezése; minden nagyobb szórványtelepülésen tájház létesítése; multifunkcionális közösségi terek kialakítása és felszerelése; a programban résztvevő települések turisztikai, idegenforgalmi népszerűsítése (honlapok, turisztikai reklámanyagok készítése, kulturális útvonal kialakítása); a helyi kulturális kínálat minőségi rendszerben történő bemutatása.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A jó gyakorlat érdekeltjei a 470 diák aki Szamosújvári Magyar Tannyelvű Elméleti Líceumban tanul. A játszótér rész 6-12 éves diákoknak volt tervezve, a kondiparkot 12 éves kortól felfele lehet használni, a drótkötélpályát pedig minden diák és az iskolában oktató pedagógus szívesen használja.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A Téka Alapítvány hintajegy projektje 2017 őszén indult, célja civil összefogás eredményeként játszótér létrehozni a magyar iskola számára. Szamosújvár másodjára bizonyította, hogy közösségi összefogása mintaértékű. Első alkalommal téglajegyek vásárlásával támogatták a magyar iskola felépülését, most pedig hintajegyeket vásárolva a közösség pályázatok nélkül felépítette gyermekeink játszótérét.

Bronz, ezüst, arany és gyémánt hintajegyeket lehetett vásárolni, amelyek értéke 10, 50, 100 és 1000 lej volt. Iskolánk diákjai és pedagógusai mellett több mint 150 cég és magánszemély tartotta fontosnak, hogy a gyerekek az órák közötti szüneteket is minőségi körülmények között töltsék. A támogatók közül többen a Téka Alapítvány partnerei, akik eddig a szórványkollégium fenntartásához járultak hozzá, idén pedig ebbe a projektbe fektettek be. Ennek eredményeként a hintajegyek árából 56780 lej gyűlt össze. A beruházás összértéke 78860 lej, a hiányzó 22080 lejt a Téka Alapítvány pótolta. Az elemek megtervezésekor és kiválasztásakor odafigyeltünk arra, hogy a hagyományos elemek mellett a modern kor kihívásainak is megfeleljen a park, hogy minél több generáció játszhasson együtt.

Iskolánk összes osztályközössége fontosnak tartotta azt, hogy zsebpénzéből e nemes cél érdekében hintajegyet vásároljon. Minden ember életében fontos, hogy egy közösség őt befogadja és ő is a közösség tagjának érezhesse magát, kapcsolati hálót építhessen, megismerjen új embereket, ki tudjon alakítani új kapcsolatokat. Szamosújvár magyarságának összefogása példaértékű volt.

A szamosújvári szülők, nagyobb és a szórványkollégiumban élő diákok két alkalommal is önkéntes munkával járultak hozzá a terület kialakításához, ástak, gereblyéltek, földet hordtak s kőműves munkát végeztek, így sokmindent anyagi juttatás nélkül oldottunk meg.

A hintajegyet vásárlók névsora a játszótér melletti hirdetőtáblára kifüggesztve hirdeti, hogy sok kicsi sokra megy.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Ez a jó gyakorlat összefogásra készítette a szamosújvári közösséget, a közösségépítésen túl, fejleszteni kívántuk az itt élők szociális kompetenciáit, önzetlenségre, segítőkészségre neveltük diákjainkat. Iskolánk tanulói büszkéek erre a megvalósításra, örömmel használják az új tereket és sajátjukként vigyáznak rá.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A Hintajegy program területi hatóköre elsősorban Szamosújvár. Úgy gondoltuk, hogy a szamosújvári magyarság lesz elsősorban nyitott arra, hogy pénzt, időt és energiát fordítson iskolánk játszóterének megvalósítására. Meglepetésünkre sorra jöttek a felajánlások a világ minden tájáról. Szamosújvárról, Mezőségről elszármazott személyek hatalmas összegeket fordítottak erre a célra. Ezt a lendületet látva megfogalmazódott bennünk egy "Elszármazottak találkozója" keressük az időpontot és a keretet ennek a találkozási lehetőségnek.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A Hintajegy program sikeréhez elengedhetetlen volt egy lelkes önkéntes csapat, aki megtervezte, megszervezte, megvásárolta, majd felügyelte az építkezést. A önkéntesség itt valóban minden anyagi juttatástól mentes volt, a kőműves munkától elkezdve az összeszereléséig, az elszámolásig vagy a folyamatos reklámozást, hirdetéseket egy lelkes csapat vállalta be. 2017 őszén volt meghirdetve először az adománygyűjtés, de a 2018 májusi avatásig folyamatos reklámozás és hirdetések segítségével gyűlt össze a megcélzott összeg. A média szerepét emelném ki, a Kolozs megyei rádió és televíziós csatornák partnereink voltak ebben a projektben, és népszerűsítették programunkat.

Bár közösségi összefogásról beszélünk, mégis úgy gondolom nem sikerült volna, ha nincs mögötte egy olyan alapítvány, akinek hitele van az emberek szemében, akiben megbíznak, hogy a pénz valóban a meghirdetett helyre kerül. A Téka Alapítvány szerepe megkérdőjelezhetetlen, amellet, hogy végig támogatta a projektet, anyagi részt is vállalt benne, és a hiányzó összeget hozzápótolta.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A Hintajegy programban kitűzött célokat megvalósítottuk, közösségi összefogás eredményeként játszóteret építettünk a Szamosújvári Magyar Tannyelvű Elméleti Líceum udvarára. A játszótér részt a kisdíákok órák közti szünetekben használják, az általános és középiskolás díákok pedig erősítik magukat a nekik szánt kültéri edzőparkban. Az edzőparkot nem csak szabadidőjükben használják, hanem a testnevelés óra keretében is. A testnevelést oktató pedagógusok edzésterveket dolgoznak ki díákjainknak, és felügyelik az edzést is.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A projekt eredményeként létrejött közösségi játszótér és edzőpark időtálló, kiválasztásakor nagy gondot fordítottunk egyrészt arra, hogy az elemek a legújabb EU-s szabványoknak megfeleljenek, s azokat a cégeket részesítettük előnybe, aki a hosszútávon garantálta az elemek minőségét.

A játszótér 3 hónapja adtuk át a közösségnek, folyamatos a gyerekcsoportok jelenléte és büszkék vagyunk újszerű állapotára.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A Hintajegy program adaptálható bármely földrajzi területen, ahol van egy civil szervezet, aki felvállalja a projekt menedzselését. A gyűjtésnek mindig egy nemes célt kell szolgálnia, a közösség érdekeit kell szolgálja. Az anyagi megvalósításon túl, közösségépítő ereje van, az adott település lakói büszkék önkéntes és jótékony tevékenységükre.

Balla Imola – Fodor Emőke

Hagyományos mesterségek oktatása – átképzés felnőttkorban (keramikus képzés)

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A szamosújvári Téka Alapítvány, a néptánc oktatása után, a népi kézművesség oktatását is célul tűzte ki. A népi kultúra szerves része a kézzel készített tárgyak előállítása, díszítése. Eleinte a népi kultúra tantárgy tanításakor, illetve táborokban került sor a népi kismesterségek oktatására, majd az alapítvány munkatársaiban is megfogalmazódott a továbbképzés iránti igény. Lehetőség nyílt 2008-ban, egy norvég pályázat segítségével, felszerelni a kerámiaműhelyt, kézi hajtású és elektromos korongokkal, illetve égetőkemencével is. Természetesen az alapítvány munkatársai és helyi pedagógusok voltak az elsők, akik akkreditált képzés végzése után keramikus oklevelet szereztek. A hobbiból így vált mesterség több helyi kézműves esetében.

Jelenleg a harmadik évfolyam szerzett oklevelet, havonta két csoportban zajlik az oktatás, illetve nyaranta egy hét táborban is alkothatnak a résztvevők. Idén (2018-ban) a keramikus tanfolyam pár kitaró tagja megalapította a Szamosújvári Kézműves Egyesületet. Céljuk a kézművesség tovább örökítése, ennek érdekében húsvéti kézműves foglalkozást tartottak a Téka szóránkkollégium bentlakóinak, a helyi magyar iskola diákjainak. Az idei városnapok keretében kiállították munkáik egy részét, a Téka Alapítvány által májusban szervezett Nemzetközi Néptáncfesztivál kirakodóvásárjának állandó meghívottjai. Idén nyáron, a keramikus táborral párhuzamosan zajlott az I. Hímző tábor is, ugyancsak a Kézműves Egyesület és a Téka Alapítvány közös szervezésében.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Szamosújvár Erdélyben, Kolozs megyében, Kolozsvártól 45 kilométerre északra található. Településünkön a Téka Alapítvány 1993-ban alakult. Célunk, hogy a mezősegi szóránkk magyarságot segítsük, és a helyi közművelődést, oktatást, ifjúsági és egyéb közösséget támogassuk, fejlesszük. Munkánk elismeréseként többek között az EMKE „Könczei

Ádám”, „Ipolyi Arnold”, és „Kisebbségekért Díj” valamint a magyar Országgyűlés ezüst emlékérmével tüntették ki szervezetünket. A Téka Alapítvány a magyar kormány egyik „Nemzeti Jelentőségű Intézménye”. Az erdélyi Mezőség magyarsága a történelem során sokat szenvedett, miközben jelentős kulturális és történeti értékekkel járult hozzá a magyar nemzeti örökséghez. Ezt a tényt tudatosítva romániai rendszerváltás után lépésről lépésre építkeztünk/építkezünk, úgy hogy a szórványhelyzetet nem hátránként, hanem feladatként fogjuk fel. Feladatunk az, hogy „végvárakat” építsünk, hogy a magyar nyelvi- és a kulturális határokat a mi régióinkban is megvédjük.

Intézményeink:

- Téka Szórvány Művelődési Központ,
- Mezőségi Téka Szórványkollégium
- Mezőségi Táborközpont - Feketelak
- Tájház és közösségi központ – Feketelak
- Községi ház - Szépkényerűszentmárton
- Mezőségi Szórvány Iskolaközpont

Intézményeinkben a következő 3 keretprogramon belül több projektet, többféle tevékenységet bonyolítunk le:

I. Közművelődési, kulturális szórványprogram

A Téka Művelődési Központban heti órarend alapján megszervezett, rendszeres tevékenységeinken több mint 600 személy vesz részt. Nagyobb rendezvényeink egyik meghatározó célja pedig az, hogy kulturális szinten el- és visszafoglaljuk a minket megillető (köz) tereket 2018-ban a következő nagyszabású rendezvényeket szervezzük meg:

- XXII. Nemzetközi Néptánc Fesztivál;
- XVIII. Nyári honismereti tábor;
- XXII. Kalácsa tábor Feketelakon;
- XIX. Őszi Fesztivál;
- XXII. Mezőségi Népzene és Néptánc Fesztivál;
- Anyanyelvi vetélkedő;
- XVIII. Betlehemes találkozó;
- X. Kézműves Tábor,
- V. Irodalmi Tábor,
- Zenetábor.

II. Mezőségi szórványoktatási program

A Mezőségi Szórványoktatási Program összehangolt és tervszerű módon, hosszú távon biztosítja a mezőségi szórványközösség anyanyelven történő oktatását. A program keretén belül szervezetünk egy kollégium létrehozását, működtetését és a mezőségi szórványoktatási központ felépítését vállalta.

A Mezőségi Téka Szórványkollégiumot 2001-ben hoztuk létre. Az 5-12 osztályos diákok mezőségi falvakból és a választói Kallós kollégiumból érkeznek. A 2017-18-as tanévben 120 tanulóról gondoskodunk.

A Mezőségi Magyar Oktatási Központot 2016-ban adtuk át. A projektet az indokolja, hogy az asszimiláció megfékezésében jelentős eredményeket csak úgy érhetünk el, ha magasabb színvonalú, jobban felszerelt és kedvezőbb háttérfeltételekkel rendelkező oktatási intézményt tudunk felmutatni, mint az átlagos többségi iskolák.

III. Tóvidéki térségfejlesztési program

Programunk célja az, hogy támogassuk a tóvidéki falvak modernizációs törekvéseit.

A Tóvidék Program legfontosabb célkitűzései: az egyes települések közösségi életében felelős személyek együttműködésével helyi „akciócsoportok létrehozása; helyi anyagi és szellemi erőforrások feltérképezése; minden nagyobb szórványtelepülésen tájház létesítése; multifunkcionális közösségi terek kialakítása és felszerelése; programban résztvevő települések turisztikai, idegenforgalmi népszerűsítése (honlapok, turisztikai reklámanyagok készítése, kulturális útvonal kialakítása); helyi kulturális kínálat minőségi rendszerben történő bemutatása.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A felnőtt kerámia tanfolyamra bármely felnőtt beiratkozhat, tanév elején indul az új csoport. A tanulócsoporthoz heterogén, kezdők és haladók is vannak egy csoportban, így nemcsak a tanfolyam vezetője (okleveles keramikus), hanem a társak is segítenek az alkotási folyamat megvalósításában. Minden hónapban egy hétfőjén zajlik az oktatás, alkotás. A résztvevők Erdély messzebb levő levő vidékeiről is érkeznek, szállást és ételt kaphatnak a kollégiumban.

Demeter Irén nyolc éve a tanfolyam és a táborok résztvevője, így ír erről: „Minden évben van júliusban négy nap, ami a tied, és csakis a tied. Már nyolcadik éve várod ezeket a napokat. Olyan ez, mint egy sátor, ahova bebújhatsz, akár a vihar, akár a napsütés előtt, és egészen biztosan tudod, hogy jól fogod érezni magad, hiszen körülvesz, és beborít a békéjével és biztonságával. Ez a csodája a szamosújvári Téka Alapítvány Fazekas Táborának. Olyan kevés dolog van, amiről biztosan tudod, hogy jó lesz számodra. Főleg nekünk, felnőtteknek, akik már kinőttünk az anyaölből. Ott volt még ilyen biztonságos, meleg, szeretetteli és elfogadó, kiszámítható környezet. Itt tudod, hogy mi vár rád: a társaid, akiket már 5-9 éve ismersz, akikkel minden évben egyszer találkozol, és egy hosszú hétvégét együtt töltesz. Akiktől tudod, hogy mire számíthatsz, tudod, hogy elfogadnak, megértenek, lelkesítenek, inspirálnak, jókedvre derítenek. És vár rád az agyag meg a korongok. Már hónapok óta gyűjtögeted a terveidet, szövögeted álmaidat. A terv az sok, az idő az kevés. A listád jó hosszú, és tudod, hogy nem valósíthatod meg mind, de nem is ez a fontos. Teret engedsz a pillanatnyi hangulatodnak, és odafigyelsz az agyagra, megérzed, hogy mivé szeretne válni a kezed alatt. A fontos az, hogy itt te magad lehetsz. De nem vagy egyedül, nem vagy magányos. Egy közösségnek, a műhelynek tagja vagy, együtt alkottok, hattok egymásra. Együtt gondolkoztok, segítitek egymást. Velük együtt fájlalod csontjaidat. Itt az idő valahogy mindig kevés, a napnak a 24 órája sem lenne elég. Pont ezért akár éjjel 2-ig is fenn vagy, görnyedsz a korong fölött, együtt a hozzád hasonló megszállottakkal. A legfontosabb az alkotás. Lelkedből, fejedből, szívedből, kezeden keresztül megtestesülnek megálmodott edényeid, tárgyaid. Ezek a tárgyak mindig szépek. A lelked mosolyából születnek, és mindenki, aki ránéz, ezt meglátja bennük. Megismer általuk téged. Látja derűdet, látja szépségedet, rajtuk keresztül belelát a lelkedbe. Ablakaid ezek a tárgyak. A négy nap alatt, bármilyen körülmény közül érkezted, azt érzed, hogy jól vagy, és itt minden segít téged abban, hogy ez így legyen. A mesterei ennek Egri Hajnal, és Balázs-Bécsi Enikő, a táborunk, műhelyünk vezetői, akik mindent megtesznek azért, hogy igazi» wellnesztáborra «alakuljon ottléted. Ha kell, kiszednek a görnyedtségből, elvisznek a széki tavakhoz, a nádashoz, ahol inspirációt, további feltöltődést kaphatsz, elvisznek közösen pizzázni. És még véget sem ért a tábor, máris várod a következő találkozást.”

Tanév közben keramikus körre iratkozhat bármely szamosújvári gyerek 6 éves kortól. Ők heti rendszerességgel látogatják a műhelyt. Román nyelvű gyerekcsoport is működik az alapítvány keretében, ahova a helyi román iskolások járnak.

Kerámiafoglalkozást is tartanak az alapítvány munkatársai bejelentett csoportok számára, pl. helyi román és magyar óvodás csoportoknak, bonchidai kastélynapok keretében.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A kerámia képzés célja intézményesített keretet adni a kézműveskedő felnőttek szabadidős és alkotó tevékenysége számára. Közösségformáló ereje is van, mivel a non formális tanulási és alkotási folyamat közben barátságok szövődnek, beszélgetések fonalát fűzik hónapról hónapra. Bár a kívülről számára egyformák ezen alkalmak, a résztvevők megélik az alkotás katarziszát közben.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A kerámia képzés célja a hagyományos népi fazekasság elsajátítása, a technika és a mintakincs megőrzése. Az erdélyi fazekasság megismerése követelmény a vizsgára, így a kulturális tudatosságuk is fejlődik a résztvevőknek.

Ugyanakkor a gyerekek esetében a kézügyesség és kreativitás fejlesztése. Az alkotásban elért sikerek motiválják a gyerekeket az önállóságra, a globalizálódás elleni nevelés egyik módja is lehet.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A szamosújvári Téka Alapítvány kerámia tanfolyamának oktatói és résztvevői is erdélyiek, a vizsgát a sepsiszentgyörgyi...alapítvány szervezi. A legtávolabbi résztvevők a Hargita megyei Balánbányáról érkeztek, mely 235 kilométerre van Szamosújvártól. A résztvevők helyiek, kolozsváriak, marosvásárhelyiek, de Szentkeresztbányai résztvevő is van.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A tanfolyam lehetőségeit, mint már említettem, pályázati forrásokból teremttették meg. A felnőtt képzés költségköteles, a résztvevők fizetik az étkezést is. A gyerek szakkörön az anyagszükséglethez járulnak hozzá a gyerekek, az oktatás díját az alapítvány fizeti.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Rövidtávon a résztvevők megismerik a keramikusság alapjait, díszítik a tárgyakat, ezekkel megszépítve saját és barátaik környezetét.

Középtávon kialakult a főleg középkorú nőkből álló csapat, akik havonta a szakmai továbbképzés mellett, kiléptek a mindennapi mókuserékből, és feltöltődve tértek haza. A csoport ereje a mindennapjaikban is megmutatkozott, egymás segítségére tudtak lenni szükség esetén. Illetve jövedelmüket is kiegészítették a jól sikerült kerámiatárgyak eladásával.

Hosszú távon megalakult a kézműves egyesület, melynek célja nemcsak a kerámia, hanem a kézművesség népszerűsítése, a magyar népi motívumkincs átmentése, a globalizálódás lassítása.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A képzés és a kézművesség mindaddig fennmarad, amíg az alapanyagok(anyag, festékek, korong) beszerezhetők, illetve amíg érdeklődő van. Oktatók egyelőre vannak, 10 helyi képzett fazekasmesterrel büszkélkedhetünk. Az érdeklődők száma is aránylag stabil, minden évben vannak új jelentkezők, a régiek is nagy számban térnek vissza alkotni.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A jó gyakorlat megvalósítható bárhol, ahol kézművesség iránt érdeklődő aktív személyek élnek. A kerámia tanfolyamhoz szükséges a műhely megléte, de más kézműves technika művelése is közösséget alakíthat.

Balla Imola – Fodor Emőke

Mezőségi fesztivál – hagyománymentés utolsó órában

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A szamosújvári Téka Alapítvány által szervezett Mezőségi Fesztivál magas szakmai körökben értékelt és számon tartott, mint a mezőségi népművészet legnagyobb bemutatkozási lehetősége. 20 éve szervezzük a régióban élő adatközlő táncosok, zenészek és énekesek találkozóját, lehetőséget biztosítva arra, hogy ezek az emberek találkozzanak és bemutassák az általuk birtokolt hiteles népművészeti értékeket.

Ez a rendezvény kiemelten azoknak és azokról szól, akik még tudatosan vállalják népi értékeiket. Öröm látni azt, ahogy egymással találkozáskor, hogyan szabadul fel belőlük spontán módon mindaz a rejtett tudás, ami a színpadi szereplésen szemérmetesebb formákban jelentkezik. Nagyobb részük már szerepelt külföldön is, de általában külön. Itt mindannyian találkozhatnak, itthon. Szerintük fontos az, hogy egymással és a szamosújvári közösséggel, meghívottakkal, fiatalokkal találkozáskor újra megbizonyosodhatnak arról, hogy az, amit ők tudnak, az értékes és nem fog elveszni. A rendezvény és a jó gyakorlat szempontjából is fontos, hogy az a generáció, amelyik még birtokolja, a szervesen elsajátított népművészeti értékeket már kihalóban van. Az „utolsó órában” lehetőséget akarunk teremteni arra, hogy ezt a tudást rögzítsük és bármikor a szakma rendelkezésére bocsássuk. Bár a résztvevők tudását külön-külön már rögzítették, de e találkozó lehetővé teszi azt, hogy 15 mezőségi település értékhordozói egyszerre találkozzanak. Ez a helyzet, a már ismert anyagot minden egyes évben meglepően új adalékokkal gazdagítja.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Szamosújvár Erdélyben, Kolozs megyében, Kolozsvártól 40 kilométerre, északra található. Településünkön a Téka Alapítvány 1993-ban alakult. Célunk, hogy a mezőségi szórvány-magyarságot segítsük, és a helyi közművelődést, oktatást, ifjúsági és egyéb közösséget támogassuk,

fejlesszük. Munkánk elismeréseként többek között az EMKE „Könczei Ádám”, „Ipolyi Arnold”, és „Kisebbségért Díj” valamint a magyar Országgyűlés ezüst emlékérmével tüntették ki szervezetünket. A Téka Alapítvány a magyar kormány egyik „Nemzeti Jelentőségű Intézménye”.

Az erdélyi Mezőség magyarsága a történelem során sokat szenvedett, miközben jelentős kulturális és történeti értékekkel járult hozzá a magyar nemzeti örökséghez. Ezt a tényt tudatosítva, a romániai rendszerváltás után lépésről lépésre építkeztünk/építkezünk, úgy hogy a szórványhelyzetet nem hátránként, hanem feladatként fogjuk fel. Feladatunk az, hogy „végvárat” építsünk, hogy a magyar nyelvi- és a kulturális határokat a mi régióinkban is megvédjük.

Intézményeink:

- Téka Szórvány Művelődési Központ,
- Mezőségi Téka Szórványkollégium
- Mezőségi Táborközpont - Feketelak
- Tájház és közösségi központ – Feketelak
- Községi ház - Szépenyerűszentmárton
- Mezőségi Szórvány Iskolaközpont

Intézményeinkben a következő 3 keretprogramon belül több projektet, többféle tevékenységet bonyolítunk le:

I. Közművelődési, kulturális szórványprogram

A Téka Művelődési Központban heti órarend alapján megszervezett, rendszeres tevékenységeinken több mint 600 személy vesz részt. Nagyobb rendezvényeink egyik meghatározó célja pedig az, hogy kulturális szinten el- és visszafoglaljuk a minket megillető (köz) tereket.

2018-ban a következő nagyszabású rendezvényeket szervezzük meg: XXII. Nemzetközi Néptánc Fesztivál; XVIII. Nyári honismereti tábor; XXII. Kaláka tábor Feketelakon; XIX. Őszi Fesztivál; XXII. Mezőségi Népzene és Néptánc Fesztivál; XIII. Anyanyelvi vetélkedő; XVIII. Betlehemes találkozó; X. Kézműves Tábor, V. Irodalmi Tábor, III. Zenetábor.

II. Mezőségi szórványoktatási program

A Mezőségi Szórványoktatási Program összehangolt és tervszerű módon, hosszú távon biztosítja a mezőségi szórványközösség anyanyelven történő oktatását. A program keretén belül szervezetünk egy kollégium létrehozását, működtetését és a mezőségi szórványoktatási központ felépítését vállalta.

A Mezőségi Téka Szórványkollégiumot 2001-ben hoztuk létre. Az 5-12 osztályos diákok mezőségi falvakból és a választói Kallós kollégiumból érkeznek. A 2017-18-as tanévben 120 tanulóról gondoskodtunk.

A Mezőségi Magyar Oktatási Központot 2016-ban adtuk át. A projektet az indokolja, hogy az asszimiláció megfékezésében jelentős eredményeket csak úgy érhetünk el, ha magasabb színvonalú, jobban felszerelt és kedvezőbb háttérfeltételekkel rendelkező oktatási intézményt tudunk felmutatni, mint az átlagos többségi iskolák.

III. Tóvidéki térségfejlesztési program

Programunk célja az, hogy támogassuk a tóvidéki falvak modernizációs törekvéseit.

A Tóvidék Program legfontosabb célkitűzései: az egyes települések közösségi életében felelős személyek együttműködésével helyi „akciócsoportok” létrehozása; a helyi anyagi és szellemi erőforrások feltérképezése; minden nagyobb szórványtelepülésen tájház létesítése; multifunkcionális közösségi terek kialakítása és felszerelése; a programban résztvevő települések turisztikai, idegenforgalmi népszerűsítése (honlapok, turisztikai reklámanyagok készítése, kulturális útvonal kialakítása); a helyi kulturális kínálat minőségi rendszerben történő bemutatása.

3. A jó gyakorlat érintettjei

A Téka Alapítvány partnerei a fesztivál szervezésében az évek során a Kallós Zoltán Alapítvány, Archívum Alapítvány és a Kolozs Megyei Népi Alkotások Háza. A projekt résztvevői a környező települések magyar, román és roma anyanyelvű táncosai, zenészei, énekesei, akik évről évre várják ezt az őszi találkozást. Tágabb értelemben a projekt hasznélvezői azok a profi és amatőr néptáncosok, akik táncstudásuk tökéletesítése érdekében minden évben eljönnek a Kárpát- medence minden részéről Szamosújvárra.

Fesztiválunk nagy népszerűségnek örvend továbbá a néprajzi gyűjtők körében, mivel e felvételekről tanult táncokat tovább tanítják, s ezáltal Mezőséget népszerűsítik.

A fesztivál helyszíne a város legnagyobb étterme, ahol együtt szórakozik román és magyar néppenét, néptáncot kedvelő ember, átlépve a generációs különbségeket.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A projekt általános célja az erdélyi Mezőség hagyományos népművészeti értékeinek bemutatása és népszerűsítése. Továbbá céljaink, hogy a résztvevők megismerjék, szakmailag rögzítsék és népszerűsítsék a Kis-Szamos mente, Tóvidék és Belső Mezőség még élő népi kultúrájának értékeit. Szeretnénk találkozási lehetőséget biztosítani a különböző falvakban élő népi értékhordozók számára, lehetőséget biztosítani arra, hogy mint a színpadon, mint a közönséggel levő közvetlen kapcsolat által bemutassák, és átadják tudásuk tartalmát, annak szellemiségét és érzelmi jelentőségét, illetve, hogy a résztvevő fiatalok élő és alkotó valóságként lássák mindazt, amit táncházakban, táncörökön elsajátítanak. Minden évben célunk, hogy újabb, eddig kevésbé ismert adatközlőket kutassunk fel, mutassunk be és rögzítsük a tudásuk.

A Mezőségi fesztivál fő tevékenysége az adatközlők néptánc tudásának bemutatása, mely kezdetben színpadon történt, majd rájöttünk, hogy egy mulatság keretében sokkal felszabadultabban mutatják be tánc tudásukat.

Az évek során számos kiegészítő rendezvény színesítette a fesztivált:

- Kiállítások: 1997-ben Brian Johnston fotóművész,
2009-ben Szarka Irén- Életre kelt textíliák
2011- Wagner Ferenc- Mezőségi útirajzok grafikai kiállítása
2012-Györkös Mátyás Albert emlékkiállítás
2013-Maros Mezőségi Művésztelep képzőművészeti kiállítása
2017- "Szabad a madárnak ágról ágra szállni..."- Kallós Zoltán mezőségi fotóinak kiállítása

- Könyvbemutatók:
 - 2011- Kallós Zoltán- Korniss Péter: Adok nektek aranyvesszőt
 - 2012- Hideg Anna néni meséskönyvének bemutatása
 - 2015- Annus néni daloskönyve
 - 2016- Sántha Emőke-Kis pacsirta című könyvének bemutatása
- Előadások:
 - 2000- Harangozó Imre előadása, a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem nyári gyűjtőmunkájának bemutatása
 - 2000- Dinnyés József- megzenésített versek
 - 2003- Lázár Katalin előadása
 - 2009- miskolci Szinvavölgy Néptáncegyüttes előadása
 - 2011- Hideg Anna néni mesét mond a Prücskők játszóházban
 - 2011- Nyárádszeredai Bekecs, budakalászi Lenvirág és Borvirág együttesek fellépése
 - 2014- székelyudvarhelyi Gereben műsora
 - 2015- Kenderkóc együttes lakodalmas műsora
- Egyéb rendezvények:
 - 2011- kézműves és könyvvásár a Téka udvarán
 - 2011- koreográfustalálkozó
 - 2013-a szegedi Tudományegyetem diákjainak Choeomundus programja (előadás, angol nyelvű konferencia)

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Nem formális tanulási színtérként fogható fel a felnőtt néptáncoktatás egyik módszere, helyszínen meg tapasztalni a Mezőségi multság ízét. Kulturális tudatosság kompetenciájuk fejleszti, büszké a mezőiségi kultúrára.

Kulturális tanulási helyszín, interaktívan sajátítják el a tánclépéseket, népdalokat, csujtogatásokat.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A jó gyakorlat területi hatóköre Mezőség. Erdély három megyéjét foglalja magába, Kolozs, Beszterce, Maros. Nincs központi városa, a városok a tájegység peremén helyezkednek el, gazdasági elszívó erővel rendelkeznek. Gazdasági, de főleg infrastrukturális elmaradottsága miatt még mindig él a stigmatizáló "Holt tenger" megítélés, de ennek „köszönhető” a hagyományok konzerválódása is.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A fesztivál szervezői a Téka Alapítvány szakemberei, valamint a régi táncosokból összeállt operatív munkacsoport, akik személyes kapcsolatok által szólítják meg az adatközlőket. A fesztivál napján a néptánc csoport tagjaiból álló önkéntesek segítik munkájukat.

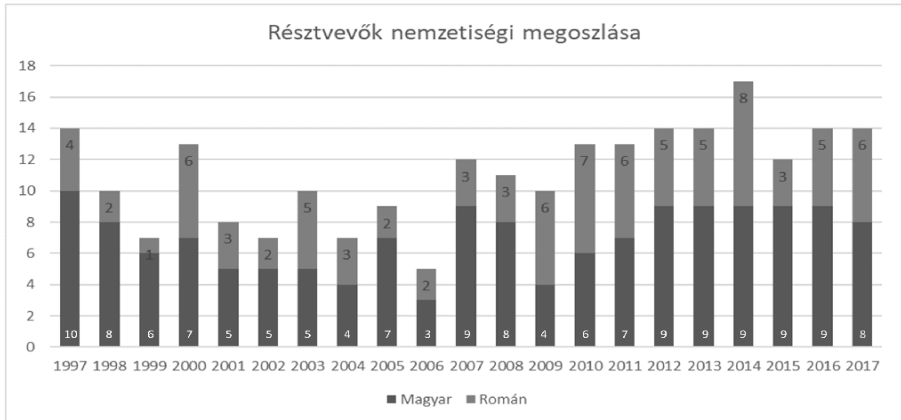
Az anyagi háttérrel pályázati forrásokból biztosítják, úgy magyarországi, mint romániai szervezetek által, valamint Románia kormányának Etnikumközi Kapcsolatok Hivatala is támogatja fesztiválunkat.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A fesztivál sikere abban is mérhető, hogy évről évre egyre több résztvevővel számolnak, a helyi szállásokat már egyik évről a másikra lefoglalják, az adatközlők szívesen térnek vissza házi készítésű süteményekkel és pánkókkal kedveskedve egymásnak. Hosszútávon, Mezőség a köztudatban már nem elmaradott sáros vidékként jelenik meg, hanem népi kultúrája által presztízsre tett szert, egyre több profi és amatőr táncegyüttes koreográfiájában kap teret a mezőségi népzene.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

38 település vonult fel mostanig a fesztiválon Kezdetben 20–25 % román faluból érkezett, mostanra ez az arány közelít az 50 %-hoz.

A fesztivál szervezésének egyik kihívása kezdettől fogva az volt, hogy évről évre egyre kevesebb adatközlő tud eleget tenni a meghívásnak egészségügyi okok miatt, viszont több település önszerveződés következtében fiatalabb generációkkal is jelennek meg, és fesztiválunk Mezőségi Találkozóvá női ki magát.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A sok földrajzi területen megvalósítható gyakorlat egyediként indult a maga nemében. Szervezésében aktívan veszünk részt kezdettől fogva. Ez a jó gyakorlat adaptálható olyan néprajzi területeken, ahol élnek még olyan „népi adathordozók” helyi értékőrzők, akik átadhatják tánc tudásukat, népdal repertoárunkat és élettapasztatukat fiatalabb generációk számára.

Hozzájárul a magyar identitás és a lokálpatriotizmus erősítéséhez, egy jó lehetőség a néprajzi tájegység népszerűsítésére.

Olyan kulturált találkozási lehetőséget biztosít a kistérség településeinek képviselői számára, amely magába rejti a további együttműködések lehetőségét. 2018-ban XXII. alkalommal kerül megrendezésre, 19 falu, körülbelül 200 adatközlőjére számítunk.

Balla Imola – Fodor Emőke

Művész(?) beugró- kortárs magyar írók, költők találkozása szamosújvári középiskolásokkal-irodalomnépszerűsítő programsorozat

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A cím egyfajta rejtvény, melyet a találkozások alkalmával mindig új jelentéssel bővítjük. Az író, művész kiléte, jelentése mindig a beszélgetések során körvonalazódik. A meghívottak általában valamelyik művészeti ág képviselői (írók, költők, színészek, zenészek stb.) és a feltett kérdések vagy egyéni előadások révén mutatják be saját alkotási folyamatukat, gondolkodásmódjukat. Író-olvasó találkozók, könyvbemutatók mellett egyik legsikeresebb irodalomnépszerűsítő programunk, a diákok szívesen jönnek minden alkalomra tanév közben. Nyaranta, az ugyazest a nevet viselő táborban is maximális létszámban vesznek részt, melyben a meghívott művészek által betekintést nyerhetnek az alkotási folyamatban.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Szamosújvár Erdélyben, Kolozs megyében, Kolozsvártól 45 kilométerre, északra található. Településünkön a Téka Alapítvány 1993-ban alakult. Célunk, hogy a mezőszéki szóránymagyarságot segítsük, és a helyi közművelődést, oktatást, ifjúsági és egyéb közösséget támogassuk, fejlesszük. Munkánk elismeréseként többek között az EMKE „Könczei Ádám”, Ipolyi Arnold”, és „Kisebbségekért Díj” valamint a magyar Országgyűlés ezüst emlékérmével tüntették ki szervezetünket. A Téka Alapítvány a magyar kormány egyik „Nemzeti Jelentőségű Intézménye”. Az erdélyi Mezőség magyarsága a történelem során sokat szenvedett, miközben jelentős kulturális és történelmi értékekkel járult hozzá a magyar nemzeti örökséghez. Ezt a tényt tudatosítva, a romániai rendszerváltás után lépésről lépésre építkezünk/építkezünk, úgy hogy a szóránnyhelyzetet nem hátránnyként, hanem feladatként fogjuk fel.

Feladatunk az, hogy „végvárat” építsünk, hogy a magyar nyelvi- és a kulturális határokat a mi régióinkban is megvédjük.

Intézményeink:

- Téka Szórvány Művelődési Központ,
- Mezőségi Téka Szórványkollégium
- Mezőségi Táborközpont - Feketelak
- Tájház és közösségi központ – Feketelak
- Községi ház - Szépenyerűszentmárton
- Mezőségi Szórvány Iskolaközpont

Intézményeinkben a következő 3 keretprogramon belül több projektet, többféle tevékenységet bonyolítunk le:

V. Közművelődési, kulturális szórványprogram

A Téka Művelődési Központban heti órarend alapján megszervezett, rendszeres tevékenységeinken több mint 600 személy vesz részt. Nagyobb rendezvényeink egyik meghatározó célja pedig az, hogy kulturális szinten el- és visszafoglaljuk a minket megillető (köz) tereket.

2018-ban a következő nagyszabású rendezvényeket szervezzük meg:

- XXII. Nemzetközi Néptánc Fesztivál
- XVIII. Nyári honismereti tábor
- XXII. Kaláka tábor Feketelakon
- XIX. Őszi Fesztivál
- XXII. Mezőségi Népzene és Néptánc Fesztivál
- XIII. Anyanyelvi vetélkedő
- XVIII. Betlehemes találkozó
- X. Kézműves Tábor
- V. Irodalmi Tábor
- III. Zenetábor

IX. Mezőségi szórványkutatási program

A Mezőségi Szórványoktatási Program összehangolt és tervszerű módon, hosszú távon biztosítja a mezőségi szórványközösség anyanyelven történő oktatását. A program keretén belül szervezetünk egy kollégium létrehozását, működtetését és a mezőségi szórványoktatási központ felépítését vállalta. A Mezőségi Téka Szórványkollégiumot 2001-ben hoztuk

létre. Az 5-12 osztályos diákok mezősegi falvakból és a válaszüti Kallós kollégiumból érkeznek. A 2017-18-as tanévben 120 tanulóról gondoskodunk. A Mezősegi Magyar Oktatási Központot 2016-ban adtuk át. A projektet az indokolja, hogy az asszimiláció megfékezésében jelentős eredményeket csak úgy érhetünk el, ha magasabb színvonalú, jobban felszerelt és kedvezőbb háttérfeltételekkel rendelkező oktatási intézményt tudunk felmutatni, mint az átlagos többségi iskolák.

X. Tóvidéki térségfejlesztési program

Programunk célja az, hogy támogassuk a tóvidéki falvak modernizációs törekvéseit. A Tóvidék Program legfontosabb célkitűzései: az egyes települések közösségi életében felelős személyek együttműködésével helyi „akciócsoportok létrehozása; a helyi anyagi és szellemi erőforrások feltérképezése; minden nagyobb szórványtelepülésen tájház létesítése; multifunkcionális közösségi terek kialakítása és felszerelése; a programban résztvevő települések turisztikai, idegenforgalmi népszerűsítése (honlapok, turisztikai reklámanyagok készítése, kulturális útvonal kialakítása); a helyi kulturális kínálat minőségi rendszerben történő bemutatása.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Célcsoportja a szamosújvári és környékbeli magyar közösség, a szamosújvári iskolák tanulói (tevékenységekként 40-120 személy). Ez a program típus leginkább középiskolások számára ajánlott, de a rendezvénysorozat jellegénél fogva minden érdeklődő számára nyitott, kortól függetlenül. Először ebben a korosztályban fogalmazódott meg egy olyan rendezvény igénye, mely keretében kortárs írókkal, művészekkel találkozhatnak.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Általános célunk hozzájárulni a szamosújvári és a mezősegi szórvány magyar közösség anyanyelvi és nemzeti önazonosságának megőrzéséhez. Elsődleges cél, hogy a kultúra iránt érdeklődők lehetőséget kapjanak a különböző alkotási területhez tartozó személyiségekkel találkozni; kötetlen keretek között beszélgetni, véleményt nyilvánítani. Ezáltal az író, költő, *művész* fogalmát jelentéssel megtölteni. Ráismerni az alkotási folyamat problematikájára úgy irodalmi, mint más művészeti ág esetében.

Másodlagos cél a *közösségépítés*, az együttlét öröme valamint az interaktivitás révén létrejövő *bizalom* fejlesztése. Nem utolsó sorban pedig: az igényes *kommunikáció* valamint a kortárs alkotások iránti *érdeklődés* megalapozása. A program egyfajta impulzus a kulturális nyitottság érdekében és a kulturális identitás egészséges megítéléshez.

A koncerteket és könyvbemutatókat sem nélkülöző rendezvény a kommunikáció tágabban vett értelmében próbál közeledni a jelenlévőhöz.

A kötetlen hangulata és különleges meghívottjai révén közel hozza az alkotót és a befogadót, szórakoztat és *elgondolkodtat, elvárásol és részvételre* készítet. A fent említett a folyamatokat kívánjuk erősíteni azáltal, hogy programunkkal rávilágítunk arra, hogy a kortárs művészet és annak különböző megnyilvánulásai ezer szállal összefüggenek kulturális és mindennapi közeggel egyaránt.

Ötödik éve, havonta szervezzük meg a Művész (?) Beugró című projektünket. Ennek a célja az, hogy egy igényes, fiatal befogadó közösséget neveljünk ki a szórványterületen is a kortárs irodalom felé. A meghívottak általában valamelyik művészeti ág képviselői (írók, költők, színészek, zenészek stb.) és a feltett kérdések vagy egyéni előadások révén mutatják be saját alkotási folyamatukat, gondolkodásmódjukat.

A kötetlen keretek között megtartott rendezvény meghívottjai többek között: Orbán János Dénes (költő), Muszka Sándor (költő), Márkus András (költő, író), Bodolai Balázs (színész), Funkorporation (együttes), Jazzybirds (együttes), Dubase (lemezlovas), Vetési Nándor (színész, rádiós), Farkas Loránd (színész), Szűcsinger (zenés verses duó) stb. voltak.

2013 októberében a rendezvény közösségének kérésére egy kirándulást is szerveztünk, melynek célja az volt, hogy meglátogassák a Kolozsvári Magyar Operát. Bodolai Balázs segítségével a résztvevők bepillantást nyerhettek a színház mindennapjaiba. Ugyancsak ebben az évben, kérésre, indult el a kísérleti jelleggel a rendezvény tábora, mely ugyancsak a kortárs művészet, ezen belül leginkább az irodalom iránt érdeklődőknek nyújt bepillantást.

A következő évben a megszokott ütemben jelentkezett előadókkal a rendezvény és nyáron már bővített változatában a tábor is.

A tábor célkitűzései:

- Interaktív jellegű irodalmi tábor megszervezése az erdélyi Mezőségen
- A mezőszégi szórványban élő fiatalok megismerjék a kortárs magyar irodalom alkotóit, irányzatait, alkotói módszereit
- Egy új, eddig lehanyagolt térség – Mezőség (Feketelak, Pusztakamarás) újra pozicionálása az irodalmárok, irodalmat kedvelők mentális térképén.
- a közösségépítés, az együttlét öröme valamint az interaktivitás révén létrejövő bizalom fejlesztése.
- az igényes kommunikáció valamint a kortárs alkotások iránti érdeklődés megalapozása. A program egyfajta impulzus a kulturális nyitottság érdekében és a kulturális identitás egészséges megítéléséhez.

Szerkezetét tekintve a tábor három nagy egységre bomlik: irodalom, tánc, színház (ebből építkezik a vizuális művészetet is felölelő délutáni tevékenység). A *négy napot* átfogó táborban a délelőtti találkozások elméleti jellegűek, míg a délutániak gyakorlati foglalkozások. Emellett a rendezvény állandó programokkal is rendelkezne, melyek tematikájukat tekintve ötvözik a fő programok tulajdonságait. Ezek a tevékenységek, illetve a MB népszerűsége is jelzi, hogy a keddi találkozások nem hiábavalók, hiszen számos diákunk ennek hatására kezdett el a színház, irodalom fele orientálódni.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Mivel a kisebbségi oktatásban nagyon kicsi szerep jut a kortárs irodalomnak ezért ezt a hiányt hivatott pótolni tevékenységünk. A kortárs irodalom képes megfogalmazni azokat az aktuális kulturális társadalmi politikai kérdésfelvetéseket, amelyek a mai embert foglalkoztatják. A középiskolai diákok nagyon nyitottak az újra s ezek a tevékenységek fejlesztik személyiségüket, általános műveltségüket és a világra való nyitottságukat.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A Területi hatóköre szűkebb értelemben Kolozs megye és Mezőség régió, tágabb értelemben egész Erdély. Meghívottjaink az egész Kárpát-medence területéről érkeznek, mindig nyitunk az új fele, és diákjaink játszva tanulnak és fejlődnek.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A szórványintézményeket a román állam nem támogatja. Ezért a művelődési központ fenntartása, a tevékenységek megszervezése jelentős anyagi erőfeszítéseket követel meg tőlünk. Pályázati forrásokból résztámogatást szerzünk a MŰVÉSZ (?) BEUGRÓ és a Mezőségi Irodalmi – művészeti tábor című projekt lebonyolítása érdekében. A tevékenységek megszervezése során felmerülő költségek egy részét alapítványunk biztosítja. Mivel saját termekkel és táborközponttal rendelkezünk és megvan a szükséges technikai felszerelés is (kivetítő, erősítők, hangfalak, mikrofonok stb.) ezek a tételek szintén nem terhelik a költségvetést. A tábor főszervezője iskolánk magyar nyelv és irodalomtanára, lebonyolítói pedig alapítványunk munkatársai.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Rövidtávon sikerként könyveljük el, hogy a diákok részt vesznek ilyen irodalmi jellegű programokon, s ezáltal hasznos, művelt közösségekbe épülnek be. E tevékenység kulturált szórakozási format biztosít és segíti az olvasóvá nevelést. Hosszú távon érzékeny lesz a magyar kultúra iránt, művelt olvasóvá válhat, intelligenciáját fejleszti, s így, gondolkodó felnőttként hozzájárul a társadalom fejlődéséhez.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Kolozsvár közelsége biztosítja a fenntarthatóságot, ameddig egy ilyen nagyváros vonzáskörzetében szervezzük ezt az irodalmi tevékenységet, addig diákjaink igényeinek megfelelő, kíváncsiságukat kielégítő művészeket, kortárs írókat, költőket tudunk meghívni, és igényes szórakozásra nevelhetjük őket.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Ez a jó példa minden földrajzi területen adaptálható ahol a magyar kultúrát kívánják éltetni, a fiatalokat szeretnék gondolkodó felnőtté nevelni.

Balla Imola – Fodor Emőke

Román nyelvű kommunikációs tábor-egy lépés a többségi kultúra felé

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Szamosújváron a Téka Alapítvány 1993-ban kezdte meg a tevékenységét. Népművészeti és közművelődési tevékenységét elsősorban és főként a város lakosságának 15% -át kitevő magyar lakosság körében fejtette és fejti ki. Természetesen nem zárkózik el a román közönségtől, de a kimondottan nekik szóló rendezvény kevés. Ilyen a román kerámia kör, de volt próbálkozás román táncok oktatására és magyar nyelvoktatásra, ám ezek egy idő után elmaradtak. Felnőtt egy generáció, akik csak iskolai körülmények között használták a román nyelvet, mely nem elég arra, hogy használható nyelvtudást adjon. Míg a szüleik, a mostani 30-40 évesek még a tömbház előtt, együtt játszva tanultak meg románul, addig a körülmények megváltozásával, a mostani kisiskolások számára már nagyon sok a szervezett program, nem tartják a szülők biztonságosnak a gyerekek magukra hagyását a játszótereken. Az iskolában is tapasztaltuk ezt a hátrányt, amely nemcsak szamosújvári gyerekeket érint, hanem azon vidékieket is, akik olyan falvakból származnak, ahol magas a magyarok aránya (Szék, Décse, Bálványosvárálja). A román tábor ötlete nem teljesen a miénk, egyik változatát a temesvári Bartók Béla Elméleti Líceumban alkalmazzák, ahol a román és magyar bejáró tábor egyazon időben zajlik, tanévkezdés előtt héten, a diákokat a családban használt domináns nyelvről áthangolva az iskolai követelmények felé. Az első román nyelvű kommunikációs tábor 2016 novemberében rendeztük, az őszi szünet hetében, ahol két csoportban román anyanyelvű pedagógusok vezetésével zajlottak a tevékenységek. Majd 2017 nyarán ismét bejáró tábor hirdettünk, de akkor már világos volt, hogy nagy az igény a bentalvó táborra, hisz sok gyerek jelentkezett más helységekből. Akkor már három csoportban történt az oktatás. 2018 nyarán 71 gyerek részvételével, 5 csoportban zajlott a tevékenység, 36 bentalvó gyerek számára egész napos tevékenységet kellett biztosítani.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Szamosújvár Erdélyben, Kolozs megyében, Kolozsvártól 20 kilométerre északra található. Településünkön a Téka Alapítvány 1993-ban alakult. Célunk, hogy a mezőségi szórvány-magyarságot segítsük, és a helyi közművelődést, oktatást, ifjúsági és egyéb közösséget támogassuk, fejlesszük. Munkánk elismeréseként többek között az EMKE „Könczei Ádám”, „Ipolyi Arnold”, és „Kisebbségekért Díj” valamint a magyar Országgyűlés ezüst emlékérmével tüntették ki szervezetünket.

éka Alapítvány a magyar kormány egyik „Nemzeti Jelentőségű Intézménye”.

Az erdélyi Mezőség magyarsága a történelem során sokat szenvedett, miközben jelentős kulturális és történeti értékekkel járult hozzá a magyar nemzeti örökséghez. Ezt a tényt tudatosítva, a romániai rendszerváltás után lépésről lépésre építkeztünk/építkezünk, úgy hogy a szórványhelyzetet nem hátránként, hanem feladatként fogjuk fel. Feladatunk az, hogy „végvárat” építsünk, hogy a magyar nyelvi- és a kulturális határokat a mi régióinkban is megvédjük.

Intézményeink:

- Téka Szórvány Művelődési Központ,
- Mezőségi Téka Szórványkollégium
- Mezőségi Táborközpont - Feketelak
- Tájház és közösségi központ – Feketelak
- Községi ház - Szépkényerűszentmárton
- Mezőségi Szórvány Iskolaközpont

Intézményeinkben a következő 3 keretprogramon belül több projektet, többféle tevékenységet bonyolítunk le:

I. Közművelődési, kulturális szórványprogram

A Téka Művelődési Központban heti órarend alapján megszervezett, rendszeres tevékenységeinken több mint 600 személy vesz részt. Nagyobb rendezvényeink egyik meghatározó célja pedig az, hogy kulturális szinten el- és visszafoglaljuk a minket megillető (köz) tereket.

2018-ben a következő nagyszabású rendezvényeket szervezzük meg: XXII. Nemzetközi Néptánc Fesztivál; XVIII. Nyári honismereti tábor; XXII. Kaláka tábor Feketelakon; XIX. Őszi Fesztivál; XXII. Mezőségi Népzene és Néptánc Fesztivál; XIII. Anyanyelvi vetélkedő; XVIII. Betlehemes találkozó; X. Kézműves Tábor, V. Irodalmi Tábor, III. Zenetábor.

II. Mezőségi szórványoktatási program

A Mezőségi Szórványoktatási Program összehangolt és tervszerű módon, hosszú távon biztosítja a mezőségi szórványközösség anyanyelven történő oktatását. A program keretén belül szervezetünk egy kollégium létrehozását, működtetését és a mezőségi szórványoktatási központ felépítését vállalta.

A Mezőségi Téka Szórványkollégiumot 2001-ben hoztuk létre. Az 5-12 osztályos diákok mezőségi falvakból és a választói Kallós kollégiumból érkeznek. A 2017-18-as tanévben 120 tanulóról gondoskodunk.

A Mezőségi Magyar Oktatási Központot 2016-ban adtuk át. A projektet az indokolja, hogy az asszimiláció megfékezésében jelentős eredményeket csak úgy érhetünk el, ha magasabb színvonalú, jobban felszerelt és kedvezőbb háttérfeltételekkel rendelkező oktatási intézményt tudunk felmutatni, mint az átlagos többségi iskolák.

III. Tóvidéki térségfejlesztési program

Programunk célja az, hogy támogassuk a tóvidéki falvak modernizációs törekvéseit.

A Tóvidék Program legfontosabb célkitűzései: az egyes települések közösségi életében felelős személyek együttműködésével helyi „akciócsoportok létrehozása; a helyi anyagi és szellemi erőforrások feltérképezése; minden nagyobb szórványtelepülésen tájház létesítése; multifunkcionális közösségi terek kialakítása és felszerelése; a programban résztvevő települések turisztikai, idegenforgalmi népszerűsítése (honlapok, turisztikai reklámanyagok készítése, kulturális útvonal kialakítása); a helyi kulturális kínálat minőségi rendszerben történő bemutatása.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A jó gyakorlat elsősorban az 5-10 éves gyerekeket célozza meg, akik romántudása fejlesztésre szorul. Őket a szüleik íratják be a táborba, néha előzetes megbeszélés nélkül. Több esetben is frusztráltan érkezett kisgyerek, hogy ő nem szeretne részt venni a táborban, aztán feloldódott és a következőben már ő maga kérte a táborozást.

Másodsorban a szülők, akiknek gyereke jól érzi magát és játékosan tanul. S nem utolsósorban a pedagógus, aki tapasztalja, hogy a táborban részt vett diák bátrabban használja a nyelvet.

Végősorban az egész magyar közösség egy lépése a többségi társadalom irányába, hiszen az oktatáson kívül, az együttélés egyik eszköze a hatékony kommunikáció.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A román nyelvű kommunikációs tábor fő célja, hogy pozitív attitűdöt alakítson ki a magyar gyerekekben, a román nyelvet illetően, illetve interkulturális kompetenciákat fejlesszen. A magyar gyerekekben kisebbségi érzések alakulnak ki, hiszen a román anyanyelvű gyerekekhez képest alacsonyabb szintűek a román nyelvi kommunikációs készségeik. Egyik oktató kolléga azt is kiemeli, hogy a romániai oktatás szervezetlenségéből adódóan gyakran cserélődnek a román tanárok, így a gyerekek érzelmileg sem tudnak kötődni a személyhez, s ennek következtében a nyelvhez fűződő viszonyuk sem megfelelő. A táborban levő román pedagógusok (szakképzett és gyakorló óvónők) bátorítják a gyerekeket, akik megélik, hogy ők tudnak románul kommunikálni. A pozitív megerősítés további hasonló élmény keresésére sarkallja őket.

A táborban énekeltek, mesét mondtak, báboztak, kézműveskedtek, festettek, sokat játszottak és beszélgettek. Kiegészítő tevékenységként játszótereztek, várost néztek, kiállítást néztek, múzeumot látogattak, román nyelvű rajzfilmet néztek. A tábor utolsó napján kis műsorral várták a szülőket, amely végén névre szóló oklevelet nyújtottak át minden gyerekeknek.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Bár sok vita folyik azon, hogy a román nyelv, az állam nyelve, idegen nyelve, a magyar anyanyelvű családban felnövő gyerek számára egyértelműen az. Az erdélyi magyar gyerek számára az első idegen nyelv egyértelműen a román, ez után következik az angol, német stb. A nyelvileg vegyes családban felnővők számára akár anyanyelvi szintű is lehet a román nyelv ismerete.

Tény, hogy a román iskolarendszer minden szintjén, a magyar nyelvű oktatásban részt vevő gyerekek is számot adnak román nyelvből. Tehát nem mindegy, hogy milyen a gyerekek ismerete, de a hozzáállásuk sem. Mint említettem, minél idősebb gyerekről van szó, illetve minél többnyelvű a környezete (család, lakóhely) annál jobban tud románul.

Az erdélyi magyar gyerekek is a beszélt nyelven keresztül találkoznak a román nyelvvel, értik meg, illetve gyakorolják azt, hiszen az óvodában heti két foglalkozás, iskolában pedig naponta van román óra. A nyelvtanulás első szakaszában (óvoda, előkészítő, ill. első osztály) kiemelt szerepe van a szókincsfejlesztésnek és a szóbeli interakcióknak. A tanuló a tanulás folyamatában jelentésformálóként és problémamegoldóként egyaránt aktív módon vesz részt. A tanulási folyamat során a tanuló egész személyisége formálódik, alakul, általános és nyelvi kompetenciái állandó kölcsönhatásban fejlődnek. A kommunikatív nyelvi kompetencia integrálja a tanulási képességeket és az anyanyelvi kompetenciát. Kiemelkedően szoros kapcsolat van még a szociális és állampolgári kompetencia, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség területén is. Óvodában, elemiben a pedagógusok a román gyereklélektől illetve gyermekirodalom értékeiből válogatnak, sok dalocskát, mondókát is becsempésznek. Illetve a szórványban gyakran találkozik a gyerek és ezért könnyen el is játszik olyan mindennapi jeleneteket, mint a vásárlás, ahol az eladó román, játszótéren román gyerektől kérj valamit.

Az egyén nyelvtudásának szintje változhat a négy dimenzió (hallott szöveg értése, beszédképesség, olvasott szöveg értése és írásképesség), az egyes nyelvek és az egyén társadalmi-kulturális háttere, környezete és igényei/érdeklődése szerint. A román táborban a kisebbek főleg a hallott szöveg értésére irányuló gyakorlatokat végeznek, pl. román nyelvű irányítással kézműves tevékenységet, természetesen a beszédképességük is

fejlődik, hisz pontosítani kell az utasítást, kérdezni kell. Mesemondás után képek vagy bábok segítségével újra mesélik a történeteket, szókincsük függvényében önállóan vagy segítséggel.

A nagyobbak (második osztályban tanulnak meg románul írni-olvasni) már rövid szövegeket olvasnak, írnak is, természetesen a szóbeli kommunikációt ez csak alátámasztja, nem helyettesíti.

Az a tény, hogy az oktatók nem tudnak magyarul, arra kényszeríti a gyerekeket, hogy a nonverbális kommunikációs formákat is bevetve, megértesse magát románul. Természetesen a tábor területén tartózkodik magyar anyanyelvű személy, tehát biztonságban vannak, ha semmiképpen nem értetik meg maguk és valami komoly dolog történik, azonnal segítségükre sietünk.

Volt olyan 6 éves, aki nagyon szorongott, hogy miként kérezzon mosdóba, emiatt félt is első nap. Utolsó nap már csüngött a román oktatón és kézzel-lábbal mesélt neki, eszébe se jutott, hogy fordítási segítséget kérjen.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Bár a táborunkban szamosújvári és környékbeli gyerekeket vártunk, 200 km-ről, Székelyudvarhely mellől is érkeztek táborozóink. A növekvő gyerekszám függvényében növeltük az oktatók számát is, az életkor tekintetében is elég rugalmasok voltunk.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A tábor önköltséges volt, a szülők fizették a gyerekeik szállását, étkezését, az oktatók díját és az alapanyagokat. Természetesen emiatt a bejárási és az ottalvó táborozás díja különbözött.

A szállást és étkezést a Téka Alapítvány személyzete biztosította a Szórványkollégiumban, az oktatási tevékenység a Szamosújvári Magyar Tannyelvű Elméleti Líceumban zajlott, a két intézmény közti partneri szerződés értelmében. A táborszervezők és oktatók használták az iskola tereit (osztály, játszótér, tornaterem) illetve a felszerelését (laptop, interaktív tábla) is.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Rövidtávon a gyerekek felszabadultabbak lettek, bővült a szókincsük és elhitték, hogy a román nyelv is megtanulható. Barátságok szövődtek, élményekkel gazdagodtak a gyerekek, pedagógusok egyaránt. Középtávon a szülők is látták a záró előadáson illetve a tábor után otthon, hogy megfelelő motiválással a gyerekek szívesen tanulják meg a nehéznek tűnő dolgokat is, tehát újabb utakat keresnek a román nyelv elmélyítése, gyakorlása érdekében.

Hosszú távon a magyar pedagógusok is keresik a román kollégákkal, intézményekkel az együttműködéseket, hogy kilépve a formális oktatási keretek közül, motiválják a nyelvtanulásra őket. Például a helyi harmadikosok az egyetlen szamosújvári (csak román könyveket forgalmazó) könyvesbolt karácsonyi képeslapversenyére beneveztek és nyertek is egy 100 lejes vásárlási utalványt. A gyerekek meglátogatták a boltot, könyvet választottak saját maguk és az osztály számára is, ezáltal sok nyelvi ingert kapva.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Az erdélyi magyar gyerekek romántanítása és romántudása folyamatos téma, úgy a közoktatásban, mint politikai szinten. A román tábor, amint a növekvő gyereklétszám is mutatja, sikeres rendezvény, tervezzük az őszi szünetben is megtartani. Román anyanyelvű gyerekek illetve intézmények (bábszínház, énekes, stb.) bevonásával színesítenénk a továbbiak programját. Az viszont mindig megfontolandó, hogy a nyelvtanulás ne a magyar nyelvi identitás rovására menjen.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A többségi nyelvi tábor az adott országban élő kisebbségi gyerekek számára, bárhol adaptálható ötlet.

Bartha Katalin Ágnes

A Kriterion Kiadó működése és fennmaradása

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Kiemelkedően jelentős kulturális megvalósítás. A Ceaușescu diktatúra időszakában működő, nemzetiségi kiadó, a Kriterion létrejötté, működése és a nyolcvanas évek közepétől szisztematikus felszámolási kísérletek közti megmaradása több szempontból is a kommunista diktatúra időszakának egyedülálló és kivételes kulturális megvalósítása volt, amely kilenc nyelven adott ki könyveket. A kiadó Magyarország határain kívül működő legnagyobb, hatásában és kiadói volumene tekintetében is, legnagyobb magyar nyelvű könyvkiadói vállalkozás volt. Ezért is elsősorban magyar nyelvű kiadónak tartják számon sokan. De a német nyelvterületeken kívül működő legjelentősebb német nyelvű könyvkiadó is volt egyben, s az igazgató munkatársaival olyan műhelyt teremtett, amelyben rendszeresen születtek meg magyar, német, szerb, jiddis, szlovák, ukrán, török, tatár, lipován művek, és ahol felerősödött a nyelvek között a műfordítói kölcsönösség.

Ezért a kutatás a romániai Kriterion Kiadó 1970–1989 közötti időszakát vizsgálta az egykori munkatársakkal készített audió interjúk segítségével. A Kriterion életéhez kapcsolódó több témát is érintő interjúk révén arra kíván választ találni, hogy az intézmény által felkarolt kisebbségi kultúrák, hogyan tudnak érvényesülni, megerősödni, ill. talpon maradni egy többségi kulturális kontextusban a diktatórikus kommunista rendszerben.

A következő kérdéseket, témákat jártuk körül: kiadóhoz kerülés körülménye, feladatkör és változása, kiadó jelentősége, nemzetközi kapcsolatai, export-import tevékenyége, a kiadó szerepe a magyar és kisebb nemzetiségek anyanyelvi művelődésében (német, szerb, ukrán, jiddis, szlovák, török, tatár, lipován), a románra ill. románból fordítás közvetítő szerepére, a korszak általános könyvkultúrájára, írók-olvasók szerzők kapcsolatára, 1984-es Kiadói Főigazgatóság vizsgálóbizottságának a szerepére a kiadó történetében, a kiadó politikai stratégiáira, a könyvterjesztésre, cenzoriális beavatkozásokra, külföldre utazás lehetőségeire, Domokos Géza szerepére, a szabadidő eltöltésének módjára, társadalmi, kollegiális kapcsolatokra.

Kontextus:

A Román Kommunista Párt ideológiája által megszabott keretek felől közelítve a kutatás egyik fő kérdéséhez, ahhoz, hogy hogyan működhetett ez az intézmény egy olyan totalitarista politikai rendszerben, amelyben a nemzetiségi elnyomó, asszimilációs törekvések egyre durvábbak és a romániai nemzeti kisebbségek identitásának felszámolására („homogenizálására”) egyre nyíltabban török, akár egyértelmű válasz is adható, s a Kriterion története innen olvasva szinte valószínűtlennek és hihetetlen megvalósításnak tűnik.

A Ceaușescu hatalomátvételét követő IX. kongresszusi alaptételek, amelyek a szocialista nemzet és a kisebbség viszonyát érintették, s főként az azt követő szakmai viták, s ezek eredményeit propagáló folyóiratok, újságok, pártkiadványok vizsgálata kimutatta, hogy az RKP már a hatvanas évek közepén, a nyilvánosan hangoztatott sztálini és lenini nemzetiségpolitika téziseivel ellentétben, világos célként fogalmazta meg az országban élő nemzetiségek („nationalităȃi conlocuitoare”) jelentése együttélő nemzetiségek korabeli elnevezés) rövidebb vagy hosszabb távú asszimilálását ill. homogenizálását. (Novák 2006. 167–184). Ezek a törekvések a következő két évtizedben is megmaradtak eltérő hangsúllyal, hol megengedőbb, hol pedig a nyolcvanas évektől represszív beavatkozások formájában, s természetesen a Kriterion működését is erősen befolyásolták. Az RKP szándéka, kontextusa felől vizsgálva a jelenséget, igen jól megmutatkozhat az, hogy mi történik, akkor amikor a totalitarista államépítés folyamatát egy távoli következményében követjük nyomon.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Kriterion vezetője. A Román állam által 1969 decemberében létrehozott kiadó élére Domokos Gézá (1928–2007) neveztél ki, aki a Kiadó működésének vitathatlan kulcsembere volt. Publikus és felvállalt szerepeiek értékelésében az elbeszélők pozíciói kivétel nélkül megegyeznek: Pozícióját, Román Kommunista Párt Központi bizottsági póttagságát, időszakos Írószövetségi funkcióit és kiterjedt bukaresti kapcsolathálóját (főként román írók körében) felhasználva éri el a nemzetiségi könyvkultúrák gazdagítását. A közösségi tett lehetőségének a felvállalását műveltsége,

karizmája, kiváló vitázó és érvelő képessége, korabeli retorika rendkívülien inventív használata, kultúr-politikusi vénája, a Kriterion szerzők és nem utolsósorban kiváló munkatársi gárdája, jó tanácsadói köre tette lehetővé. Szerkesztők, munkatársak. A kolozsvári szerkesztőségben működők közül: Dávid Gyula, Egyed Péter, Bálint Lajos, Mező Piroska Szabó Zsolt, és a bukaresti szerkesztőségben dolgozó Szilágyi N. Sándor, Gabriel Gafița, H. Szabó Gyula (a jelenlegi kiadó vezetője), Szemlér Judit, Molnár Gusztáv, Kacsó Judit, Steva Lepoiev, Diatcu-Schmidt Elena, Panait Róza egykori munkatársakkal készítettem interjút.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A romániai kisebbségi kultúra képviselői, a fenn nevezett nyelveken olvasók, ill. a hivatalosan és nem hivatalosan qa ország határain kívülre jutó olvasók.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A Kiadó célja minőségi könyvek kiadása a romániai kisebbségek nyelvén a szellemi paletta valamennyi terén, s ugyanakkor a nemzetiségek közötti kulturális hídverés, kölcsönös fordítások révén.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Szellemi paletta A Bodor Pál (a kiadó első főszerkesztője, a Kriteriont megelőzően az Irodalmi Kiadó nemzetiségi osztályának a vezetője) és Domokos Géza koncepciójában egy olyan komplex kiadói tevékenység állott, amely a szellemi élet minden aspektusát lefedi. Ezt főként magyar nyelven és részben német nyelven sikerült megvalósítaniuk. Így a tematikailag kiterjedélyesedett kiadói tervekben a magyar nyelvű könyveket érintően már az Irodalmi Kiadótól örökölt sorozatok (Horizont, Magyar klasszikusok, Romániai Magyar Írók, Téka) továbbiakkal bővültek. 1971-től Biblioteca Kriterion c. sorozatban román fordításban a nemzetiségi irodalmak legjava termését közvetíti a román olvasók felé.

A „tudományos-műszaki forradalom” új elvárásaihoz igazítva, a kiadó korszerű természettudományi informálást is feladatai közé iktatta. E céllal indult mindenekelőtt a Korunk Könyvek sorozat 1972-ben, s az ifjúság érdeklődésére is építő Kriterion Kiskalauz 1978-ban, hasznos

segédeszköznek bizonyultak a Kriterion Kézikönyvek kötetei, amelyekben 1972-től egy- és többnyelvű kyszótárak, kislexikonok is láttak napvilágot, bevonva számos kutatót és szakembert a magyar nyelvű tudományos közlés és tudományművelés feladatkörébe. 1974-től új világirodalmi sorozat indul a Lektúra, s a kezdettől fogva ott szerepelnek a tervekben az ifjúsági és gyermekkönyvek. A társadalomtudományok terén hiányzó romániai magyar szakfolyóiratok pótlására s egy fiatal kutatónemzedék kinevelésének szándékával több területen kollektív tanulmánykötetek jelentek meg, amelyek a jelentkező szerzők sokasága révén, egyik-másik területen egész sorozattá formálódtak. Ilyenek a Népismereti dolgozatok (1976, 1978, 1980, 1981, 1983), Zenetudományi írások (1977, 1980, 1983). Változó valóság (szociográfiai tanulmányok, 1978, 1984), Művelődéstörténeti tanulmányok (1979, 1980) Nyelvészeti tanulmányok (1980, 1983), Irodalomtudományi és stilisztikai tanulmányok (1981, 1984), Képzőművészeti írások (1984). Ezek folytatását a 80-as évek derekától a kiadói munkát ellenőrző pártszervek letiltották. A klasszikus és kortárs román irodalom közvetítését A Román írók és Román költők sorozata adta. Mindezeket a minisztertanácsi határozat által előírt törvényes keret szabályozta. Pont ennek a tematikai kiszélesedésnek, főként a hagyományok, az önismereti jellegű kiadványok, a néprajz, művelődéstörténet megjelenésének szabtak gátat, amit voltaképpen a törvényes keret tett lehetővé (l. a minisztertanácsi határozatot).

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A könyvek exportja révén igen széles hatókörrel beszélhetünk a 70-es években, mindaddig, amíg az 1980-as években ezt fokozatosan fel nem számolták. Az export tevékenység nagy része a magyar nyelvű könyvek exportját jelentette (Lepoiev szerint), s egyben anyagi sikert is. Ez a tevékenység, a hetvenes években több kontinensen is átívelt, és Steva Lepoiev műszaki szerkesztő (aki Iosif Fassel a német nyelvű könyvek főszerkesztője halála (1980) után az exportot is intézte) elmondása szerint a legnagyobb ilyen jellegű tevékenysége volt a kiadók között országszerte. S hiába volt jelentős valuta-bevétele a nyolcvanas években egy idő után csak a szocialista országokkal maradhatott meg ez a tevékenység a kétoldalú kulturális egyezmény keretében. Egy konkrét példa, a Kriterion

1973. január-június könyvei c. színes reklámkiadványban a következő adatot olvashatjuk: „1972-ben 2193 kötetet szállítottunk a következő országokba: Ausztria, Ausztrália, Amerikai Egyesült Államok, Brazília, Dánia, Franciaország, Hollandia, Norvégia, Olaszország, Svájc, Svédország, Venezuela..” (Bálint Lajos szerint a Kriterion a dollár bevételeivel kitermelte a szerzői díjakra szükséges valutát.) A német nyelvű könyveket főként Kelet-Németországba exportálták. A Kriterion könyvek hírét a kiadó vezetője Domokos Géza országszerte rendezett könyvbemutatókkal és amíg engedték, külföldi útjai során is népszerűsítette.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Államilag támogatott intézményként, de komoly cenzurális viszonyok és ellenőrző mechanizmusok közepette működött. Ugyanakkor a Kiadóban dolgozók emberi és szakmai kvalitása volt az egyik legfontosabb feltétel, amely révén a megfelelő szerzőket segítették könyveik megjelenésében. Olyan könyvműhelyként működött, ahol a szakszerkesztők kiemelkedő és máig példaértékű munkát végeztek. Minden elbeszélő kiemeli a Kriterionban működő jó hangulatot, egyfajta lezserséget, szabad kimondás lehetőségét, a félelem hiányát, a kisdud örömeit, az ünneplés módjait. Viszont azt is lehetett tudni, hogy a rendszer ezeket a viselkedései lehetőségeket aligha részesítette előnyben. A nyolcvanas években a represszív politika előretörése idején elég nyilvánvaló volt, hogy az időszak nem kedvezett a gyülekezésnek, mert az elszigetelődés a bizalmatlanság volt az elvárt norma, az örvendezésnek sem kedvezett, mert a terror és állandó szekus jelenlét nem ezt indukálta; a maszív értelmiségi kivándorlás szintén dekonstruktív hatású volt. Ennek ellenére a Kriterionban valami más helyzet uralkodott: A Kriterion Kiadó a maga komplex kiadói tevékenységével egyfajta sziget-létet biztosított az általánosan nyomasztó diktatorikus közegben:

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Főként a könyvek minőségi és mennyisége kiemelendő, amely az adott időszakban (beszűkült kulturális kínálat okán is) több generációra kiterjedően olvasókká nevelték az erdélyi magyar és más nemzetiségű érdeklődőket, mellyel szellemi horizontjukat tágitották. A mai napig

meghatározó kelléke és használt tárgya az erdélyi értelmiségi otthonoknak, s ennek révén az újabb generációkra is hatással van. Egy 1990 tavaszi dokumentum a következő könyvterméssel számol: nyelv, műcím és példányszám tekintetében:

Magyar: 1987 cím, 22.987.273 példány, német: 623 cím, 1.866.258 példány, román: 151 cím, 1.112.981 példány, szerb: 206 cím, 103.838 példány, ukrán 154 cím, 66.807 példány, jiddis 53 cím, 19.050 példány, szlovák 27 cím, 27.510 példány, török-tatár 7, 12.745 példány, orosz-lipován 3 cím, 4.100 példány (Domokos 2000. 24).

Ezek a számok érzékeltetik a megoszlások arányát, ill. a nemzeti kisebbségszámbeli arányát is jelzik. Azonban igen fontos volt a kiadói elképzelésben, hogy az egyik nyelvű kiadvány nem a másik nyelv kiadói termése ellenében működött, hanem ezek egymást mintegy erősítették

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

1989 után megváltozott politikai és kiadói körülmények a Kriterion kiadót ha nem is szüntette meg, strukturálisan átalakította. A kilencvenes években mindvégig igyekezett megfelelni eredeti rendeltetésének, a többnyelvűségnek, a kulturális értékek közvetítésének. Az átalakuló gazdasági viszonyok között sokat veszített a kiadó piaci helyzetéből, újonnan megjelent könyvkiadókkal osztozik szerzőkön és olvasókon egyaránt. Ilyen körülmények között a korábban "gyakorolt" nyelvek mellett megjelentetett néhány albán, örmény, és roma nyelvű könyvet. Könyveik tematikáját tekintve a szigorúan vett tankönyvek kivételével szinte valamennyi téma jelen van: szépirodalom, tudományos és ismeretterjesztő könyveket egyaránt adtunk ki önállóan vagy közös kiadásban. 1997 decemberéig a Kriterion a Művelődési Minisztériumnak alárendelt közszolgálati intézmény volt, akkor alakult át állami tulajdonú gazdasági társasággá. 1999 decemberétől magántársaság. A Kiadó sokat köszönhet a különböző kormányzati és nem kormányzati intézményektől pályázat útján elnyert támogatásoknak.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A magas színvonalon dolgozó szakmai munkaközösség, a kiváló vezető, a szerzők, szerkesztők, műszaki szerkesztők és képzőművész tervezők révén létrejött produktumok (könyvek) olyan tényezők, amelyeknek gyakorlatából tanulni lehet és követni. A Kriterion által gondozott, kiadott művek kiemelkedő tudós-filológus precizitása az utána jövő irodalmi-könyves szakma nemzedékeinek követendő színvonalát képviselik és testesítik meg. Így nemcsak az erdélyi könyves kultúra, hanem az összmagyar könyves-kultúra tekintetében is példamutató lehet.

A Kiadó munkásságának is köszönhetően kitermelt széles olvasóközönség egyben olyan otthon-belsőket, lakásokat is teremtett/rendezett be a hetvenes, nyolcvanas években, amelynek elmaradhatatlan kelléke a Kriterion-könyvek is voltak. Az értelmiségi-kisebbségi mindennapokhoz hozzájárult a könyvek olvasása és a könyvek otthonbeli térfoglalása. Ezért a következő generációkra is meghatározóvá tették a könyvekhez való bensőséges viszonyulást (könyvhasználat, az otthoni polcokon is fellelt könyvek ismerőssége, otthonosság-érzete); a Kriterion által kiadott könyvek a megváltozott olvasói szokások, ill. kultúrafogyasztás ellenére is hatni bírnak, és újabb olvasói generációkat nevelnek ki, amelyben része van a régi sikeres sorozatok újranyomásának és az újabb kiadásoknak egyaránt.

Az a történeti-politikai-társadalmi kontextus, amely meghatározta a hetvenes, nyolcvanas évek Kriterion kiadóját és olvasóközönségét, s amely az adott történeti-politikai konstrukcióban erőteljesen egymásra is volt utalva, (hiszen kivételes kulturális megvalósításként, több olyan intézmény funkcióját is pótolta, amelyek akkoriban a cenzurális és kisebbségeket elnyomó politikai kontextusban nem jöhettek létre) mára erőteljesen megváltozott. Azonban az író-olvasó találkozóknek korábbi sokrétű funkciója ma is követendő gyakorlatnak tekinthető. Ámbár Domokos Géza egyfajta nemzetiségi kultúrpolitikus és közbenjárói feladatokat is ellátott az ilyen találkozókra, a könyvek és könyves találkozók megmaradt az az aurája, és a közönség egy bizonyos rétege által el is várt funkciója, hogy pótolják bizonyos közegekben az értelmiség léthez annyira elengedhetetlen közösségi találkozások és eszmecserék szerepét.

Galánthay Zsombor

Helytörténeti gyűjtőmunka és fotókiállítás Koltón

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A helytörténeti emlékek összegyűjtése, illetve bemutatása igazi közösségi munkát indított el, és a tradíciók dokumentálása által erősítette a helyi magyar identitást. A sikeres fotókiállítás révén a falu több nemzedéke proaktív részésévé vált a koltói Petőfi-emlékhelyen zajló kulturális tevékenységnek.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Koltó Község Önkormányzata, Mara-Agro Egyesület (Koltó), Petőfi-Teleki Emlékmúzeum (Koltó), valamint Kádár Helén és dr. Galánthay Zsombor kiállítási kurátorok.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Elsősorban a község több mint 50 egykori és jelenlegi lakója, akik a féltve őrzött fényképeket, emlékeket digitalizálási célra rendelkezésre bocsátották. A gyűjtőmunkát a Koltó-Katalini Református Egyházközség, valamint a koltói Petőfi Sándor Általános Iskola tanárai és diákjai végezték. A nyomdai előkészítés a nagybányai Big Studio Kft.-nél készült. A kiállításhoz a Magyar Kormány nyújtott támogatást a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. révén, valamint az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács, médiapartnere a Bányavidéki Új Szó (megyei hetilap) volt. A projekt eredményként létrejött kiállítás elsődleges célközönsége a Nagybánya környéki, illetve máramarosi magyarság volt.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Szendrey Júlia és Petőfi Sándor Koltón töltött mézesheteinek 170. évfordulója alkalmából a faluközösség közérdeklődésre számot tartó családi emlékeinek, illetve a helyi Petőfi-kultusz főbb eseményeit bemutató korabeli dokumentumok, újságcikkek fotótárba gyűjtése és időszakos kiállítás összeállítása.

A közösségi gyűjtőmunka alapján kiválogatott képek, valamint a hozzájuk kapcsolódó adatok digitális adatbázisba kerültek, és időszakos kiállításként tematikus tablókon jelenítették meg a falu történetét az elmúlt száz évből.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A projekt a lokális történelem feldolgozásának és helyi örökség megőrzésének identitást erősítő hatása által segíti elő a közösség fejlesztését, illetve a közreműködő fiatalok szorosabb kötődését hagyományaikhoz és gyökereikhez.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Elsősorban két település (Koltó és a vele szomszédos Katalin) lakóinak bevonásával jött létre a helytörténeti adatbázis. Az időszakos kiállítás látogatóinak zöme a Máramaros megyei magyarok köréből került ki, azonban a Koltót felkereső magyarországi turistacsoportok is megismerhették a korabeli községi életet bemutató tárlatot.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Az adatgyűjtés önkéntesek (pl. diákok) bevonásával költséghatékonyan végrehajtható, és átlagos irodai eszközökkel összeállítható az adatbázis (pl. egy helyi közintézményben). A kiállításnak a település kulturális intézménye adhat helyt, a kivitelezés pedig a helyi viszonyokhoz igazítható (digitális nyomtatás, projektoros kivetítés vagy interaktív tábla alkalmazásával), ezért a projekt költségei önkormányzati és/vagy pályázati forrásokból is fedezhetőek.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A helyi közösség számára rövid távon összetartást erősítő élményt jelent a múlt „feltárásában” tevékenyen részt venni, és a lokális - esetleg családi – történelmet szélesebb perspektívából megjeleníteni, különösen tekintettel a kisebbségi léthelyzetre.

A fiatalok számára a középtávú pályaorientációs döntésekben hasznos segítséget jelent a gyűjtőmunka során megszerzett gyakorlati tapasztalat és helytörténeti tudásanyag.

Hosszabb távon az adatbázis folyamatos bővítése bármely helyi kulturális intézmény (tájház, muzeális kiállítóhely, határon túli közösségek esetében helyi „magyar ház” stb.) programlehetőségeit is gazdagíthatja.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A létrehozott adatbázis, prezentációs anyag illetve kiállítási tárlat meglévő intézményi keretek között jelentős ráfordítás nélkül fenntartható. Folyamatos gyűjtőmunka esetén az adatbázis kezelője el tudja látni a felmerülő további adminisztratív feladatokat is.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A megfelelő közösségi összefogás és alapvető technikai háttér megléte esetén - a 7. pontban leírt minimális feltételekre tekintettel – a projekt pár ezres lélekszámú településeken, városrészekben vagy kistérségekben is megvalósítható, akár a helyi értéktár megalkotásának keretei között, illetve egy már meglévő értéktár, vagy helyi kulturális gyűjtemény kibővítéseként.

Lőrincz Ildikó

Minimum Party Alkotótábor, mint alkotók közössége

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A közösségépítés szempontjának előtérbe helyezése.

2. A szervezet/személy, amelyhez és akihez köthető a jó gyakorlat

Szervező:

A Minimum Party Társaság 1995 őszén alakult, néhány alkotó és művészetkedvelő fiatal kezdeményezésére. A Társaság évente felvállalja Erdély egyik népszerű művészeti alkotótáborának és művészeti szakmai fórumának megszervezését. A társaság 2000 óta egyesületként működik.

Helyszín:

1996 és 1999 között: Szalutárisz-borvíznél, Kászonjakabfalva mellett.

2000-től, jelenleg is: Tiszástőn, Kászonaltíz mellett.

Mindkét helyszín Hargita megyei Kászonaltíz közelében a történelmi Kászonszék kulturálisan archaikus, természeti szempontból pedig festői környezetében található.

Formája:

Művészeti alkotótábor 9-10 műhellyel, mely mind felszereltségében, mind pedig kényelmi szempontból minimalista. Sátortábor természeti környezetben.

A név:

A szójátékon alapuló elnevezés elsősorban a minimal art és a közösségi élmény találkozására utal. A tábor a Minimum Party nevet kapta, mert főként minimalista művészeti alkotások születnek a táborban (igazodva a sátortábor természeti környezetéhez), a party utótag egyrészt a tábori közösségre utal, másrészt az ART szócskát is magába foglalja.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Mozgatók:

Tevékenységüket Korodi Szabolcs műépítész 2001-ig, Lőrincz Ildikó művészeti író irányítja, az alkotótáborok arculatát Molnár István reklámgrafikus alkotja. Művészeti tanácsadó: Szabó Attila rendező.

Résztvevők: Pályakezdők, profi művészek és művészetek iránt érdeklődők.

4-5. A jó gyakorlat célja, tevékenységei, területi hatóköre:

Cél:

A kísérletező szellem, és az összművészeti próbálkozások támogatása, a természet-művészet felkarolása. A kortárs művészetek iránt érdeklődő fiatal művészek érdekei megvalósításának elősegítése, fórumteremtés a kísérletező és alternatív, az amatőr, az akadémikustól eltérő, illetve az összművészeti jellegű művészeti törekvések számára, az erdélyi fiatal művészek közösségének létrehozása, művészeti csoportok alakulásának elősegítése, a kortárs művészeti értékek népszerűsítése Erdélyben és külföldön. Megfelelő kereteket nyújtani a táborban résztvevők számára, alkotó tevékenységük folytatása érdekében, a táborban született alkotásokat minél szélesebb körben népszerűsíteni, dokumentálni. Szellemi mozgástér:

A Minimum Party Társaság az összművészetben találta meg szellemi mozgásterét, és nyitott mindennemű természetművészeti elképzelésre. Történik ez főként azért, mert a kísérletező attitűd a művészetben nem szűkíthető le egyetlen stílusirányra vagy művészeti ágazatra. Ezen kívül a Minimum Party alkotótáborokban elmosódnak a művészek és nem-művészek közötti határok is. A természetbe kivonuló, elszigetelődő alkotási módszer az alkotótáborban résztvevők számára a természetközeli paraszti kultúrában is megőrzött ősi, természeti liturgiák, a természethez való viszonyulás szakrális jellegének felidézésére ad lehetőséget. A még élő népi tárgykészítés fortélyai, amelyek homályba vesző idők óta a hagyományozás által öröklődtek, még elleshetők az alkotótábor műhelyeiben is, de nemcsak ezek, hanem minden olyan (művészetben is használt) technika, amit az új, számítógép-vezérlésű eszközök kiszorítanak (pl. lyukkamera, hagyományos fényképészet stb.). Megállapítható hogy az alternatív jelleg megmaradt, csupán az újtól a *régi* felé fordult, ami a technikákat, gondolkört illeti. Ezzel próbál a Minimum Party egyedülálló maradni a kortárs művészeti palettán belül. Ezekkel a jellegzetességekkel a Minimum Party rendezvénye Romániában egyedülálló módon, és 1996 óta folyamatosan felvállal egy sajátos kulturális irányelvet: a művészet helyszínének a civilizációtól távol eső természetben való kijelölését.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre:

Minimum Party helye a kortárs művészeti palettán:

Több művészeti ágazatot felölelő (összművészeti jellegű) rendezvények, fesztiválok még voltak és vannak. A Minimum Party Társaság számára viszont mindinkább fontossá vált a természeti környezet és a művészi tevékenység/alkotás központi helye. Már a kezdetektől megpróbálták meghatározni a tábor jellegét, azt a vonást, amely megkülönbözteti a Minimum Party-t más hasonló felállású táboroktól. Összművészeti alkotótáborra, ráadásul olyan rendezvényre, ahol profik és amatőrök együtt alkothatnak és ahol az alkotás *folyamatára* esik a hangsúly, nem található egyetlen analógia sem a környékünkön. Azon túl, hogy egymás mellett több különböző típusú művészet (művészeti ág, műfaj) képviselteti magát, szükségessé vált az is, hogy éppen erre a mindenféleségre álljon itt egy motiváció. Ily módon vált fontossá, hogy a tábor helyszínén és idején felmutatható legyen az eltérő helyekről érkező értékrendek és trendek közös nevezője. Ez a közös nevező lett tehát az alkotás, pontosabban az *alkotás folyamatának/történéseinek* immanens értéként, sőt alapértékként való elfogadása (lásd a Társaság Kiáltványát¹).

„Ebben a táborban valóban működik az emberek közti találkozás, a hely kínálata: ezek a dolgok organikusan, természetesen nőnek és bontakoznak ki. Nagyon érdekesnek tartom például a vizuális művészeti műhely indító, előrevetítő keretmotivumát, ami nagyon szépen, konzisztensen összefogja a műhelyt úgy, hogy a különböző irányból érkező emberek gondolatai testet öltenek anélkül, hogy a tevékenységnek merev, skolasztikus jelleget kölcsönözne. (...) Egészen más ez a kínálat, mint más táboroké, és ez fontos, úgy érzem, hogy a szolgáltató-típusú nyári táborok, rendezvények

1. A Minimum Party Társaság KIÁLTVÁNYA (Megjelent a Minimum Party táborok katalógus 8. oldalán. Kolozsvár. 2000.):

1. A művészet, hasonlóan a tudományhoz az emberi alkotókészségből ered és ugyanebből táplálkozik.
2. Definíció: Műnek nevezzük az olyan alkotottat, ami által a művészet megvalósul, és ami tárgyát, célját, értelmét vagy egyszerűen csak lehetőségét képezi a művészetnek.
3. Mivelhogy a fenti meghatározás nem dönti el, milyen műben valósul meg a művészet, a Minimum Party Társaság az értékhierarchiák közös elemének az alkotófolyamatot tartja és a hangsúlyt is erre helyezi.
4. Táborunk az a hely, ahol nem a művészetet próbáljuk meghatározni, nem a Művet próbáljuk létrehozni, hanem ahol a létrehozást (alkotást) próbáljuk tettenérni.
5. A Minimum Party alkotótábor magát az alkotótábor fogalmát értelmezi újra.

mellett a Minimum Partynak igenis megvan a helye, mert ezt a kínálatot máshol nem találod meg.”– vallja a néhai Irsai Zsolt képzőművész a Minimum Partyról egy 2005-ben készült interjújában.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek:

A Minimum Party Társaság művészeti és közművelődési, illetve kulturális pályázatokból működteti alkotótáborát.

8. A jó gyakorlat eredményei, közép és hosszú távú hatása:

A Társaság eddig megjelent művészeti katalógusai:

A Minimum Party Társaság alkotótáborában születő munkákról háromnyelvű (magyar, román és angol) dokumentáció készül. Az alkotótábor a vizuális művészet megannyi területét átfogja, az itt születő és helyben kiállításra kerülő alkotások dokumentációja igényesen szerkesztett művészeti katalógus formájában jelenik meg egy vagy kétévenként.

- *Minimum Party táborok 1996-1999*
- *MP00 – a dobbantás* (Minimum Party 2000)
- *Minimum Party 2001-2002*
- *Minimum Party 2003-2004*
- *Minimum Party 2005-2006*
- *Déja vu, az elfoglalt művésztelep. Minimum Party 2007*
 - *Téridény. Minimum Party 2008*

Megjelenés alatt:

- *Minimum Party 2009-2010*

Honlap:

www.minimumparty.org

A honlap az eddigi alkotótáborok és művészeti szemlék részletes leírását, a Társaság bemutatását, az eddig megjelent katalógusok internetről letölthető változatát, illetve a táborokba való bejelentkezés lehetőségét tartalmazza.

Irodalom:

Szücs Tamás: *5998-ban, a forrásnál találkozunk!* Bihari Napló. 1998. augusztus 17.

Gál Andrea: *Összművészet az erdő közepén.* Krónika. 2002. augusztus

2. Lőrincz Ildikó: *A térrel és az idővel való kísérletezés művészete, avagy alkotótábor Minimum Party módra*. Korunk. 2001. július.

Július Gyula: *Haverok, buli, fantaszták*. Műértő. Budapest. 2003. november.

Rédley Tamás: *Nyári műmámor – avagy minimalista partisták Kászonban*. Erdélyi Riport. 2008.08.28.

Lőrincz Ildikó: *A művészet színtere: a természet*. Korunk. 2009. szeptember.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A Minimum Party alkotótábor és művészeti szakmai fórum teret biztosít a legújabb természetművészeti kifejezésformák, alkotói kísérletek számára. Ugyanakkor Európa szerte egyedi lehetőséget teremt szakmabelieknek és amatőröknek a közös alkotásra, a különféle művészeti formák közti átjárhatóságok megteremtésére, ami e rendezvényt kulturális sokszínűséggel ruházza fel. A táborban résztvevő alkotók kísérleteinek, az eltérő művészeti formák legújabb értékeinek megteremtésére és megőrzésére nyílik lehetőség (a dokumentálás révén). 1996 óta évről-évre tíz alkotóműhelyet működtető táborra és mellette művészeti szakmai fórumra kerül sor, amire már szakmai berkekben is kialakult az igény. Ez feltételezi azt is, hogy a rendezvény folyamatosan fejlődik, a szervezők újabb és újabb tapasztalatokhoz jutnak, ami egyre eredményesebbé teszi a soron következő táborokat. Az alkotótábort immár a nemzetközi szakmai fórumokon is nyilvántartják. Ez a rendezvény ugyanakkor helyi szinten, a Kászonok régiójában is jelentős megvalósítás, ahol viszonylag kevés a kulturális rendezvény, és ahol helyi partnerek is csatlakoztak: egy helyi kulturális szervezet az alkotótábor hatására hozta létre az EtnoMinFest nevű hagyományőrző fesztivált. Az évről-évre sorra kerülő Minimum Party alkotótáborokat a régióban is várják, a viszonylag félreeső, elzárt térség fiataljai számára jelentős fórumot jelent, nekik is lehetőség adódik a különféle alkotó folyamatokban való részvételre, saját értékeik felmutatására.

Szükség van tehát egy olyan alkotói fórum folyamatos működtetésére és fenntartására, ahol a kortárs művészet aktuális kérdéseit is megismerhetjük, megvitathatjuk, újabb és újabb értékek jönnek létre, amelyeket háromnyelvű katalógusban és honlapon hazai és külföldi pályán is elérhetnek, ami ösztönöző lehet a különböző művészi alkotások, új művészi kifejezésformák létrejöttére.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Ez az alkotótábor jelentős találkozáshelyet és mérföldkövet jelent a pályakezdők számára is, akik számára ösztönzést nyújt alkotásaik dokumentálása és megjelentetése a művészi karrierjük továbbépítése szempontjából.

Az alkotótáborban készülő fotó és filmes dokumentáció kézzelfogható eredménye a rendezvénynek, a dokumentációs anyag különféle formákban más helyszíneken, rendezvényeken is bemutatásra kerül. Az alkotótáborban készülő fotós és filmes anyagok nem pusztán dokumentáció jellegűek, hanem a tábor szellemiségéből fakadóan önálló művészeti produktumoknak tekinthetők. A tehetséggondozó alkotótábor és szakmai fórum egészét bemutató és kiértékelő katalógusok is könyvtárakba, művészeti központokba, ifjúsági szervezetekhez kerülnek.

Lőrincz Ildikó

Művészek közössége Atyha vonzáskörében

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai: szakmai közösségépítés

Ha a művészet közelebb hozza egymáshoz a lelkeket, akkor már sikeresen szembe tudunk menni egy olyan világgal, amelyet az értékek válsága jellemez, ahol nem divat a kultúra és ahol a pénz győzedelmeskedik.

2. A szervezet/személy, amelyhez és akihez köthető a jó gyakorlat

A Korond községhez tartozó Atyhában van egy szakmai önszerveződés erejéből emelt intézmény, a *Művészek Atyhai Társasága*, amely immár öt éve működik Vinczeffy László vezetésével, és olyan alkotókat vonz közösségbe, akik alkotásaikkal egy megadott témára rendkívül sokoldalú kulturális és művészeti komponenseket érintve reagálnak. És itt Atyhában évről évre bebizonyosodik: a művészeti központok ma már nem az egyetlen letéteményesei a művészeti élvonalnak.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Az itt kiállító alkotók műfaji, stilisztikai és generációs vonatkozásban szerencsésen megoszló, egymást színesen kiegészítő, egymás hatását felerősítő, jelentős egyéniségek, akiknek összefogása messze túlmutat az egyéni érdekeken, ösztönző hatásukat a minden évben megvalósuló kiállításokra ellátogatók, illetve a kiállítások katalógusait áttanulmányozók is megtapasztalhatják.

Úgy az atyhai Kakasülő galéria köré tömörülő sóvidéki és ide kötődő művészek, akárcsak az általuk meghívottak, mind más és más kifejezőmód, szemlélet, életérzés, és annyiféle álmot, de sejthetjük, a megjelölt tematikán túlmenően is, hogy mi a közös az itt kiállított műtárgyakban: érett, igényes művészi szemléletből fakadó mesteri hozzáállás úgy a hagyománytisztelethez, mint a minőséghez, a szakmához és az azzal járó kihívásokhoz. A kiállító alkotók mindenikek kitaró munkával jutott el oda, ahol most tart: művészete egyéni szintű összegezéséhez.

4-5. A jó gyakorlat célja, tevékenységei, területi hatóköre

A hely szelleme is nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy minden évben a kiállító alkotókon kívül nagyszámú látogatót vonz ide Atyha e jelentős portája, és évről évre a kortárs képzőművészet egy rendkívüli gyűjteménye áll össze, ami megszokott világunkból kimozdít a kortárs képzőművészet körforgásába.

6-7-8. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek, ennek eredményei, közép és hosszú távú hatása

A Művészek Atyhai Társasága megalapítása és évente sorra kerülő kiállítása Vinczeffy László képzőművész művészetszervező tevékenységét dicséri. Saját „Vidám kertjébe” hívja meg alkotótársait és azok mindenikének egy-egy meghívottját, hogy az egyedi és különleges kiállítási tereket biztosító Kakasülő galériában alkotótársai egymás vonzáskörébe kerülhessenek, egymásra hassanak, és együtt képezhessenek egy teljes egészet. Azt hiszem, többek közt ilyen szakmai összefogásokból és szakmai összefogásokért épült az az élettér, amelyet Vinczeffy László saját telkén létrehozott. A képzőművészeti élet hagyományos színtereinek – galériák, kiállítóterek, múzeumok és műtermek – sajátos atmoszférája a művészeti közegben kevésbé jártas befogadók számára sokszor nehezen értelmezhető. Azonban egy ilyen otthonos helyen életre hívott művészeti projekt arra tesz kísérletet, hogy közelebb vigye a magas művészetet a mindennapok emberéhez.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Műteremmé alakuló csűr lehetőséget biztosít arra, hogy a falu lakói is beleshessenek az alkotások világába, szóba elegyedhessenek az alkotókkal és megismerkedhessenek a művészek alkotásaival. Sőt, ha beleszerettek valamelyik műtárgyba, azt azonnal meg is vásárolhatják. Az így létrejött kapcsolat egy-egy alkotással felülírja az idő mulandóságát.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A helyi értékek bekapcsolása a világ művészettörténetének fő áramába régóta jellemző az erdélyi művészekre, örömmel regisztrálhatjuk e tekintetben is értékes, ami Atyhában Vinczeffy László portáján történik.

Pap Tímea

Egy tábor közösségösszefogó ereje

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Az Archívum Kulturális Alapítvány 2018-ban 28. alkalommal szervezte meg a Nemzetközi Kalotaszentkirályi Népzene és Néptánc táborát. Az alapítvány kulturális területen fejti ki tevékenységét, ennek a tábornak az összefogó ereje hatalmas. Már az első nagy siker jellemezte, a vártnál több résztvevője volt. Az érdeklődés a tábor iránt nem hanyatlott, az évek alatt egyre több külföldön élő magyar és külföldi is részt vesz rajta.

Legnagyobb eredménye, hogy Kalotaszentkirály községet összekovácsolta-főként a tábor miatt-belendült a turista forgalom. A falu fejlődésnek indult, nemcsak az utcái, környezete szépült meg, hanem gazdaságilag is fellendült. A turisták magukkal vonzották a panziók létrejöttét. A legtöbb helyi lakos számára ez egy kereseti forrás lett.

A helyiek évről évre a szervezők mellé állnak, a táborát a sajátjuknak tekintik. Nemcsak a lakosok, hanem az önkormányzat, iskola is támogatja a tábor szervezését.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Az alapítvány 1997-ben alakult. Célja a hagyományápolással kapcsolatos rendezvények támogatása, segítése és lebonyolítása. A tábor megszervezéséhez és lebonyolításához az adminisztrációs személyzet és a két főszervező (művészeti vezető és tábor szervező) egész éves munkája szükséges. A tábor ideje alatt az önkormányzat, az iskola személyzete és az egész falu közössége is segíti munkájukat.

3. A jó gyakorlat érintettjei

A rendezvény által a kalotaszegi népzene és néptáncot széles körben ismertté válik. A program érintettjei és haszonélvezői a résztvevők és a falu közössége.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A tábor célja, hogy a résztvevők megismerkedjenek a kalotaszegi népzennel és néptáncokkal. E cél érdekében évente megszervezik az egy hetes rendezvényt. Az intenzív heti program a következő: napi hat óra néptáncoktatás három szinten-kezdő, középhaladó és haladó szint; napi két óra népdaltanulás. A táborba nemcsak a néptánc, hanem a népzene kedvelői is jelentkezhetnek: napi hat órában hangszeres népzene tanulás is zajlik: hegedű, brácsa és bőgő. Mindezt szakképzett zene és táncoktatók, illetve adatközlő zenészek kíséretében.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Kulturális téren fejti ki hatását (a táborozók megismerkednek és elsajátítanak egy tudást), illetve közösségépítő hatása van. Közösség alakul ki az évek óta visszajáró résztvevők, ugyanakkor a falu és a résztvevők között.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Hatóköre nemcsak Kalotaszentkirály és környéke, hanem országos és országon túli is. A résztvevők között vannak Románia magyar lakta településeiről, Magyarországról. Számos külföldi résztvevője is van, akik főként elszármazott magyarok. Azonban a tábor nagy népszerűségnek örvend nemzetközi szinten is: Kanada, Amerika, Japán, Németország szerte. A táborozók megszerették és évek alatt megtanulták a kalotaszegi táncokat. Több jelentkező pedig a hangszeres népzene oktatás miatt érkezik.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A zökkenőmentes lebonyolítás egyik fő feltétele a humánerőforrás. Szakképzett csapat áll a szervezés mögött. Emellett fontos szerepe van a technikai feltételeknek és a környezetnek is. Az oktatások korszerű helyszíneken zajlanak, az étkezés, szállás évről évre látványosan javul. A pénzügyi háttérrel (oktatók, zenészek honoráriumai, bérleti díjak stb.) pályázati forrásokból, illetve a táborozók befizetéséből biztosítják.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Az első rendezvénytől számítva folyamatosan nő a táborozók létszáma. Igény van a megszervezésére. A kalotaszegi népzene és néptánc iránt érdeklődők számára ez az egy hét tanulással összekötött kikapcsolódás. Tanulnak, haza viszik magukkal a megszerzett tudást és továbbadják azt. Új táncos generáció nőtte ki magát az évek alatt, akik tovább adják népi kultúrájuk iránti szeretetüket a következő generációnak.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A további fenntarthatóság érdekében elsődleges a rendezvény további szervezése, melyhez úgy humán-, mint technikai- és pénzügyi forrás szükséges. Másodsorban fontos, hogy megmaradjon az igény a tábor iránt. Ehhez a továbbiakban is színvonalas szervezés szükséges: nívós oktatás, szakképzett oktatók, táncoktatás alatti élőzenés kíséret, kedves és segítőkész személyzet.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A Kárpát medence magyar lakta területein számos néptáncot szerveznek.

Rariga Imola – Fodor Emőke

Prücskők játszóháza és Népi Gyermekjáték Találkozó- kulturális tudatosság fejlesztése óvodás kortól

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Téka Alapítvány táncházprogramja 25 év alatt jelentősen megváltoztatta városunk és a hozzá tartozó régió képét. A táncház 1991-ben indult el városunkban. Mivel a táncházat nemcsak öncélként fogtuk fel, hanem kezdettől fogva tudatosan közösségfejlesztő eszközként használtuk sikerült kinevelni egy fiatal, közösségileg tevékeny fiatal réteget. Munkájuknak köszönhetően jött létre a Téka Művelődési és Oktatási Központ és épült fel Mezőség első magyar iskolaközpontja városunkban.

2004-ben két lelkes óvónő, Katona Annamária és Fodor Emőke, úgy gondoltuk, hogy a felnőtt táncház és a szervezett (választható tárgyként iskolába tanult) iskolai néptáncoktatás mellett szükség lenne az óvodások számára is egy olyan lehetőséget biztosítani, ahol elsajátíthatják a népi gyermekjátékokat, a néptánc alaplépéseit illetve betekintést nyerhetnek a népszokásokba, népdalokat dúdolhatnak, kézműveskedhetnek. 10 évig heti rendszerességgel, jelenleg havonta, illetve a néptáncfesztiválok részeként. Alkalmanként 10-12 gyerek gyűlt össze, lassacskán kisebb gyerekekkel is érkeztek, így a helyi anyák egyik találkozási lehetősége is lett.

Majd, továbbképzéseken fejlesztettük a tudásunk, a Hagyományok Háza Népi Játszóházvezetői képzését, a Kallós Alapítvány pedagógusoknak szóló néptáncképzéseit is elvégeztük. Itt találkoztunk olyan lelkes kollégákkal, akik ugyanúgy gondolkodtak a néptáncoktatásról, népi hagyományokról. A Kallós Alapítványnál, a Romániai Magyar Pedagógusszövetség által szervezett Bolyai Nyári Akadémia Néptánc szekciója is egyik találkozóhelye ezen pedagógusoknak. Ugyancsak a Prücskők játszóházból nőtt ki magát és vált a népi gyermekjátékot aktívan használó pedagógusok fórumává a 2018-ban hetedik alkalommal megrendezett Játék és Népi Hagyomány gyermekjátéktalálkozó.

Minden év májusában, a Nemzetközi Néptáncfesztivál részeként, Szamosújvár főterén 10 percben bemutatkozhatnak azon óvodás és kisiskolás csoportok, akik a tanult játékaik fűzérét vagy valamilyen népi hagyományt adnak elő. A bemutatkozások után szakmai zsűri vezetésével jó hangulatú beszélgetéssel zárjuk a találkozót.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Szamosújvár Erdélyben, Kolozs megyében, Kolozsvártól 45 kilométerre északra található. Településünkön a Téka Alapítvány 1993-ban alakult. Célunk, hogy a mezőszégi szórvány magyarságot segítsük, és a helyi közművelődést, oktatást, ifjúsági és egyéb közösséget támogassuk, fejlesszük. Munkánk elismeréseként többek között az EMKE „Könczei Ádám”, „Ipolyi Arnold”, és „Kisebbségekért Díj” valamint a magyar Országgyűlés ezüst emlékérmével tüntették ki szervezetünket. A Téka Alapítvány a magyar kormány egyik „Nemzeti Jelentőségű Intézménye”. Az erdélyi Mezőség magyarsága a történelem során sokat szenvedett, miközben jelentős kulturális és történeti értékekkel járult hozzá a magyar nemzeti örökséghez. Ezt a tényt tudatosítva a romániai rendszerváltás után lépésről lépésre építkeztünk/építkezünk, úgy hogy a szórványhelyzetet nem hátránnyként, hanem feladatként fogjuk fel. Feladatunk az, hogy „végvárakat” építsünk, hogy a magyar nyelvi- és a kulturális határokat a mi régióinkban is megvédjük.

Intézményeink:

- Téka Szórvány Művelődési Központ,
- Mezőszégi Téka Szórványkollégium
- Mezőszégi Táborközpont - Feketelak
- Tájház és közösségi központ – Feketelak
- Községi ház - Szépenyerűszentmárton
- Mezőszégi Szórvány Iskolaközpont

Intézményeinkben a következő 3 keretprogramon belül több projektet, többféle tevékenységet bonyolítunk le:

V. Közművelődési, kulturális szórványprogram

A Téka Művelődési Központban heti órarend alapján megszervezett, rendszeres tevékenységeinken több mint 600 személy vesz részt. Nagyobb rendezvényeink egyik meghatározó célja pedig az, hogy kulturális szinten el- és visszafoglaljuk a minket megillető (köz) tereket. 2018-ben a következő nagyszabású rendezvényeket szervezzük meg: XXII. Nemzetközi Néptánc Fesztivál; XVIII. Nyári honismereti tábor; XXII. Kalácsa tábor Feketelakon; XIX. Őszi Fesztivál; XXII. Mezőségi Népzene és Néptánc Fesztivál; XIII. Anyanyelvi vetélkedő; XVIII. Betlehemes találkozók; X. Kézműves Tábor, V. Irodalmi Tábor, III. Zenetábor.

IX. Mezőségi szórványoktatási program

A Mezőségi Szórványoktatási Program összehangolt és tervszerű módon, hosszú távon biztosítja a mezőségi szórványközösség anyanyelven történő oktatását. A program keretén belül szervezetünk egy kollégium létrehozását, működtetését és a mezőségi szórványoktatási központ felépítését vállalta.

A Mezőségi Téka Szórványkollégiumot 2001-ben hoztuk létre. Az 5-12 osztályos diákok mezőségi falvakból és a választotti Kallós kollégiumból érkeznek. A 2017-18-as tanévben 120 tanulóról gondoskodunk.

A Mezőségi Magyar Oktatási Központot 2016-ban adtuk át. A projektet az indokolja, hogy az asszimiláció megfékezésében jelentős eredményeket csak úgy érhetünk el, ha magasabb színvonalú, jobban felszerelt és kedvezőbb háttérfeltételekkel rendelkező oktatási intézményt tudunk felmutatni, mint az átlagos többségi iskolák.

X. Tóvidéki térségfejlesztési program

Programunk célja az, hogy támogassuk a tóvidéki falvak modernizációs törekvéseit.

A Tóvidék Program legfontosabb célkitűzései: az egyes települések közösségi életében felelős személyek együttműködésével helyi „akciócsoportok létrehozása; a helyi anyagi és szellemi erőforrások feltérképezése; minden nagyobb szórványtelepülésen tájház létesítése; multifunkcionális közösségi terek kialakítása és felszerelése; a programban résztvevő települések turisztikai, idegenforgalmi népszerűsítése (honlapok, turisztikai reklámanyagok készítése, kulturális útvonal kialakítása); a helyi kulturális kínálat minőségi rendszerben történő bemutatása.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Elsősorban a helyi óvodások és kisebb alsósok volt a célközösség, számukra dolgoztuk ki a játszóház tevékenységet. A szülők számára is találkozási lehetőséget biztosít.

A Játék és Népi Hagomány népi gyermekjátéktalálkozó a gyerekeken és szülőikön kívül a pedagógusoknak is szakmai fórumot biztosít, ugyanakkor, a találkozó a minisztériumi versenynaptárba emelésével, presztízt ad a jelenségnek.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A szamosújvári táncháznak és játszóháznak a következő céljait fogalmaztuk meg:

- A népi kultúra és ezen belül a népzene, néptánc közösségfejlesztő és alakító erejének felhasználása és katalizálása a helyi és a mezőségi szóránymagyar közösség identitásának megerősítése érdekében
- a mezőségi szóránnyból származó résztvevők etnikai öntudatának és önértéktudatának erősítése
- a tájegység, Mezőség saját hagyományainak, népi értékeinek jobb megismerése
- más Kárpát - medencei tájegységek kulturális sokszínűségének megismerése, élő egésként való népszerűsítése
- Különböző kompetenciák (ismeretek, készségek, képességek és jártasságok) fejlesztése a kiegészítő tevékenységek által

A Prűcskők játszóház heti egy órában ízelítőt kíván nyújtani a népi kultúra minden szeletéből: hangszerismertető, népdaloktatás, mesemondás (adatközlőtől és nemcsak), népi gyermekjátékok minden fajtája illetve néptánc alaplépések tanítása, különféle kézműves technikák kipróbálása (szülői segítséggel), jeles napok megünneplése. Mivel a szülők jelen vannak a tevékenységeken, számukra is élményt jelent, otthon is mondókázhatnak vagy alkothatnak gyerekeikkel.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A népi gyermekjátékok fejlesztő hatásáról számos tanulmány született. Jómagam (Fodor Emőke) is e téma kutatásából írtam fokozati dolgozatot. Az érzékeléstől, a figyelemig, a képzelettől a gondolkodásig minden területet fejleszt. Szórványvidékről lévén szó hangsúlyos az anyanyelvi kompetenciák illetve a kulturális tudatosság fejlesztése. Több nyelvileg vegyes család magyar tagja kísérte el a gyereket a játszóházba, akkor is, ha a gyerek román óvodába járt.

Nem utolsó sorban fontos a mozgásfejlesztés, hisz a gyerekek az intézményesített oktatásban keveset mozognak. A népi játékok során használt változatos mozgásformák és térformák hozzájárulnak a testkép, testfogalom, testséma fejlődéséhez, mely alapja a tanulási funkcióknak is.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Elsősorban szamosújvári kisgyerekek számára terveztük a játszóházat, de volt eset, amikor a környező településekről (Désről, Székről) is behozták a szülők a gyerekeket. Egy alkalommal, a széki gyerekeket meghívtuk vendégként, máig élő viseletük és táncaik bemutatására.

A Játék és Hagyomány Népi Gyermekjátéktalálkozóinak a területi hatóköre kiterjed Kolozs megye határain túl, Máramaros, Beszterce, Szilágy, Maros és Hargita megyéből is érkeztek eddig csoportok, illetve a magyarországi, abai testvértelepülés néptáncoktatói és bekapcsolódnak a szakmai beszélgetésbe.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A játszóházhoz szükséges alapanyagokat a Téka Alapítvány pályázati forrásból állta, a foglalkozásvezetők önkéntesen tartották a tevékenységeket. Technikai felszerelés szempontjából a hangerősítés illetve kézműves kellékek (olló, ceruzák, stb) a Téka Alapítvány tulajdonát képezik.

A játéktalálkozó esetében a fellépő gyermekcsoportok saját maguk oldották meg a szállítást. A főtéren levő színpad a helyi polgármesteri hivataltól kaptuk a partnerségi szerződés értelmében. A fellépő gyerekek és kísérő pedagógusok ebédjét, a gyerekek szórakoztatására szánt programot (koncert, bábszínház) illetve a szakmai zsűri utazási és tiszteletdíját a Téka Alapítvány pályázati pénzből fizette.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A játszóház rövid távú eredményei közé tartoznak, hogy a gyerekek megismerik a magyar népi játékkincs pár darabját, szókincsük bővül pár ritkán használt szóval, megtapasztalták a közös játék és alkotás örömét. A szülők rég látott ismerősökkel válhattak pár szót, a régi táncosok közös élményeket elevenítettek fel. A játéktalálkozó rövidtávon a fesztivál vonzerejét emeli, hiszen a helyi óvodások és kisiskolások (200 gyerek) fellépése a családokat is a főtérre vonzza. A bemutatott játékok felhívják a figyelmet a pedagógiai lehetőségekre is.

Középtávon a játszóház közösséget kovácsolt, a gyerekek számon tartották egymást, a szülők megoldották a közös hazaszállítást például. Egy idő után kialakultak a „slágerjátékok”, a csőszös játékot évszaktól függetlenül kérték. A gyerekek szereztek egyfajta jártasságot a tánclépésekben, a kézműves technikákban, igényelni kezdék az ilyen típusú szabadidő tevékenységet. A szülők is maradtak az alapítvány más rendezvényein is, főleg, ami a játszóházat követte. A játéktalálkozó a pedagógusok találkozási helye lett, egymás játékfüzéseit értő szemmel figyelik, és alkalmazzák is. Az eddigi alkalmakon mindig más szakértő vezette a szakmai értékelést, megakadályozva azt, hogy csak egy szempontú legyen a játékválasztás és oktatási módszer. Hosszú távon kinőtt az a generáció, akik most a Kaláka együttes tagjai, aktív táncosok és részt vesznek az iskola rendezvényeinek szervezésben, társadalmilag aktív fiatalok lettek. A játéktalálkozó évente 300 gyereket „visz a színpadra”, a helyi pedagógusok készülnek rá, több képzést végeztek e témában, így más alkalmakkor is szívesen és hozzáértéssel merítenek a népi gyermekjátékkincsből.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A játszóházas alkalmak száma havi egyre csökkent, ami más tevékenységek megjelenésével is magyarázható.

A játéktalálkozó addig fog fennmaradni, míg a részt vevő pedagógusoknak „megéri”, tehát a megyei tanfelügyelőség illetve az oktatási minisztérium által elismert részvételi igazolást kapnak rá, melyek a portfóliójukban pontszámra váltható.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A jó gyakorlat játszóházas része bárhol megvalósítható, ahol létezik legalább egy lelkes, játékokat szerető, ezeket ismerő pedagógus van. A játéktalálkozóhoz már egy tantestület része vagy egy civil szervezet támogatása szükséges.

Salló Szilárd

Falun az olimpia

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Azért esett a választásom a Falun az olimpia című rendezvény jó gyakorlatként való bemutatására, mert közösség-szervezés és csapatépítés tekintetében a csíki (Székelyföld, Hargita megye) régióban pozitív példának tekinthető. Az idén negyedik alkalommal megszervezett eseménynek töretlen a sikere, évről évre egyre több látogatót vonz. 2018. szeptember 2-án szemlélődőként magam is részt vettem a rendezvényen, így személyesen is meggyőződhettem a rendezvény népszerűségéről. Az „olimpiát” követően interjút készítettem az esemény fő szervezőjével, Csíkszenttamás polgármesterével, Kedves Róberttel. Idén az esemény körülbelül 300 érdeklődőt vonzott a csíkszenttamási Szent Anna-feredőnél kialakított rendezvényhelyszínre. A félnapos esemény délután 1 órakor kezdődött és kora esti órákban zárult. Ez idő alatt került sor a versenyre, amelyben öt felcsíki csapat vett részt.

Kulturális és felnőttkori tanulás tekintetében is fejlesztésként hat a jó gyakorlat. A kultúra terén közvetíti azokat a hagyományos paraszti világ-hoz kapcsolódó értékeket, amelyek egyre inkább feledésbe merülnek. Tanulási szempontból abban mutatkozik meg a rendezvény hasznossága, hogy új ismeretekkel bővül a versenyen részt vevő személyek tudása. Az „olimpiai” próbákhoz sajátos néprajzi tárgyak kapcsolódnak, a versenyszámok ideje alatt az érdeklődők és versenyzők megismerhetik azokat. Olyan mezőgazdasághoz és háztartáshoz kötődő eszközök segítségével teljesítik a próbákat, amelyeket ma már nem használnak, azonban ezek a tárgyak nagyszüleik, dédszüleik mindennapi életének szerves részét képezték. A próbák által a versenyzők szórakozva, játékos formában tesznek szert újabb ismeretekre.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Az első falusi olimpia 2015 szeptemberében került megszervezésre. Azt megelőzően a rendezvény kezdeményezőjének, Csíkszenttamás Polgármesteri Hivatalának képviselői a magyarországi testvértelepülésre, Szűcsire ellátogatva vettek részt a Parasztolimpia nevű rendezvényen. Az ott látott példát átültetve, Csíkszenttamáson egy olyan vetélkedőt szerveztek, amelyet a helyi adottságokhoz igazítottak. A jelenlegi polgármester (akkori alpolgármester), Kedves Róbert partnerre talált a helyi közbirtokosságban, ifjúsági szervezetben és néptáncscsoportban. A négy intézmény részéről körülbelül 50 személy vett részt az esemény lebonyolításában. Az esemény sikerét látva az elkövetkező években újabb partnerek/támogatók társultak az előzőekhez, így Hargita Megye Tanácsa és a Felcsíki Kistérségi Társulás is bővítette a támogatók sorát.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Az esemény fő haszonélvezőinek azok az 5-6 fős csoportok tekinthetők, akik részt vesznek a vetélkedőn. Az elmúlt négy évben 5 és 9 között volt a felcsíki településekről érkezett csapatok tagjainak száma. A részvétel meghívásos alapon működik, néhány csapat visszatérő résztvevő. 2018-ban Csíkszentmihályról, Csíkrákosról, Madéfalváról, Dánfalváról és Csíkszenttamásról neveztek be a versenyre, korábbi években még csatlakozott a résztvevőkhöz Csíkszentdomokos, Csíkkarcfalva és Balánbánya csapata. A versenyre benevezők életkora változó, a tizenévesektől a negyvenes éveikben járó személyekig többen részt vesznek a megmérettetésen. Leggyakrabban egy-egy település ifjúsági egyesületének és/vagy néptáncscsoportjának tagjai, illetve polgármesteri hivatalának alkalmazottjai csatlakoznak a programhoz. Nemcsak az aktív résztvevők tudhatják magukénak az eseményt, hiszen szép számmal vesznek részt a falusi olimpián nézők. A közönség egy részét a falubeliek jelentik, azonban évről évre többen érkeznek érdeklődők a szomszédos településekről, valamint a megyeszékhelyről, Csíkszeredából.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A polgármesterrel készített interjú is azt támassza alá, hogy a Falun az olimpia nevű rendezvény legfőbb célja a szórakozás és szórakoztatás. A program megnyitóval és az olimpiai láng ünnepélyes meggyújtásával kezdődik. Ez a jelenet attól válik humorossá, hogy fáklya helyett disznóperzselővel viszik a lángot, az olimpiai öt karika pedig székérekerekekből van kialakítva. A székely furfangot nem nélkülöző esemény humoros versenyszámai a csapattagokat és a közönséget egyaránt megnevettetik. A próbák teljesítéséhez elsősorban fizikai erőnlétre és ügyességre van szükség. Akárcsak a valódi olimpiai megmérettetésen, itt is nagy szerep jut a testmozgásnak. A versenyzőknek különféle akadálypályákon kell átküzdeniük magukat, úgy hogy közben csapatban versenyezve figyelnek játékos társaikra. A szórakozáson túl csapatépítő jellege van a rendezvénynek, ugyanis egy-egy próbának a közös megoldása összekovácsolhatja a résztvevőket, mindennapi munkájuk szempontjából is hasznos lehet a közös játékban való részvétel. A versenyzőket tekintve a falusi olimpia megszervezésének egy másik célja a tudásátadás, ugyanis a próbák során a résztvevők olyan eszközökkel kerülnek kapcsolatban, amelyeket napjainkban már nem használnak. Játék közben megismerhetik ezeknek az eszközöknek az egykori funkcióit. Az esemény fő tevékenységeit megfigyelve a tudásátadás már a próbák elkezdése előtt elkezdődik. Az idei rendezvényen Csíkszenttamás alpolgármestere, Mákszem Hunor ismertette azt a 11 versenyszámot, amelyeket a résztvevőknek teljesíteniük kell. Pályáról pályára kalauzolta a résztvevőket, elmagyarázta a próbák szabályait, és ismertette azokat a tárgyakat, kellékeket, amelyeket használniuk kell a próbák során. A versenyszámok között kisebb számban vannak azok, amelyek egyéni teljesítményt mérnek, ilyen például a gumicsizma és tojás célba dobása, illetve a bárány súlyának megsaccolása. A legtöbb próba csapatjátékot követel meg a versenyzőktől. Ezek között említhetjük a talicskás vízfordást, amelynek során a népviseletbe öltözött leány egy talicskában ülve, ölében egy vízzel megtöltött fatekenőt tart. A talicskát az egyik férfi játékos át kell tolnia egy akadálypályán, vigyázva arra, hogy a kis tekenőből ne loccsanjon ki a víz. A próba egészen addig tart, amíg a pálya végén levő nagyobb méretű tekenő teljesen megtelik vízzel. Egy másik csapatmunkát és jó

fizikai erőnlétet igénybe vevő versenyszám a szénaboglya egyik helyről a másikra való átszállítása. E próba esetén, a játék szabályai szerint kötelező használni a rendelkezésre álló, fából készült munkaeszközöket (favilla, fagereblye) a széna áthordásához. Az a csapat bizonyul a legügyesebbnek, amely a legrövidebb idő alatt hordja át a szénát a kijelölt helyre. A 11 próba között olyanokat is találunk, amelyekben nehezítések figyelhetők meg, ezek esetében a játékosok egy része bekötött szemmel teljesíti a feladatot, a többiek pedig irányítják őket. Ilyen típusú versenyszám a tojások összegyűjtése a szénabálákra leborított kosarak alól. A női versenyző bekötött szemmel, játékostársainak szóbeli irányításával kell felkutassa azokat a tojásokat, amelyek egy-egy élő tyúk alá vannak helyezve. Szintén bekötött szemmel kell teljesítsék a játékosok azt a feladatot, amelynek során egy leányt hordágszerű deszkalapra emelnek, és végigvisznek egy akadálypályán. A magasba emelt női játékosnak irányítania kell az őt cipelő, bekötött szemű férfi játékostársait. Akkor sikeres a feladat, hogyha megfelelő időn belül végig tudnak haladni az akadálypályán. A gyorsaság majdnem az összes próba teljesítésénél fontossággal bír. Az ügyességi, gyorsasági próbák közé tartozik a földre helyezett farönk elfűrészelése vagy a létrában futás, amely szintén próbára teszi a játékosok problémamegoldó készségét. E versenyszám esetén öt játékos beáll a létre fokaik közé és törekedve a gyorsaságra egy akadálypályán halad végig. Ehhez hasonló próba a járomban futás, amikor két férfijátékost befognak egy fájáromba, közben pedig a járom rúdját egy női játékos tartja, és próbálja követni szaladó játékostársait. A talán egyik legviccesebb és pajzanságot sem mellőző versenyszám a mozsártánc. Ennek során a női játékos egy szalmabálára ül, térde közé egy mozsarat helyez, a férfiak eközben egy sőtörőbotot helyeznek combjuk közé, és egymást követően elindulnak egy akadálypályán a leány felé. Odaérve, játékosan a mozsárba helyezik a sőtörő botot.

A fent ismertetett versenyszámokat követően került sor az eredményhirdetésre. 2018-ban Csíkdánfalva csapata bizonyult a legjobbnak, ezzel elnyerve az olimpiai bajnok címet. Második helyen a csíkszentmihályiak, harmadik helyen pedig a csíkszenttamásiak végeztek. A díjazottak a szervezőktől díjat és oklevelet vehettek át.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A rendezvény elsősorban a kulturális tanulás terén gyakorol hatást. A rendezvény résztvevői megismerkedhetnek a hagyományos paraszti életmód jelenségeivel, néhány jellegzetes munkaeszközzel, felidézve azt a kort, amelyre elsősorban emberi és állati erőt igénybe vevő munka volt jellemző. A rendezvény attól válik sokszínűvé, hogy a versenyszámok során kultúra, szórakozás és sport együttesen van jelen. A játékosok bizonyíthatják a vidéki életben való jártasságukat, ugyanakkor a próbák teljesítésekor másokat szórakoztatva megmutathatják gyorsaságukat, ügyességüket.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A Falun az olimpia című rendezvény elsősorban a felcsíki térségben fejti ki hatását. Az elmúlt négy évben összesen 10 felcsíki település csatlakozott a programhoz, azonban a közönséget nemcsak az ezekről a településekről jött személyek teszik ki, hiszen évről évre a sajtó- és médiaíradásoknak köszönhetően egész Székelyföldön értesülnek az eseményről, így sokan ellátogatnak ezen a napon Csíkszenttamásra. Volt már rá példa, hogy távolabbi településekről, sőt Magyarországról is jöttek vendégek a rendezvényre.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A falusi olimpia megszervezése nem igényel nagyobb anyagi befektetést. Az esemény fő szervezője Csíkszenttamás Polgármesteri Hivatala, amely minden évben számíthat olyan hivatalok, intézmények támogatására, mint a helyi közbirtokosság, a Felcsíki Kistérségi Társulás, de helyi vállalkozók is segítik támogatásukkal a Hivatalt. Ez a segítségnyújtás általában nem anyagi juttatás formájában történik, a támogatók a versenyszámokhoz szükséges kellékeket biztosítják. Fafeldolgozó vállalkozások adják a faanyagot a pályák kialakításához, mezőgazdasági tevékenységet folytató cég adja kölcsön a szalmabálákat (120 darab) és az akadálypálya kialakításához szükséges bálakötőt. Nagyobb állattartó gazdák a rendezvényt élő állatokkal támogatják, ezek az állatok (juhok, malacok) jelentik a díjakat. A rendezvény helyszínén a technikai feltételek adottak. A színpad és az azzal szomszédos melléképületek községi tulajdonban vannak, a hangosítást a hivatal biztosítja. Humánerőforrás szempontjából a

rendezvény jól ellátott: a helyi fiatalok önkéntes alapon nyújtott segítségére minden évben számíthatnak a szervezők. Körülbelül 50 szervező részvételével valósul meg a rendezvény, ebből 10 személy a helyi ifjúsági egyesület tagja. A szervezők részt vesznek az esemény előkészítésében, a versenypályák kialakításában, a verseny lebonyolításában (bíráskodás), és a vendégek számára felkínált tombola eladásában.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A rendezvény immár negyedik éve a település büszkesége. A 2018-as rendezvényen egy Kovászna megyei település küldöttei jelezték, hogy 2019-ben részt szeretnének venni a falusi olimpián. Kiegészítő tevékenységek is társulnak a fő eseményhez, be lehetett kapcsolódni a kézműves foglalkozásokba és lovaglásra is volt lehetőség. A tervek szerint a következő évben nagyobb szerepet kap a népzene és a néptánc, a program táncházzal fog zárulni. A távlati célok között szerepel egy teljes Székelyföldre kiterjedő rendezvénynek a megszervezése. Ennek megvalósulása azt eredményezheti, hogy a Falun az olimpia széles körben is ismertté válik.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Fenntartható lehet a rendezvény, hogyha az elkövetkező években is adottak lesznek azok a személyi, technikai és pénzügyi feltételek, amelyek mentén a program az elmúlt négy év során megvalósult. Az olimpia 4 éve sikeresen megvalósul, ezért érdemes lenne pályázati forrásokat bevonni, hogy még színvonalasabbá váljon a rendezvény.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A bemutatott jó gyakorlat a Magyarországon népszerűnek számító Parasztolimpia nevű rendezvény székelyföldi adaptációja. A rendezvényt a későbbiekben akár más térségekben is meg lehetne szervezni, de úgy gondolom, hogy jelenleg nem ez a cél. Fontos lenne, hogy az elkövetkező években az eseményhez versenyzőként más térségekből is csatlakozzanak, hiszen ezáltal még ismertebbé válna a csíkszenttamási

Salló Szilárd

Kenderfesztivál Csíkszentdomokoson

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

2017 novemberében a Hargita megyei kulturális szakemberek fórumán találkoztam Majorchik Irénnel, akinek a nevéhez néhány éve egy különleges esemény kötődik, a csíkszentdomokosi kenderfesztivál. Ekkor nem volt lehetőségem a kenderfesztiválról beszélgetni vele, viszont felkértem őt a Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont által 2018 májusában megszervezett népi mesterségbemutató lebonyolítására. Ez alkalommal csíkszentdomokosi idős asszonyokkal együtt, közel ötven diáknak mutatta be a kenderfeldolgozás műveleteit és eszközeit. A diákok minden műveletet kipróbálhattak, így a tevékenység igen népszerűnek bizonyult. A foglalkozást követően alkalmam adódott az esemény fő szervezőjével Majorchik Irénnel elbeszélgetni. Interjú formájában rögzítettem az általa elmondottakat.

Jó példaként azért esett a választásom a csíkszentdomokosi kenderfesztivál bemutatására, mert az esemény egyedinek nevezhető és közösségformáló erővel bír. Mozgósítja azokat az idős asszonyokat, akik a rendezvény aktív résztvevőiként lehetőséget kapnak arra, hogy bemutathassanak az ifjúság számára egy olyan tevékenységet, amelynek napjainkban már csak az emléke él. A kenderfeldolgozás az ő fiatalkorukban még az életmód szerves részét képezte. A háziipar részeként a kendert feldolgozták, lakásdíszítő textíliákat és ruhaneműt készítettek belőle. Úgy gondolom, hogy azért is lehet hiteles a kenderfeldolgozás általuk való bemutatása, mert ők nem újratanulták ezt a mesterséget, hanem gyermekkoruktól fogva belenevelődtek abba. Ezen a fesztiválon hangsúlyos szerepet kap a tudásátadás: a minden évben megszervezésre kerülő esemény egyfajta hidat képez az idős és fiatal generáció között. A közös együttléten túl a tevékenység olyan tudást közvetít a fiatalok számára, amelyet majd felnőttként akár a faluturizmus fejlesztése terén is hasznosíthatnak.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Az első kenderfesztivál 2006 őszén került megszervezésre. Az esemény kezdeményezője és elindítója Majorchik Irén, aki korábban is aktív résztvevője volt számos közösségi rendezvénynek. Az első fesztivál megszervezésekor pártfogókra talált a helyi önkormányzat vezetőiben. A polgármester és a kultúrigazgató biztosították őt támogatásukról: a helyi közösséget mozgósították, hogy kapcsolódni be a tevékenységbe. Az eseményt megelőzte a kaláka hagyományőrző csoport megalakítása. A 25-30 főt magában foglaló csoporttal a kendervetéstől a kendernyövésig újra átérték a kenderfeldolgozás mozzanatait.

Már ez alkalommal kulturális programot szerveztek, a fiatalok népdalokkal és népzéssel szórakoztatták a résztvevőket.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Az őszi kenderfesztivált megelőzően Majorchik Irén színdarabot tanított be a hagyományőrző csoport tagjainak, amellyel felléptek fesztiválon, a helyi Cserevirág, valamint a csíkszépvízi, csíkborszovai és csíkmenasági néptáncsoportok székelly táncokat adtak elő. Intézményi téren a rendezvény szervezésébe bekapcsolódott a Polgármesteri Hivatal, a Művelődési Ház, a Nyugdíjas Klub és a Guzsalyas Ház. A rendezvénnyel a teljes faluközösséget célozták meg: a fesztiválon elsősorban a kenderfeldolgozók, színjátszók és táncosok hozzátartozói vettek részt, de a falubeli gyerekektől az idősekig minden korosztály képviselte magát.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

2017-ben szervezték meg a hatodik kenderfesztivált, amely az események sorában újat hozott ugyanis ez a rendezvény új helyszínen került megszervezésre. Majorchik Irén három éves munkájának köszönhetően, önerőből az általa birtokolt, festői környezetben található telken létrehozta a Guzsalyas Házat. Ez egy több épületet magában foglaló komplexum, ahol autentikus módon berendezett tájház, foglalkoztató tér, kis szövőműhely, konyha és raktározó felület is található. A korábbi fesztiválok a település másik részén kerültek megszervezésre, az új, tágas és rendezett környezet nemcsak a kenderfesztivál további sikerét garantálja, hanem lehetőséget teremt egyéb hagyományőrző programok megvalósítására is.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Majorchik Irén kiemelte, hogy az elmúlt években többen is felfigyeltek csoportjuk tevékenységére. Sokasodik azok száma, akik feldolgozási céllal kendent vásárolnak tőlük, de igény mutatkozik arra is, hogy felnőttek és gyermekek számára újabb bemutatókat szervezzenek a Guzsalyos Ház udvarán. Ebben a környezetben a diákok a formális oktatás kereteiből kilépve egy másfajta tanulással találkozhatnak, az ott zajló hagyományőrző foglalkozások által szórakozva tanulhatnak.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A kenderfesztiválok sikere nemcsak helyi, de megyei, illetve országos szinten is megmutatkozik. Az elmúlt néhány évben a Majorchik Irén által vezetett hagyományőrző csoport több rendezvényre kapott meghívást, így többek közt városnapok alkalmával Csíkszereda főterén tartottak kenderfeldolgozó bemutatót, de kisebb létszámmal ellátogattak Nagyszebenbe is, ahol tevékenységük gasztronómiai bemutatóval is kiegészült. Néhány alkalommal ellátogattak a közeli falvakba, ahol a közönségnek a Majorchik Irén által írt népi színdarabot adták elő.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Az első kenderfesztivál önerőből, közösségi összefogásból jött létre. A rendezvény sikerét látva Majorchik Irén polgármesteri ösztönzésre egyesületet hozott létre, és a soron következő három fesztivál költségeit sikeresen megpályázta megyei önkormányzatnál.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Majorchik Irén elégedett eddigi megvalósításaival, de úgy gondolja munkája koránt sem ért véget, hiszen a Guzsalyos Ház körül újabb tervei vannak. Reméli, hogy az elkövetkező években az általa létrehozott foglalkoztató központot újabb épületekkel egészítheti ki. Megőrizve a porta jellegét, szándékában áll a bejárathoz egy hagyományos székelkaput állíttatni. Emellett egy olyan helyiség kialakításán is fáradozik, amely biztosítaná a megfelelő higiéniai feltételeket. Legnagyobb álma egy csűr megvásárlása. Amennyiben ez megvalósul, a tevékenységek köre tovább bővíülhet, így nagyobb csoportok számára is szervezhetne benti foglalkozásokat, ugyanakkor a csűrben zenés, táncos mulatságok (pl. csüördögölő) is helyet kaphatnának.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A kenderfesztiválok fő szervezője folyamatosan ösztönzi a közösség tagjait arra, hogy segítsék munkáját és vegyenek részt a hagyományőrző rendezvényeken, de sokszor szembesül azzal, hogy helyiek személyes elfoglaltságaik miatt nehezen vonhatók be a közösségi munkába. Ezt tovább erősíti az anyagi források hiánya. A csíkszentdomokosi hagyományőrző egyesület adminisztratív ügyei és a forrásbevonás mind Majorchik Irént terheli. A jövőben az ifjúsági egyesülettel szeretne együttműködni, ugyanis főként a fiatalokban lát potenciált arra nézve, hogy az általa elkezdett tevékenységet mások továbbvigyék. A tudásátadást nemcsak foglalkozások megvalósításában tartja fontosnak, hiszen a közeljövőben *Kendermagtól a végvászonig* címmel könyvet szeretni kiadni. Az a célja e könyv kiadásával, hogy az érdeklődők még alaposabban elsajátíthassák a kender feldolgozásának mozzanatait.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A fesztivál szervezője fontosnak tartja, hogy olyan fiatalok sajátítsák el az általa birtokolt tudást, akik a jövőben majd hozzá hasonlóan további foglalkozásokat tarthatnak a Guzsalyas Ház udvarán.

Majorchik Irén szavait idézve: „Most már kezdett a gondolkodásba és a szívbe bemenni, hogy a gyökerek mit jelentenek. A gyökereket ápolni kell. Most már támogatást veszek észre, csak tudnám a fiatalokat meggyőzni, hogy kezdjenek segíteni és tanuljanak meg olyan műveleteket, amiket meg tudnak mutatni a gyerekeknek.”

Széman Emese Rózsa

Báthory Napok Szilágysomlyón

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Jó gyakorlatról beszélni negyedszázad távlatában könnyű is meg nem is. A jó gyakorlat elnevezés valami újat, innovatívát, példamutatót sugall és hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy amiről első ránézésre nem látszik, az nem is lehet innovatív. Ugyanakkor a gyakorlat azt is jelentheti, hogy valami bejáratottról van szó, valami kipróbált és bevált módszerről, kezdeményezésről.

Nos, a szilágysomlyói Báthory Napok mindkettőt ötvözi: a térségben, sőt, majdnem országos szinten ez volt az első magyar napok jellegű kulturális fesztivál, ami úgy tudott merőben újat hozni Szilágysomlyó és környéke magyar kulturális életébe, hogy emellett megtalálta a túlélésnek azt a módozatát, amivel negyed évszázad után is létezni és aktívan működni tud. 1993-ban került sor az első Báthory Napok megszervezésére, Báthory István, a város szülötte, az erdélyi fejedelem és lengyel király emléke előtt tisztelegve, a fejedelem születésének 460. évfordulóján. Rendkívüli volt ez az esemény, hiszen ez volt a környék első magyar napok jellegű rendezvénye, és a Báthory Alapítvány minden bizonnyal országos (illetve erdélyi) szinten is az elsők között volt kezdeményezésével. Az indulás nehézkességét jól magyarázza a '80-as évek közelsége, hiszen a román hatóságok nem nézték kifejezetten jó szemmel (és most óvatosan fogalmaztam) a magyar mozgólódásokat az akkor még bő 25%-os magyar lakossággal rendelkező Szilágysomlyón. De a magyar lakosság körében is nem várt nehézségekbe ütközött az elképzelés: Báthory István neve, az eltelt évtizedek történelemhamisító és -elhallgató gyakorlatának következményeképpen alig volt ismeretes a városban.

2017-ben XXV. alkalommal szervezte meg a Báthory István Alapítvány a Báthory Napokat Szilágysomlyón.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

2017-ben XXV. alkalommal szervezte meg a Báthory István Alapítvány a Báthory Napokat Szilágysomlyón. A rendezvény megszervezését a kezdetektől fogva Széman Péter fogta össze, és mellette feladatot vállalt és kapott az egész család.

A Báthory Napokat a Báthory István Alapítvány szervezi, támogatók (Illyés Közalapítvány, Szülőföld Alap, Bethlen Gábor Alap, Communitas Alapítvány, Magyar Egészségügyi Társaság, Nemzeti Kulturális Alap; Albertirsa, Nyírbátor, Szilágysomlyó városok önkormányzata; Megyei Művelődési Intézet; cégek, magánszemélyek), segíteni kész személyek bevonásával. A szervezőbizottság magja az alapítvány kuratóriuma, de a teljes névsor mindig bővebb, 2017-ben ez összesen 39 nevet ölelt fel (plusz egy cserkészcsapat – a névsor minden évben megtalálható a programfüzet végén); a szervezést az alapítványi elnök (Széman Péter) fogja össze. Természetesen ez a munka önkéntes, sok „szaladgálós” feladatot maguk a szervezők intéznek el. Emellett azonban van még kb. 5-10 személy, akiket önkénteseknek tekinthetünk – ők általában a konferenciák regisztrációjánál, a bemondásnál, műsorvezetésnél segídeknek. Az alapítvány alapvetően a szervezők közé sorol mindenkit, aki tesz a Napokért: mindenki mindent önkéntes alapon, a szabadidejéből áldozva tesz.

A Napokban résztvevő személyeket a néprajzi szokáselemzésben használatos három nagy csoportra lehet osztani: aktív résztvevők, nézők és távol maradók. A szervezők az aktív résztvevők csoportjába tartoznak, akik az egész rendezvény alakítói, mozgatói, de akik szinte minden programból kimaradnak. Mivel a program eléggé differenciált, a szervezők is rétegződnek: az orvostovábbképzőt szervező orvosok közül van, aki részt vesz a teljes szervezésben is, mások nem; az Ifjúsági Báthory Napokat és az ahhoz kapcsolódó tevékenységeket a Játékkuckó és a Diáktanács vezetői mellett óvónők, tanítónők, tanárnők szervezik. Szintén ebbe a csoportba sorolom az egyházak képviselőit, a bemondókat, a laudációk (Szilágysági Magyarok díszoklevél) és üdvözetek (koszorúzás) felolvasóit is. A részprogramok szervezésében az alapítvány más szervezetekkel együttműködve vállal szerepet. Az orvostovábbképzőket például az EME Orvostudományi és Gyógyszerészeti Szakosztálya, valamint a Magyar

Egészségügyi Társaság, a pedagógus-továbbképzőt az RMPSZ, a vetélkedőket a Báthory István magyar tannyelvű iskola és/vagy a helyi cserkészcsapat segítségével valósítják meg.

A megyében és a régióban elsőként, 1993 szeptembere óta szervezik meg a rendezvényt, mindig Báthory István születési évfordulójához, szept. 27-hez legközelebb eső hétvégén. Ez szeptember utolsó teljes hétvégéje. Ennek ellenére más, újabb és kisebb rendezvények nem igazodnak ehhez a dátumhoz. Eleinte ilyen gond nem merült fel, de az utóbbi években a településnapok megjelenése és jelentőssé válása okozza a problémát.

A Báthory Napok nem sorolható egyértelműen a ma már Erdély-szerte is majd' mindenütt megrendezett falu- vagy városnapok sorába. Kulturális eseményként indult, és bár sok kifejezetten szórakoztató program helyet kap keretein belül, mindmáig megmaradt tudományos, ismereterjesztő, művelődési célkitűzései mellett.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Az első Napok alatt annyi volt a résztvevő, hogy sem a történelmi konferencián nem fértek el a teremben (több mint 250-en voltak), sem a római katolikus templomba nem fértek be: a magyarság úgy érezte, hogy végre szóhoz juthat, hallathatja hangját, végre van saját rendezvénye. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a városnak akkoriban jóformán nem volt kulturális élete, és bár volt már egész napos tévéadás, a két magyar és néhány román csatornának nem volt jelentős vonzóereje. Mára a helyzet megváltozott, az utóbbi években-évtizedekben általánossá váló érdektelenség majdnem minden iránt, valamint a tévécsatornák és az egyéb programok számának megnövekedése csökkenti a részvételi kedvet. Nem utolsó sorban a népességcsökkenés is negatív hatással van a részvételre.

A passzív résztvevők vagy nézők csoportja igen inhomogén, és a teljes háromnapos programot tekintve nem lehet egyetlen csoportba sem „besorolni” őket: érdeklődők. Ám részeire bontva megfigyelhető bizonyos tagolódás. Az Ifjúsági Báthory Napok közönsége gyerekekből, fiatalokból áll főként (bár a programok idősebbeknek is szólnak, de mivel a programfüzetben ifjúságiként szerepel, azt hiszik, csak gyerekeknek való). A tudományos ülésszakok (orvostovábbképző, pedagógus-továbbképző,

természettudományos előadások) résztvevői jószerivel szakmabeliek (csupán elvétve akad teljesen laikus hallgató) vagy diákok. Annak ellenére alakul így, hogy sok esetben a célközönség a lehető legszélesebb réteget ölelné fel, az előadások közérthetőek, általában nem szigorúan szakelőadások. Az orvostovábbképzőnek a 2000-es évek közepén, második felében volt a legnagyobb a látogatottsága, 7 országból voltak előadók és résztvevők, egy évben a szakdolgozók is kaptak kreditpontot – így a regisztrált résztvevők száma elérte a 240-et. A képzőművészeti tárlatot is főként az értelmiségi réteg látogatja, meg néhány diák; talán a szombat délutáni műsor mozgatja meg jobban a közönséget, ahol a nézők csoportját a Szilágysági Magyarok, oklevelek díjazottjai is kiegészítik. A tulajdonképpen nagyközönséget lényegében két esemény vonzza: a vasárnap délelőtti istentisztelet és koszorúzási ünnepség valamint a Fúvószenekar koncertje (melyet néhány évben várjáték vagy felvonulás is követett). Ezekben az utóbbi esetekben tényleg teljesen, mindenféle (etnikai, társadalmi, korosztályi) tekintetben vegyes csoportról beszélhetünk, mely résztvevőinek jelentős része „csupán” a szórakozás miatt látogatja meg a rendezvényt. Ugyanez érvényes sok esetben a szombat esti előadásokra, melyeknek (az előbbivel együtt) célja, hogy a könnyedebb szórakozást kereső közönséget is becsalogassa.

A Báthory Napok egyértelműen magyar rendezvény, elsődlegesen a város és környék magyarságát célozza meg, illetve a sajtón, interneten keresztül majdhogynem bárkit. A helyi román lakosság jelenleg direkt módon nincs megszólítva – éveken keresztül volt román program is kifüggesztve a városban, ám úgy tűnt, hogy nincs rá igény. Az alapítványnak humánerőforrása sincs arra, hogy hatékonyabban megszólítsa a többségi lakosságot. Ennek ellenére például a sakkversenyen, biciklitúrán, vagy a vasárnapi fúvóskoncerten jelentős számban vesznek részt (a sakkversenyen kb. a résztvevő diákok fele, a vasárnapi programról viszont újabban ugyanabban az arányban maradnak el, mint a magyar lakosság is). A 2017-es év városvezetői részvétele inkább párhuzamos promóciót jelentett, főként a mediatizálással illetve a nyelvek közötti fordítással foglalkozó humánerőforrás hiánya miatt. Ennek ellenére kiemelő, hogy az ez évben szintén megtartott történelmi konferencia kétnyelven, fordítással zajlott. Az alapítványnak a résztvevők számáról nincs pontos kimutatása – sem anyagi, sem emberi kapacitása nincs erre.

Az orvostovábbképzőre az évek során több százan regisztráltak (ez az adat mérhető), a tárlatmegnyitókön átlag 50-60 ember vesz részt, az esti előadásokon 100-200. Ezeket összevetve azt állíthatjuk, hogy a huszonöt Báthory Napokon megfordult legalább 28-30.000 fő, ehhez még néhány százat hozzátehetünk a „kihelyezett” (más városban rendezett) programoknak köszönhetően.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A rendezvény alapvető funkciói tulajdonképpen megegyeznek a BIA és a szervezőbizottság által támasztott célkitűzésekkel: ápolni a lengyel király Báthory István emlékét és tartalmas szórakozási lehetőséget nyújtani a város lakóinak és minden érdeklődőnek. Ezen túlmenően fontos szerepet tölt be a már meglévő interperszonális és szakmai kapcsolatok ápolásában és újak teremtésében; lehetőséget nyújt a tudományos újdonságok megismertetésére és megismerésére; bemutatkozási lehetőség kezdő (és nem csak!) alkotók számára; (egy ízben a Napok nyújtott lehetőséget arra a kerekasztal-megbeszélésre, melyen Románia és Magyarország akkori egészségügy-minisztere, dr. Hajdu Gábor és dr. Gógl Árpád is részt vett, neves svájci, németországi, magyarországi és hazai orvosok társaságában – vagyis határokat átívelő szakmai tanácskozásra).

Mindezeken túlmenően a Báthory Napoknak a somlyói (és környékbeli) magyarságot tekintve közösségmegtartó, az identitás vállalására és megtartására ösztönző szerepe is van, hisz, ez az a fórum, ahol a megyéből és annak határain, sőt országhatárokon túlról is érkező értelmiségiek, egyszerű polgárok, a városiak találkozhatnak.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A Báthory Napok jó gyakorlat alapvetően a közművelődési területen mozog, ezen belül ismeretterjesztés, kultúraszervezés, -terjesztés, ifjúsági programok, valamint szakmai továbbképzők az orvostudomány és pedagógia területén.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A Báthory Napok elsődlegesen a város, Szilágysomlyó és közvetlen környezete lakosságát célozta megszólítani, de lévén, hogy évekig ez volt az egyetlen kulturális rendezvény a térségben, mindenképpen megyei szintű eseményről beszélhetünk. A pedagógus-továbbképző által országos, az orvostovábbképző révén pedig nemzetközi rendezvénynek sorolható be.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A Báthory István Alapítvány alaptőkéje az alapító tagok által befizetett összegből áll, de erre a működéshez van szükség, és a Báthory Napok rendezvénysorozatát ez nem fedezi. Már a kezdetektől az alapítvány különböző szervezetekhez pályázott. Első években az Illyés Közalapítvány volt a fő támogatója. Ekkor a költségvetés jóval kisebb volt, mint manapság, kevesebb résztvevő volt, a prominens személyiségeknek tartott vendégeket is családoknál szállásolták el (vendéglátóhely nem volt még a városban). Később, napjainkban az újabb támogató szervezetekhez (például NKA, BGA) adnak be pályázatokat. Ezt jelentősen megnehezíti a pályázatok egyre bonyolultabb formája, és az, hogy a szervezetnek nincsen lehetősége projektmenedzsert foglalkoztatni (a jelenlegi pályázatírók a szakmában teljesen amatőrként kezdték, több mint két évtizede írnak többségében sikeres pályázatokat). A hazai pályázatoktól a BIA teljesen elesik. Szilágymegyében nincsenek sem megyei, sem városi önkormányzati pályázati kiírások, az országos román, illetve uniós pályázatokhoz a Báthory Napok programja viszont túl kicsi. A polgármesteri hivatal teljesen önkényesen ítél meg és ad támogatást, általában csak akkor, ha a rendezvényen nagykövet, vagy (főként) miniszter vesz részt.

Nem elhanyagolható forrásszerzési lehetőség a szponzorok megléte. Ám mint ahogyan a résztvevők száma, ez is csökken évről-évre. Szervezetek, magánszemélyek anyagiakkal, kisebb cégek termékekkel támogatják a rendezvényt. Az évek során akadt két-három cég, amely feladatának tekinti, hogy minden évben segítse a Báthory Napokat. Az első években a várkerti várjáték és/vagy kirakodóvásár, ill. a fúvószenekari koncert alkalmával kalapozással is szert tett némi bevételre a BIA (korhű, vagy ahhoz közelítő ruhába öltözött hölgyek-urak segítségével). A Napok teljes költségvetésének (2017-ben 17-20.000 RON körül) kb. 40%-át az orvostovábbképző teszi ki.

Az alapítvány weboldala mai szempontok szerint meglehetősen elavult, nehezen kereshető, bár minden lényeges információ megtalálható rajta. A fejlesztés elmaradásának egyik oka a forráshiány (anyagi és humánerőforrás), de az is, hogy a szervezet viszonylag élő Facebook-oldallal rendelkezik (itt a közönségnek is lehetősége van az interakcióra, hozzászólásokot, üzeneteket küldhet azon kívül, hogy kedvel egy-egy megosztást), valamint hogy programjainak jó részét a helyi EMKE-vel közösen szervezi, melynek szintén van honlapja.

Az eseményhez a technikai feltételeket a többé-kevésbé jelen lévő partnerek biztosítják: állandó együttműködésben a Szilágysomlyói EMKE – Magyar Ház, a Báthory István Magyar Tannyelvű Általános Iskola, sok esetben az Ossian (Agráripari) Iskolaközpont, esetenként a Polgármesteri Hivatal a kultúrházzal, turisztikai információs központtal.

Humánerőforrástekintetében az Alapítvány s így jó gyakorlat is önkéntesekkel rendelkezik – a szervezőknél ezt jeleztem. Fizetett, teljes vagy részmunkaidős munkaidős alkalmazottja nincs és a 26 év alatt soha nem is volt.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Jelentős eredményként könyvelhető el, hogy a település lakossága, és itt nemcsak a magyart, hanem a románt is értem, megismerte, legalább is tudomást szerzett arról, hogy milyen jeles szülötte van a városnak, kistérségnek. Azonnali eredmény volt természetesen a magyar lakosság kulturális életének fellendítése, illetve hosszú távú fenntartása. Részben ugyancsak a Napok eredménye (még ha főként az Alapítványé is), hogy a Báthory vár legalább részleges állagmegóvásában részesült. Az a vár, amelyet a Napoknak is köszönhetően már a többségi vezetőség is Báthory várként emleget és nem középkori várként. Végül nem elhanyagolható az az eredmény, hogy a Báthory Napok mintájára és hatására elindultak a környező falvak falunapjai, melyek mindegyikének, a szórakoztatáson kívül, fontos része a kultúra, a különböző kulturális, ismeretterjesztő, népművelő események.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A Báthory István Alapítvány által több mint 25 éve szervezett Báthory Napok mindenképpen egyik legrégebbi magyar napok jellegű rendezvénye az erdélyi (ide értve a Partiumot és Bánságot is) magyarságnak. Ettől a tényről akkor sem tekinthetünk el, ha a néhány évre visszatekintő rendezvények, mint például a Kolozsvári Magyar Napok, a Szent László Napok vagy a Szent György Napok (utóbbi szintén az elsők közé tartozik) sokkal nagyobb sajtóviasszhangot kapnak és így sokkal szélesebb közönséghez érnek el. A kolozsvári vagy nagyváradi rendezvény már akkor indult, amikor a propaganda-struktúra teljesen megváltozott, amikor már voltak olyan, 1990 után képzett szakemberek, akik arculatépítéssel, sajtóreferensi feladatokkal foglalkoznak, és legtöbbjük nem egy 3000-nél kisebb fős magyar közösségben működik. A Báthory Napok annak ellenére él és sikeres (a szervezők és a visszajelzések szerint is) huszonöt éve, hogy nincs projektmenedzsere, nincs sajtóreferense, nem megfelelő az online reprezentációja és a szervezését olyan (egyébként hozzáértő) emberek végzik, akiknek „eredeti” foglalkozásuk orvos, pedagógus, telefonos kisasszony (azóta megszűnt foglalkozás), víz-gázszerelő, könyvelő stb. Mindezeket összefoglalóan azt állíthatjuk, hogy a fenntarthatósághoz elsősorban az a lelkesedés szükséges, amivel ezek az emberek szervezik az eseményt 1992 óta, s természetesen az az időközben konferenciákon, továbbképzőkön vagy magánszorgalomból összegyűjtött tudás, amely a nem szakmabeli rendezvényszervezőket valódi szakemberré avatta.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A 2010-es évek világa, (köz)művelődési, kulturális szinten is óriási különbségeket mutat az 1990-es évek elejéhez viszonyítva. Ami leginkább példamutató lehet ennek a rendezvénynek az esetében, hogy hogyan lehet a legköltséghatékonyabban értéket létrehozni, és ami ugyancsak nem elhanyagolható: ugyanilyen, sok tekintetben mostohának nevezhető körülmény között fenntarthatóvá tenni évtizedeken keresztül. Természetesen ma már mások a követelmények és lehetőségek egy ehhez hasonló fesztivál felépítésénél, de kisebbségi helyzetben mindenképpen követendő példa lehet a Báthory Napok gyakorlata, nehézségei és sikerei egyaránt.

Széman Emese Rózsa

Jövőt építeni hagyományból – Szederinda citerazenekar, Szilágysomlyó

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Szederinda citeracsoport, majd citerazenekar fejlődésének útja egyértelmű igazolása annak, hogy egy használható, vagy mondhatni, szinte bizarnak tűnő ötletből megfelelő akarat, hozzáállás, emberanyag és határozott cél megfogalmazása által hogyan lehet térségmeghatározó eredményt elérni. Amikor a Szilágyság, de különösen Szilágysomlyó jó gyakorlatairól kezdünk gondolkodni, akkor a Báthori Alapítvány és az ennek keretei között létrejött és működő Szederinda citerazenekar mindenképp az elsők között említendő, hiszen fennállásának 12 éve alatt Brassótól Bécsig vitte a hírét a Szilágyságnak, a szilágysági tájak legrégebb időktől igazolható és legáltalánosabban használt hagyományos hangszerének és szép népdalainak. A jó gyakorlatnak minősülő tevékenység illetve csoport kiválasztásakor több szempontot is figyelembe vettünk:

- mennyire volt hiánypótló a tevékenység
- mennyire volt kivitelezhető az ötlet
- milyen korcsoportokat szólított meg
- mennyire volt előremutató a tevékenysége
- mekkora körben terjeszthető
- milyen eredményeket értünk el
- milyen eredmények várhatóak a jövőben akár helyi, akár területi szinten.

A következőkben ezen szempontok mentén haladva fejtem ki a csoport megalakulásának és működésének az útját.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Szilágysomlyón 1992-ben került bejegyzésre a Báthori István Alapítvány, amely Erdély fejedelmének, Lengyelország későbbi és egyik legnagyobb királyának, Báthory Istvánnak szellemi és tárgyi örökségét volt hivatott ápolni és továbbörökíteni. Tárgyi vonatkozásban a Báthory-vár további feltárásáért, fennmaradt romjainak védelméért és értékének megfelelő szintre való emeléséért vívhatott – habár lassan haladó, de nem sikertelen – harcot az alapítvány, hiszen tulajdonjogilag a vár nem az alapítványé, hanem az önkormányzathoz tartozik.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Szellemi vonatkozásban viszont sokkal szélesebb körű lehetőségek álltak előttünk. Így alakítottuk meg a városban egyedülként működő magyar nyelvű könyvtárat ifjúsági és felnőtt részleggel, tartottunk és tartunk rendszeresen tudományos, történelmi és egyéb kulturális jellegű rendezvényeket és így alakult meg 12 évvel ezelőtt az alapítvány ifjúsági csoportja keretében a Szederinda. A kezdeti 10-12 fős csapat mára többszázra duzzadt, de természetesen nemcsak ők, az elsődleges érdekelték élvezik a citerazenekar működésének gyümölcsét, hanem mindaz a helybéli és távolabbi közönség, akik egy-egy fellépésen, rendezvényen a Szederinda citeramuzsikáját meghallgatják.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Azt a kultúrát, amit elődeink ránk hagytak, legyen az népi vagy éppen főúri hagyaték, meg kell ismernünk, meg kell értenünk, meg kell őriznünk és tovább kell éltetnünk több kevesebb változtatással, alakítással akár, de folyamatosságot képezve mindig múlt és jövő között. Így tekinthetjük a Báthoryak korának örökségeként a citerajátékot is, amit a kommunizmus utolsó évei szinte teljesen kitöröltek a népi gyakorlatból. Kedves és hasznos kötelességnek tartottuk hát ennek felélesztését, a gyerekekkel való megismertetését, megszerettetését. Óriási hézagot, hiányt pótolunk ezzel, hiszen az említett évtizedek még az emléket is igyekeztek eltörölni a valódi népi kultúrának, a viseletnek, népdaloknak, kézművességnek, a hangszeres népzenenek, kínálva és erőltetve helyette egy általános, jellegtelen és

értéktelen egyveleget. Célunk tehát egyértelmű volt: minél szélesebb körben felhívni a figyelmet a valódi értékekre és segíteni gyermeket, felnőttet abban, hogy megismerhessék ezeket az értékeket, felismerjék és megkülönböztessék a valódit a hamistól. Nem kis munka volt, mert generációk nőttek már fel abban a korban, amikor teljesen figyelmen kívül hagyták és lenézték az örökölt értékeket, tehát nagyszülők, szülők ellenállását kellett megtörnünk úgymond és velük értetnünk meg első sorban, hogy az évszázadokon át örökölt és csiszolt hagyomány hordozza azt az igazi értéket, amelyre lehet építeni, amelyet meg lehet újítani is, de amely egyedül nyújthat biztos talajt önazonosságunk megőrzése és jövőnk építése számára. Citerákat készítettünk pályázatból népi citerakészítővel, Szénási Endre nyugalmazott tanítóval, hiszen akkoriban még a Partiumban, de Közép-Erdélyben sem foglalkozott senki citerakészítéssel. Egy leendő citerás tanuló is inaskodott a citerák készítésénél, tehát szerzett bizonyos gyakorlatot hangszerkészítésben. Egyszerű, monochord hasábciterák voltak ezek, nagyok, nehezek, de szóltak, zenélni lehetett rajtuk és lelkük volt, hangulatot teremtettek maguk körül, visszavarázstak azt a légkört, amelyben a legszebb népdalok megszólalhattak. Citerán játszó, a citerazenét igen kedvelő zenetanárt sikerült megnyernünk a célnak, aki Zilahon élt ugyan, de vállalta, hogy hetente lejön Szilágysomlyóra oktatni a tizenkét gyerekből verbuválódott első citerás csoportot. Az oktató díjazásához kis mértékben a szülők is hozzájárultak, alapvetően azonban azt is pályázatból oldottuk meg. Megerősítve a fentebb írottakat, a citeracsoport megalakításakor tehát az elsődleges cél a szilágyság zenei hagyományainak, a már-már feledésbe merülő citerajátéknak és a szebbnél-szebb népdaloknak az újbóli felélesztése, megismertetése, értékük helyreállítása volt. Ezzel párhuzamosan azonban a szilágysági viselet „becsületének”, értékének a helyreállításában is részt vállalt a Szederinda. Ugyancsak pályázati pénzből készítettük el az első viseleti darabokat régi szilágysomlyói képeslapokról másolt minták szerint, mert a korai polgárosodás miatt a városban nem lertünk már nyomára a valamikori viseletnek, amelyet viszont a citerázás megkívánt. A megalakulást követően elég hamar sor került az első fellépésekre is. Legelőbb egy betlehemes játékot elevenítettünk fel, citerakísérettel. Maga a betlehemes is feledésbe merülő, lenézettnek tekintett hagyomány volt, amellyel különös színt, hangulatot vittünk a karácsonyi, templomi műsorba. Hamarosan híre ment a

környéken is a csoport megalakulásának, kezdtek felfigyelni a működésére és különböző rendezvényekre – falunapi, kulturális és egyházi rendezvényekre egyaránt érkeztek a meghívások, amelyeknek természetesen eleget tett a csoport. Az eseménynek megfelelően többnyire viseletben jelentek meg a gyerekek, mely által másokat is bátorítottunk saját viseletük felkutatására, szégyenkezés nélküli viselésére az arra megfelelő alkalom adtán. Az idők során a hangszerek is megújultak, vásároltunk még citerákat pályázat segítségével magyarországi hangszerkészítőtől, bővítettük a hangszerállományt egy bőgőciterával és köcsögdudával is, zenekarrá alakulva immár ezáltal, de már sokan saját citerát is rendeltek. A népdalok mellett természetesen más, a citerához köthető dallamok játszását is tanulta, gyakorolta a csoport. Zsoltárokat, egyházi énekek kíséretét, köszöntőket, katonadalokat, himnuszokat, Kodály népdalfeldolgozásokat egyaránt játszottak, így igen széleskörű volt azon rendezvények skálája, amelyeken felléphettek. Éveken keresztül vett részt a Szederinda a Romániai Magyar Dalosszövetség által szervezett Éneklő Ifjúság Kodály Zoltán szellemében elnevezésű gyermekkari találkozón, melyeket minden évben Erdély más más városában tartanak. Voltak tanulmányutakon is a Szélelyföldön, Szatmár vidékén, de több alkalommal vettek részt a Vendégségben Magyarországon – Külhoni Magyar Fialatok Találkozója című rendezvényen, Gödöllőn, a Kecskeméten rendezett népzenei találkozón és eljutottak Bécsbe is, az ottani magyar közösségnek mutatva be szilágysági dallamokat és hagyományokat. Tavaly ősszel a csoport Kiváló minősítést ért el a Dévaványán rendezett 19. Aranypáva népzenei minősítőn és Arany fokozatot a VII. Kádár Ferenc népzenei és néptáncvetélkedőn. A kiváló eredmények elérésében fontos szerepet játszottak a citeratáborok is, amelyeket a megalakulás óta szervezünk, többnyire Szilágysomlyón, de volt már táborunk Tiszaföldváron, Szentesen és a Maros megyei Somosdon is. Az évek során természetesen változtak a generációk a Szederinda életében is, hiszen sokan már diplomásan dolgozó emberekké váltak, mások most töltik egyetemi diák éveiket, de mindannyian használják, hasznosítják szerzett tudásukat úgy a zene, mint a hagyományápolás terén. Nagy öröm, hogy citerásaink közül hárman zeneiskolában folytatták már középiskolai tanulmányaikat Kolozsváron, egyikük pedig ugyancsak Kolozsváron, a Zeneakadémián tanul tovább. Jelenleg három csoportban zajlik a citera oktatása: kezdők,

akik előkészítős vagy elsős gyerekek; középhaladók, akik már jártasabbak a citera használatában és zeneileg is képzetebbek; valamint a nagyok, a haladók, a 13-14 éves korosztály, akiknek valóban játék már a citerázás, akik a művészetét gyakorolják, színezik már a citerajátéknak. Az évek az oktatók változását is hozták. Első oktatónk egészségi problémái miatt tíz év után új tanárt kellett keresni, így másfél évig anyaországi oktató gyakorolt a gyerekekkel, ismertetett meg új technikát, játékstílust velük és ért el kitűnő eredményeket. Örömkre most helybéli zenetanár vette át az oktatást, így visszakerül a citerázás már nemcsak a játék, de annak tanítása szintjén is Szilágysomlyóra, biztosított tehát a fenntarthatósága, hatásait pedig a fent elmondottakból lehet érzékelni.

Azt, hogy mennyire jó gyakorlat a Szederinda éltetése és működtetése, példázza a környéken sorra alakult és alakuló gyermek citera- és népzenei csoport, de a számos néptáncsoport megalakulása is kötődik valamilyen formában a Szederindához, mint működő, eredményeket elérő és a hagyományt nemcsak éltető, de a nagyvilággal is megismertető tevékenységhez.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A Szederinda elsődlegesen oktatási-nevelési és hagyományőrző területen fejti ki tevékenységét.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A Szederinda a szilágysomlyói és környékbeli iskolás fiatalokat célozza meg, így nem csupán helyi hatókörű.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A legnagyobb gondot a zenetanár okozta és okozza, hiszen Szilágysomlyón nincsen szakmailag megfelelő zeneoktatás. Ezt hol a környékről, hol Magyarországról hívott tanárokkal oldják meg; szerencsés eset az, amikor helyben akad érdeklődő, hozzáértő tanár.

Pénzügyileg az együttes pályázatokból és adományokból él, ebből tesz szert felszerelésre (citerák, húrok, hangolókulcs és elektronikus hangoló, népviselet stb.)

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Azt, hogy mennyire jó gyakorlat a Szederinda éltetése és működtetése, példázza a környéken sorra alakult és alakuló gyermek citera- és népzenei csoport, de a számos néptáncscsoport megalakulása is kötődik valamilyen formában a Szederindához, mint működő, eredményeket elérő és a hagyományt nemcsak éltető, de a nagyvilággal is megismertető tevékenységhez.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A fenntarthatóság két lábon áll: részint az érdeklődés, részint a forrásteremtés befolyásolhatja. Jelenleg szerencsére mindkettő jól működik, a kezdeti nehézségek ellenére vannak érdeklődők, egyre többen. Az anyagi fenntarthatóság pedig a menedzser személyén és odaadásán múlik.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Tettre kész menedzser, lelkes jelentkezőkkel és szakmailag felkészült zenetanárral gyakorlatilag bárhol adaptálható jó gyakorlat. Szilágysomlyón, a Szederinda indulásakor azt állították, hogy soha még csak nem is láttak azon a tájon citerát. Néhány év elteltével előkerültek a padlásról, ládákából a régi hangszerek. Természetesen, ehhez az kell, hogy olyan hangszeret válasszon ki-ki, amely az adott tájegységen hagyományos, vagy használatos volt; még ha már a ki is kopott a köztudatból és használatból, újra fel lehet éleszteni.

Széman Emese Rózsa

Könyvturi | élőKönyvtár

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Könyvturi | élőKönyvtár egyéni kezdeményezésként jött létre 2015-ben Kolozsvár 20 éves diáklapja, a *Perspektíva* ünnepi eseménysorozatának keretében. A következő évtől az EMKE, majd Ifjúsági Szervezete, az EMKISZ karolta fel, 2018-ban negyedik kiadását szervezték. Olyan, fiataloktól, alulról jövő kezdeményezés, amelynek innovativitását a könyvekhez, olvasáshoz való fiatalos, trendi hozzáállás adja. Életképességét bizonyítja, hogy négy éve sikeresen szervezik, egyre gyarapodó könyvtárlománnyal és változatos élőkönyvekkel.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Mák Arany és Kolumbán Zenge ötlete alapján jött létre a kezdeményezés. „Azt szerettük volna, hogy a fiatalok körében újra népszerű legyen az olvasás és a kézzelfogható könyvek használata, és úgy gondolták, hogy ez a rendezvény el fogja ezt érni. El is érte hiszen több ezer könyv talált gazdára az esemény során.” – vallja a KT-ről Molnár Melinda önkéntes. A programot 2016-ban felkarolta az EMKE, majd 2017-től ifjúsági szervezete, az EMKISZ égisze alatt fut.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A program létrehozásában 20-as nagyságrendű önkéntescsapat dolgozik, a könyvgyűjtéstől, promózástól a könyvválogatáson keresztül a tényleges megvalósításig, s itt is számos területen: a helyszín berendezése, meghívottak, vendégek fogadása, infópult, protokoll-feladatok, gyereksarok stb.

Az esemény célcsoportja elsődlegesen a fiatal, tizen-huszonéves korosztály, akiket szeretnének visszavezetni az „offline” könyvek világába, megkedveltetni nemcsak az olvasást, hanem a papír alapú könyveket, azok forgatását. A könyvgyűjtésbe, az adományozásban azonban inkább az

idősebbek kapcsolódnak bele, így voltaképpen minden korosztályt meg tud szólítani. A rendezvény Kolozsváron indult, de már 2017-ben még 6 városban rendezték meg a helyiek bevonásával, s 2018-ra további helyszínek is tervben vannak. Így az érdekeltek köre szépen lassan egész Erdélyre kiterjed. Gyűjtés ily módon egész évben van, az egyik rendezvényről megmaradt könyvek tovább utaznak a következő helyszínre, majd év végén az EMKISZ, az EMKE segítségével egy-egy szórványiskola könyvtárát gazdagítja a megmaradt könyvcsomaggal. Évente többezer kötet cserél gazdát.

A programnak szerves része az élőkönyvtár, amely így további érdekelteket von be, részint azokat a személyeket, akik az élőkönyvek, részint azokat, akik velük beszélgetnek.

A két nap alatt kerekasztalbeszélgetésekre, valamint anyanyelvi csapatjátékokra is sor kerül, így ezek meghívottai, résztvevői, valamint a bekapcsolódó hallgatóság is az érdekeltek csoportjába tartozik.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A rendezvény közösségi oldalának eseményleírásában ezt találjuk: „A Könyvtári | élőkönyvtár egyaránt célozza a könyvmolyokat és a kíváncsi, látásmódjukat megkérdőjelezni vágyó embereket. A rendezvény Könyvtári része számtalan, különböző tematikájú könyvet kínál, amelyeket el lehet cserélni megunt példányokra, vagy akár örökbe is lehet fogadni. Az élőkönyvtár fő célja lerombolni a sztereotípiákat, és elősegíteni, erősíteni az egymás iránti megértést. Ezért minden évben olyan élő könyveket hívunk, akik érdekes, új perspektívát tudnak nyújtani az életpályaikkal, foglalkozásukkal, teljesítményeikkel. Az élő könyvek ugyanúgy kikölcsönözhetők, mint a könyvtári könyvek, annyi a különbség, hogy ezek személyek, akikkel közvetlen, őszinte beszélgetésbe lehet merülni.”

A Könyvtári | élőkönyvtár, nevéből is adódóan két fő tevékenységi ággal rendelkezik, de emellett a programsorozat folyamatos eseményekkel várja az érdeklődőket.

Egész napos esemény maga a könyvturkáló. A kategóriákra bontott könyveket (például vers, magyar irodalom, tudományos, román vagy idegen nyelvű könyvek) a látogatók egész nap böngészhetik, az önkéntesek folyamatosan töltik fel az asztalokat. Cél az „offline könyvtárak” frissítése, kiegészítése.

Ugyancsak egész napos a rendezvény másik alapprogramja az élő könyvtár, amely ugyanúgy működik, mint egy rendes könyvtár: az olvasók kikölcsönöznek egy „könyvet” rövid időre. Csupán egy különbség van: az élő könyvtárban a könyvek élő személyek, és a „könyv” és olvasója között személyes párbeszéd alakul ki. A 2018-as esemény a *semmiből mindent* tematikára épül, ezért a szervezők olyan személyeket hívtak meg, akik élethelyzetük, életkoruk vagy bármely más hátrányos életkörülményük mellett kimagasló eredményeket értek el és aktív tevékenységet folytatnak. Az élő könyvek között szerepel többek között Borzási Judit versenytáncos, Miklós Réka író, közösségépítő, Ferencz Attila fiatal hegymászó. A résztvevők beszélgethetnek továbbá Keresztes Zsolttal, akinek körülbelül egy éve amputálták a lábát, ennek ellenére nagyon optimista, sokat edz, sportol és motivál másokat. Részt vesz a rendezvényen: Balázs Attila lelkész; Vlad Crișan-Po, aki bohócként dolgozik; Bozsó Tamás borász. A korábbi években főként személyi és munkahelyi sztereotípiák kerültek fókuszba. Volt élőkönyv nyugdíjas, zsidó, cigány, politikus, szőke nő, mozgássérült, író, mentős, lemezlovas, operai súgó, színész, krisna szerzetes stb. Az élőkönyvtár célja, hogy a látogatók személyesen elbeszélgethessenek egy-egy félórát olyan személyekkel, akikről van valamilyen előzetesen kialakult képük, melyet sok esetben az előítéletek vezetnek, s ezeknek a beszélgetéseknek a hatására esetleg felülvizsgálják vélekedésüket, s nem utolsósorban megismerjenek egy sok tetre kész, példaképertékű embert. A rendezvénynek több alkalommal is vendége, illetve fellépője volt a kolozsvári Kozmutza Flóra Hallássérültek Speciális Iskolájának jelelőkórusa.

A két fő programpontra kívül számos alternatív programon részt vehetnek az érdeklődők: kerekasztal-beszélgetések (például Mit kutat egy doktoris?; Kulisszák mögött – a könyvszerkesztésről; Miről írnak szívesen a mai tollforgatók?; Mit olvas szívesen a mai Diákság? stb.), könyvbemutatók, gyereksarok, 2018-ban a Kultivál (Kárpát-medencei Kulturális Ifjúsági Fesztivál) *Görbe tükör a mai fiatalokról* című vándor fotókiállítása, fotósarok, verssarok, irodalmi kávéház, anyanyelvi játékok, a *Perspektíva* diáklap eseményei.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Oktatás, nevelés, irodalom, műveltség, közművelődés, kultúra.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A KT kolozsvári projektként indult, elsődlegesen a kolozsvári diákságot, szélesebb körben a város (nem csak magyar nyelvű) lakosságát célozta meg. Népszerűségének köszönhetően azonban már 2017-ben is több településen szervezték meg, 2018-ban a tervezett helyszínek: Kolozsváron kívül Arad, Csíkszereda, Gyergyószentmiklós, Kézdivásárhely, Magyarfenes, Marosvásárhely, Szamosújvár, Sepsiszentgyörgy, Szeben, Székelyudvarhely, Szilágysomlyó és Válaszút. A településeket a térképen elhelyezve azt mondhatjuk, hogy Erdély-szintű rendezvényről van szó.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Az egyik legrégebbi önkéntes szervező szerint „Egy összeszokott családi csapat, akiknek jó a csapatdinamikájuk, kreatívak és boldogan végzik önkéntesi munkájukat, mert a környezet és a cél is megfelel nekik” a legfőbb feltételek a program létrejöttéhez. Számszerűsítve ez nagyjából 20 önkéntest jelent, akik különböző szinteken segítik az esemény létrejöttét az előzetes szervezéstől kezdve a lebonyolításig; pénzügyi szempontból pályázatokból szerzett célzott támogatást (néhány százezer forint); valamint olyan helyszínt, ahol megvan a megfelelő tér a könyvturkálónak, kerekasztal-beszélgetéseknek, játékoknak, valamint van lehetőség arra, hogy a látogatók elvonulhassanak egy-egy csendesebb zugba a kiválasztott élőkönnyvel. Nem árt, ha van lehetőség hangosításra a bemondáshoz, beszélgetésekhez, a kisebb programok közötti zenei aláfestéshez, valamint, ha van lehetőség vetíteni (projektor, vászon), ahol a részletes műsort, az élőkönnyvek képeit stb. lehet kivetíteni.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Négyéves projektről lévén szó, igazán hosszú távú hatásról még nem beszélhetünk. Az elmúlt évek alatt gazdát cserélt több mint 10.000 cím, és több mint 300 ember beszélgetett a többtucatnyi élőkönyvvél. Ugyancsak az eredmények között könyvelhető el azoknak a szórványiskoláknak a megsegítése (például Nagysármás, Óradna), amelyek az év végére összegyűlt és a rendezvények után megmaradt, átválogatott könyveket megkapják. Az első évek kolozsvári rendezvényeinek és a népszerűsítő munkának hatása, hogy már mondhatni országos szintűre bővült a Könyvturi | élőkönyvtár. Remélt hosszú távú hatásként a rendezvény szeretné elérni, hogy minél több tizen-huszonéves életében nyerjen minél nagyobb szerepet az olvasás és érezzen rá a papíralapú olvasás varázsára.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Humán erőforrás tekintetében fontos, hogy a projektben résztvevő önkénteseknek a szervezők fenntartsák az érdeklődését és lelkesedését, látogatói szempontból pedig „hosszabb távon a program úgy maradhat meg, ha mindig valami újat mutat új programot vagy új témát, ami megfogja az embereket”.

Természetesen nem elhanyagolható a forrásteremtés, a pályázati kiírások figyelése, a pályázatíráshoz megfelelő személy megtalálása, valamint a jó kapcsolat fenntartása és újabbak létrehozása a projektbe bekapcsolódó partnerekkel.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Bár a kolozsvári rendezvény igencsak nagy apparátussal dolgozik, a rendezvény viszonylag könnyen adaptálható bárhol, ahol van egy 4-5 fős csapat, amely vállalja megszervezését, hirdetését és lebonyolítását és van érdeklődő és befogadó közönség.

Széman Rózsa

Nagykorúvá lett a Játékkuckó – Szilágysomlyó

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Jó gyakorlatként említhetjük Szilágysomlyón a Játékkuckó ifjúsági szervezetet, hiszen közel 19 éve alakult és azóta, a korok változásaihoz igazodva valamelyest, de ma is működik, szervezi és megtartja programjait, tevékenyen részt vesz és besegít a városban zajló, a magyar közösségeket érintő események szervezésébe és lebonyolításába. Folyamatos pályázással és támogatók bevonásával nemcsak fenntartja önmagát, de évente bővíti, fejleszti, szükség esetén felújítja eszköztárát. A jó gyakorlatnak minősülő tevékenység illetve csoport kiválasztásakor tehát több szempontot is figyelembe vettünk:

- mennyire volt hiánypótló a tevékenység létrehozása
- milyen igényekre válaszolt
- mennyire volt kivitelezhető az ötlet
- milyen korcsoportokat szólított meg
- mennyire volt előremutató a tevékenysége
- mekkora körben terjeszthető
- milyen elképzelések mentén működhet a jövőben akár helyi, akár területi szinten.

A következőkben nagyjából ezen szempontok mentén haladva fejtem ki a csoport megalakulásának és működésének az útját.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Játékkuckó csoport az akkor már hét éve működő Báthori István Alapítvány keretei között jött létre, annak ifjúsági szervezeteként lett meghatározva. Az ötlet az iskola fogászati rendelőből indult és a magyar tagozatos tanítónők és óvónők tetszését is megnyerve, őket bevonva került sor az elképzelés megvalósítási lehetőségeinek kidolgozására. Az igény a '90-es években szinte magától értetődő volt, de meg kellett határozni a

működési formát, ehhez teret találni, meghatározni az irányt és célt, fel kellett mérni pontosan a bevonandó korosztályokat, felvázolni egy jövőképet, amely már akkor látszott, hogy minden bizonnyal bővülő skálájú lesz.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A Játékkuckó létrejöttét alapvetően az a szomorú tény indokolta és tette akkor szükségessé, hogy az 1990-es fordulatig szinte bezárt környezetben, gyakorlatilag már munka nélküli munkahelyeken tengődő emberek a nyitás adta lehetőségeket azonnal kihasználva külföldi munkát vállaltak, sok esetben nagyszülőre vagy épp a szomszédra hagyva itthon gyermekeiket. Hogy elsősorban ezeknek, de a hirtelen szabadsággal pillanatnyilag meghatározatlan célú családok gyermekeinek is nyújtunk egy iskolán kívüli, fölös szabadidőt lekötő, ugyanakkor értéket közvetítő, játékos, ám cselekvő programot, létrehoztuk a Játékkuckót. Ez, mint ifjúsági szervezet óvodás kortól a középiskolás korosztályokig mindenkire szól, zömében főként az alsó tagozatosok látogatták. A nagyobbaknak, középiskolásoknak ezért irodalmi szakkört szerveztünk külön. Mindezeket figyelembe véve értelemszerű, hogy az érdekeltek csoportjában a szülőket, nagyszülőket is besorolhatjuk, hiszen a gyermek biztos helyen volt és nem Tv előtt, nem is neki való konzervműsorokon bambulva, hanem értékesen és tevékenyen töltötte el szabadideje egy részét.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Maga a Báthori István Alapítvány 1992-ben került bejegyzésre és Erdély fejedelmének, Lengyelország későbbi és egyik legnagyobb királyának, Báthory Istvánnak szellemi és tárgyi örökségét volt hivatott ápolni és továbbörökíteni. A Játékkuckónak lényegében ezt kellett gyermeki nyelvre lefordítani, hiszen, ha értéket akart közvetíteni, akkor ez itt kézenfekvő volt. A tárgyi örökség, a város központjában fennmaradt várrom a gyermekeknek igaz, csak színterül szolgálhatott, de megismerhették a történetét, vigyázhattak a rendre, a még megmaradt kövekre, melyeknek mind-mind legendáik, meséjük volt. A várkert, ahogy a bástyák közötti területet nevezték, kitűnő helyszínt jelentett a régi gyermekjátékok megismeréséhez és eljátszásához, egyes régi, a hely hagyományait is felelevenítő mesterség gyakorlásához, mint az agyagozás, vagy mások megismeréséhez, mint a

nemezelés, papírmerítés. A szellemi örökség továbbéltetését tekintve a Játékkuckó az elődök hagyományainak megismerését, gyakorlását, ezek értékének a köztudatba való helyreállítását, valamint a mai lehetőségekhez és körülményekhez való adaptálását célozta meg. Nem őrizzük, nem rab, nem ápoljuk, nem beteg, éltetjük, mert élnünk kell! – ez, a Sebő Ferentől átvett gondolat lett a mottója a szervezetnek. Eleinte hetente két alkalommal is, később, több mint másfél évtizedig heti egy alkalommal tartotta kézműves foglalkozásait a kuckó, mindig igen nagyszámú gyermekereget mozgatva meg. A szervező-irányítók közül a cél érdekében volt, aki játszóházvezetői tanfolyamot végzett, voltak agyagozó tanfolyamot végigjártak, volt autodidakta módon szakosodott tag is, akik tudásukat mind a gyermekek okítására, kézügyességük és ismereteik játékos gyarapítására fordították. A tevékenységeket az egyházi ünnepkörök és a népi hagyományok köré csoportosítva volt a legcélszerűbb és a leglátványosabb megszervezni. Így a szüret, a betakarítás köré, de a Márton-nap, a karácsonyi, farsangi, húsvéti ünnepkörök köré is számos játékos, kézműves foglalkozást lehetett kialakítani. Van minden évben gyertyaöntés, vagy sodrás, mézeskalács-készítés, -díszítés, fánk vagy kürtőskalács dagasztás, sütés, viaszos tojásírás. De él az agyagozás és nemezelés gyakorlása is, szövőkereten való szövés, egyes öltéstípusok megismerése is. Alapvetően fontos cél a hagyományos, régi mintakincs megismerése, megértése, de azok továbbgondolása is, a régi technikák mai igényekhez való alakítása, esetleg a hagyományos mintáknak új környezetbe való helyezése, tehát az öröklött tudás hasznosítása. A hagyományőrző tevékenységeken kívül a Játékkuckó szervezi évente, évtizedénél is több már, az országos Őszirózsa népdalvetélkedőnek a Szilágy megyei szakaszát, de ugyancsak évente szervez kistérségi versmondóversenyt József Attila néven, kétévente meseíró versenyt Cukás István néven, számos rajzversenyt és azoknak olykor több helységben is megforduló kiállítását. Az utóbbi éveknek tantervben és az iskolai tevékenységi körök szélesítése irányában végrehajtott változtatásai a kuckós tevékenységek ritkítását is magukkal hozták, így most már csak a hónapok jeles napjaira összpontosítva tartja foglalkozásait, de a havi legalább két tevékenység így is mindig összejön. A Játékkuckó zenei ágaként indult és abból nőtt ki az immár önállóan is kitűnő és biztos lábakon álló Szederinda citerazenekar is.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A Játékkuckó első és évekig egyetlen rendszeresen működő, hagyományőrzésen alapuló játszóháza volt a megyének. Mint jeleztem, elsősorban óvodás és kisiskolás látogatói voltak, vannak, mert bár a tevékenységek jó része nagyobb kezűgyességet, több ötletet igényel, a kamaszodó korosztály még szégyelli a kisebbekkel együtt való ténykedést. Ezért a számukra külön jelezve van a „nagyoknak” szóló kézműveskedés (pl. nemezelés, gyöngyfűzés) vagy az egyéb játék és kulturális program.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A környéken többen jöttek érdeklődni tevékenysége iránt, olykor meg is hívták kézművesműhelyt tartani nemcsak környező, de távolabb, vagy akár a megyehatárokon túli területekre is. Azt, hogy mennyire volt hasznos a megalakulása, az eltelt évek munkájának töretlensége igazolja, hogy példamutató is volt, jelzi az a tény, hogy több környékbeli alkalmi próbálkozás után, pár évvel ezelőtt a megyeközpontban is alakult egy hasonló játszóházas csoport 1-2 havi rendszerességgel jelentkezően.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Mint minden szervezetnek, legyen az gyermek vagy felnőtt, céghez kötődő vagy civil, a Játékkuckónak is szüksége van anyagi és humán erőforrásokra. Állami támogatásban nem részesülő civil csoportról van szó, amely állandó pályázással igyekszik megteremteni a működéséhez szükséges anyagi alapokat, hiszen a hűvös, őszi, téli időkben fűtést, világítást kell biztosítani a tevékenységekhez. Az egyes nagyobb lélegzetű és hatókörű programokhoz egyéb támogatókat is igyekszik bevonni a szervezet a protokoll, a minél szebb és nagyobb számú jutalomkönyv biztosítása érdekében. Ugyancsak pályázatok segítik hozzá a technikai feltételek állandó javításához, fejlesztéséhez, eszközök, anyagok beszerzéséhez, olykor egy-egy szakoktató díjazásához. Fizetett alkalmazottja a szervezetnek nincs, szervezői, vezetői, rendszeres besegítői mind szabadidejükben, önkéntes alapon vállalják a munkát.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A Játékkuckó közel húsz éves fennállásának és működésének első, közvetlen eredményei már az alakulás utáni hónapokban láthatóak és mérhetőek voltak. Kevesebb lett a csellengő, magával semmit kezdeni nem tudó, unatkozó gyermek, rájöttek maguk a gyerekek is, hogy képesek alkotni, szép dolgokat létrehozni, idejüket hasznosan eltölteni, ajándékokat, kis használati tárgyakat készíteni. Kezdték ismerkedni a hagyományokkal, kezdték megérteni, hogy a régi dolgokat nem lenézni, megvetni kell, hanem megismerni, értékelni, esetenként akár csodálni is a befektetett aprólékos munkát és az elődök széleskörű tudását. Ezen a szakaszon túljutva már arra is rájöttek, hogy ezt a tudást a maguk és mások hasznára is fordíthatják, a mai követelményekhez igazítva igencsak sajátos és divatos tárgyakat alkothatnak úgy, hogy közben létezik tudatukban a kötődés, a folytonosság érzete és biztonsága. Mindez a mára már egyetemeken tanulóknál egyre nyilvánvalóbbá válik, és nemhogy feledésbe merül, de egyre erősödik a játékkuckós múltjukhoz való kötődés. Vannak többen, akik maguk is folytatnak játszóházas tevékenységet vagy annak egyik-másik ágát, a legkülönbözőbb korosztályok bevonásával.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Mindez a múltat igazoló, de már a jövőbe mutató eredmény, amelyet érdemes folytatni, és mivel vannak kuckóban nőtt anyukák, apukák, akik már gyermekeiket hozzák el a tevékenységekre, biztosítottnak látszik a jó gyakorlat fennmaradása is.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Alakulásakor értéket keresve és közvetíteni akarva csak a múltra támaszkodhatott a kuckó. Az évek során egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a múlt értékeit folyamatosan lehet a jelenhez igazítani, hogy mivel semmit nem alkottak annak idején haszontalanul, mindennek meg lehet kapni a mai hasznosíthatóságát akár tárgyi akár gondolati vonatkozásban, így pedig folyamatosan lehet tovább gondolni is, évtizedeken, akár századokon át húzva a biztonságot jelentő alapvonalat. Ez pedig nincsen helyhez kötve, bárhol, érte ezalatt a különösen kis településeket is, létrehozható, elindítható és működtethető.

Tamás Csilla Erika

Legszebb Erdélyi Magyar Dal könnyűzenei pályázat

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Legszebb Erdélyi Magyar Dal pályázat egy könnyűzenei tehetségkutató program, amelynek keretén belül az erdélyi magyar zenekarok mérhetik össze legjobbnak ítélt dalaikat. A programban való részvétel két legfontosabb kritériuma, hogy a beküldött dal magyar nyelvű és saját szerzésű legyen.

A feltörekvő könnyűzenei zenekarok számára a Legszebb Erdélyi Magyar Dal pályázat előtt nem létezett olyan, az egész Erdélyt lefedő program, amely segítette volna a nagyközönség előtt való bemutatkozásukat, vagy akár a továbbfejlődésüket. A programmal lehetőséget szerettünk volna nyitni azoknak a rövidebb-hosszabb ideje együtt zenélő, de a zenei piacra még nem vagy csak részben betört zenekaroknak, amelyeket erdélyi zenészek tartanak fent, és amelyek hangsúlyt fektetnek a saját, minőségi és főként magyar nyelvű dalok írására és előadására. Úgy tapasztaltuk, hogy bár sok zenekar alakul (főként a fiatalabb, 15-25 év közötti korosztály részvételével), ezek a zenekarok nem mernek saját dalokat írni, vagy ha mégis, azt inkább angolul teszik, reménykedve abban, hogy így nagyobb rajongóbázist érhetnek el. Programunkkal ezeknek a zenekaroknak is szerettünk volna segíteni, és értékké tenni számukra az anyanyelvükön való dalok szerzését és előadását.

A négy éve – 2015-ben – elindított pályázaton mindezidáig több, mint ötven zenekar majdnem százhatvan dala mutatkozott be, ezeknek a daloknak pedig nagyjából fele készült el kifejezetten a program, és az általa nyújtott lehetőségek miatt.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A LEMD immár négy éve tartó meghirdetése több szervezethez, de egy alapítócsapathoz tartozik. Az alapötletet Miklós István György zenész, valamint Pál Ferenc és Tamás Csilla rendezvényszervezők dolgozták ki

2015-ben, ekkor a program elindításához szükséges jogi háttérrel a Miklós István György vezette Gitár East Egyesület biztosította. A következő évek folyamán megfogalmazódott, majd jogi háttérrel nyert egy új, ifjúsági-közművelődési egyesület, amely lassanként átvette a LEMD programjának szervezését is: 2016-ban már a Gitár East Egyesület és az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület közös szervezésében került meghirdetésre a pályázat, míg 2017-től (az EMKISZ hivatalos bejegyzésétől) az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Ifjúsági Szervezete vette át a program jogi-pályázati lebonyolítását. A program szervezésében 2016-ig még részt vett Pál Ferenc, 2017-ig pedig Miklós György is – közben természetesen új személyekkel: Mák Arany Ildikóval és Mikó Gergellyel is bővült az alap-szervezőcsapat –, mára azonban az alapötlet kidolgozók közül csak Tamás Csilla dolgozik a programban, bár természetesen az Ifjúsági Szervezet bővülésével új tagok és önkéntesek is csatlakoztak a pályázat szervezéséhez.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A LEMD pályázatának célközönsége minden olyan, erdélyi zenészekből álló csoport, amely az országban működik, és saját, magyar nyelvű dalokat ír. A pályázat meghirdetésénél sem korhatárt, sem zenei stílust nem szabtuk meg, és az sem kötelező kritérium, hogy a zenekari tagok végzett zenészek legyenek, hiszen sokan zenélnek hobbiként, a kedvenc stílusukban, és – tapasztalataink szerint – nagyon sok amatőr zenekar képes igazán minőségi, jó dalokat írni. Ugyanakkor programunk hasznélvezőinek számítanak azok az évtizedes múltra visszatekintő vagy frissen alakult fesztiválok is, amelyek a LEMD nyerteseit fogadják, hiszen ezáltal minden évben újabb és újabb zenekarokkal bővíthet zenei repertoárjuk. Fesztiválpárnereink között számos helyi vagy megyei magyar nap (Kolozsvári Magyar Napok, Fehér Megyei Magyar Napok, stb.) és kisfesztivál (Szentgyörgy Napok, Jazz in the park fesztivál, Szentgyörgyi Utcazene Fesztivál, stb.) szerepel, de együtt dolgozunk a régibb vagy újabb erdélyi nagyfesztiválokkal (többek között: Tusványos, Vibe, Double Rise), valamint több határon túli fesztivállal (Mediawave Együttlét, Paksi Pop-Rock-Jazz Fesztivál, Kultivál – Kárpát-medencei Kulturális Ifjúsági Fesztivál) is. 2017-től a Peron Alapítvánnyal együttműködve a Legszebb Erdélyi Magyar Dal az Öröm a zene Tehetségkutató- és gondozó program

egyik erdélyi elődöntője lett. Mindemellett igyekszünk zenei stúdiókkal is partnerségeket kötni, immár három éve állandó partnerünk a kolozsvári (magyar alapítású) Corvin stúdió, és több magyarországi stúdió is partnerkedett velünk az elmúlt években. És természetesen nem hagyhatjuk ki a program hasznélvezői közül azt a több száz (a fesztiválfellépéseket is tekintve akár több ezer) erdélyi és anyaországi zenekedvelőt, akik a LEMD gáláján vagy a nevező zenekaroknak a pályázat révén elnyert fellépéseinek élvezhették az erdélyi magyar könnyűzene legújabb szerzeményeit.

Programunk fő finanszírozója a Bethlen Gábor Alapkezelő Nonprofit Zrt., de fontos – anyagi és természetbeni – támogatásokat kaptunk a pályázat gálaestjének helyet adó kolozsvári Bulgakov Irodalmi Kávézótól, az Aqua Carpatica vállalatától, a Pikowatt fénytechnikai stúdiótól, valamint több kisebb, jórészt magyar vagy vegyes tulajdonú vállalatától is.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A Legszebb Erdélyi Magyar Dal pályázat célja a kezdetektől az volt, hogy bátorítsa az erdélyi zenekarokat a saját dalok szerzésére anyanyelvükön. Pályázatunk szándékosan versenyeztet dalokat és nem zenekarokat, mert ezzel a kis különbséggel is elő szeretnénk segíteni azt, hogy az erdélyi zenei élet szereplői ne rossz értelemben vett versenytársként, hanem partnerként tekintsenek egymásra, és közösen is képesek és hajlandók legyenek alkotni választott területükön belül. A három hónapos pályázati periódus (július-szeptember) alatt beküldött dalokat komoly zsűri (André Ferenc költő, slammer, Balázs Imre József irodalmár, hobbizenész és Gábora-Máté Éva énekes, zenepedagógus) értékeli, két (25 év alatti és 25 év feletti) kategóriában. A program során beküldött dalok az egyesület honlapjáról mind elérhetővé válnak, míg a zsűri által kiválasztott 3-3 legjobb dalt beküldő együttesnek egy személyes bemutatkozásra és minikoncertre is lehetősége van a hagyományosan november második hétvégéjén megtartott gálaesten, a két kategória nyertese a díjkiosztó után pedig egy-egy nagykoncertytal is bemutatkozhat a közönség előtt. Bár a koncerteken megengedett a feldolgozások és az idegen nyelvű dalok előadása is (lévén hogy sok zenekar a pályázat miatt kezd el saját és/vagy magyar nyelvű dalokat írni, és még nincs meg a kellő repertoárjuk egy hosszabb koncert megtartásához), mindig kihangsúlyozott kérésünk az, hogy lehetőleg csak magyar nyelvű számok hangzódjanak el ezeken az alkalmakon.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Programunk alapvetően az erdélyi zenei élet fellendítését, a zenei kínálat sokszínűsítését célozta meg. Úgy érezzük, hogy a zenével foglalkozó (fél)amatőr csoportoknak szüksége van egy kevés segítségre és bátorításra, hogy a „piacon” maradjanak, és legyen lehetőségük a bemutatkozásra és a megmérettetésre is. Ugyanakkor hisszük, hogy az új zenekarok, vagy akár az új zenei irányzatok képviselői számára nyújtott támogatás nem csak a zenével aktívan foglalkozók látókörét bővíti, hanem azokét a zeneszeretőket is, akik szívesen keresnek új színeket az igényes, magyar nyelvű zenei palettán.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A Legszebb Erdélyi Magyar Dal pályázat alapításától fogva mind a mai napig az egyetlen olyan tehetségkutató program, amely egész Erdély területére kiterjed – bár lévén hogy fogadunk nevezéseket a földrajzilag Erdély határán kívül lévő romániai magyar közösségekből is, gyakorlatilag országos programnak tekinthető. Pályázóink területi megoszlás szerint a leggyakrabban a Székelyföldről származnak, de szép számmal jelentkeznek zenekarok a történelmi Erdély, valamint a Partium és a Bánát területéről is.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A program megvalósításához szükséges humánerőforrást az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Ifjúsági Szervezetének tagjai biztosítják – a minőségi lebonyolításhoz nagyjából tíz ember munkája szükséges a program során, bár a háttérszervezésért egy szűkebb csapat, nagyjából négy fő felel. A pályázati periódus során a program technikai igényei elenyészőek, hiszen csupán a pályázatok fogadásához és a beküldött dalok biztonságos tárolásához van szükség technikai háttérre (weboldal, e-mail fiók, soundcloud-fiók, tárhely), a program fő eseményén, a gálaesten azonban igencsak kibővül a technikai feltételek listája, hiszen a fellépő zenekaroknak profi hangosítást, dobfelszerelést, és természetesen az esemény dokumentálásához videó- és fotóapparátust kell biztosítanunk. A 2017-es évtől élő közvetítést is adunk a gálaestről a facebook-on keresztül, ezért az ehhez szükséges technikai feltételeket is meg kell teremtenünk. Finanszírozási szempontból a legnagyobb költségvetelt a gálaestre érkező

zenekarok étkeztetése és elszállásolása jelenti, de külön költségtételnek számít a trófeák és díjak elkészítése, valamint a zenekarok útiköltségtérítése is, ugyanakkor a program sajtóbeli és nyomtatott reklámozására is hangsúlyt fektetünk.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A pályázatra az elmúlt három kiírás során – a 2018-as pályázatot június végén fogjuk meghirdetni – 52 zenekar küldött be dalokat, szám szerint összesen 158-at. Többszöri és több helyről érkező visszaigazolósa munkánknak, hogy a zenekarok jó fejlődési és megmérettetési lehetőségként, valamint kiváló találkozási fórumként hivatkoznak rendezvényünkre, és mostanra az egyik legfontosabb erdélyi zenei díjként tartják számon pályázatunkat. A beérkező dalok legalább fele nem, vagy csak sokkal később készült volna el a pályázat nélkül, tehát akár úgy is fogalmazhatunk, hogy a program majdnem nyolcvan erdélyi magyar dal megszületését segítette elő az elmúlt években. A program nyertesei közül többeknek sikerült az erdélyi közönség mellett a magyarországi zenekedvelőket is elérni, és ebben programunknak hathatós szerep jutott. Első pályázatunk nyertese, a Bagossy Brothers például már nagybőrszét az anyaországban koncertezik, de a későbbi évek legjobbjai (No Sugar, Simó Annamária, stb) is gyakran fellépnek a határon túl is. Ugyanakkor azt is tapasztaljuk, hogy a pályázaton résztvevő, és főként a döntőbe jutó zenekarok jó része pozitívabban áll hozzá a kisebb civil szervezetek által rendezett programokhoz, és csökkentett honorárium vagy kevesebb helyszíni juttatás kérésével igyekszik segíteni azok munkáját. Ezt az erdélyi zenei paletta színesítése mellett a másik legfontosabb hosszútávú eredményünknek tartjuk.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Jelenlegi értékelésünk alapján a LEMD nem csak hogy fenntartható program, de szükséges és szerves része is az erdélyi zenei életnek. Szerencsés helyzetben vagyunk, hiszen a program futtatásához szükséges humánerőforrást a folyton megújuló EMKISZ mindig képes szolgáltatni, és a technikai feltételek megteremtése sem ütközik nagyobb akadályokba. A program lehetőségeinek leggyakrabban éppen a finanszírozás hiánya vagy

elég telensége szab gátat, hiszen civil szervezet lévén csakis a pályázati források és a szponzorok által nyújtott támogatásokra támaszkodhatunk – a program maga ugyanis minden résztvevő számára ingyenes, hogy ne az érdeklődők anyagi helyzetén múljon a részvétel lehetősége.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Meglátásunk szerint a program metodológiája gyakorlatilag változtatás nélkül átvehető bármelyik másik elcsatolt területen, minimális személyreszabások után – ehhez gyakorlatilag csupán egy olyan egyesület szükséges, amelyik felvállalja a program humánerőforrásbeli támogatását, hiszen a pályázat gyakorlatilag nem igényel pénzügyi erőforrásokat, a gálaest költségeit pedig könnyen lehet redukálni az elérhető finanszírozási források függvényében. Az anyaországi alkalmazáshoz már nagyobb átalakítás lenne szükséges, hiszen Magyarországon kevesebb súllyal esik a latba az etnikai identitás megőrzésének fontossága, de maga az alapkoncepció – a dalok versenyeztetése a zenekarok helyett – könnyen alkalmazható lenne. Bízunk benne, hogy a következő években nem csak elméletben, de a gyakorlatban is sikerül bebizonyítanunk, hogy a legszebb dalok versenyének helye lehet a tehetségkutatók sorában, bármelyik országban szervezzék is meg azt.

III. FEJEZET

FELVIDÉKI JÓ GYAKORLATOK

Tamasova Viola – Barna Szilvia

Miloš Ruppeld Napok – Zenei Verseny és Fesztivál

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Miloš Ruppeld Napok egy nagyon jó példa arra, hogy egy iskola, az iskola közössége és a helyi hatóság közösen szerveznek különleges alkalmat különböző szlovákiai és külföldi régiókból érkező 25 év alatti fiatalok részvételével. A fesztivál szervezésében fontos szerepet játszik a Miloš Ruppeldt művészeti általános iskola szülői tanácsa, mely nemcsak társfinanszírozója a rendezvénynek, de segít a közönséggel való jó kapcsolat kiépítésében és a rendezvény marketing tevékenységében is. A fesztivál programja nyitott mindenki számára, aki érdeklődik a klasszikus zene iránt, de a szélesebb közönséget is szívesen látják.

Egy másik pozitív jellemzője a projektnek, hogy bevonja az iskola tanárait, diákjait és azok szüleit, így a művészeti iskola közvetlen légköre megteremti annak a lehetőségét, hogy az iskolával kapcsolatban állókból közösség formálódjon, jobban megismerhessék egymást és a közös érdeklődésen alapuló jó kapcsolatot építhessenek ki egymással. Az ilyen jellegű együttműködés elősegíti az tanulást egymástól, a generációk közötti tanulást, de segít bevonni olyan embereket is, akik máskülönben nem vennének részt közművelődési eseményen. Mindez egy innovatív formája annak, hogy a művészeteket az emberekhez közelebb lehessen hozni.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Miloš Ruppeldt Művészeti Általános Iskolát 1919-ben Miloš Ruppeldt alapította, mint zeneiskolát, ahol sok kiemelkedő zenész tanult. Egész Szlovákiában ennek az iskolának nyúlik vissza legrégebbre a tradíciója, magas színvonalú zenei projekteket megvalósító modern művészeti iskolaként híres és jól ismert mind a hivatásos, mind a laikus közönség körében. Jelenleg az iskolának 5 tanszaka van, ahol a tanulók ének, billentyűs, vonós, fúvós és zeneelmélet tanulmányokat folytathatnak. Az iskola mind gyermekek, mind felnőttek számára kínál kurzusokat, lehetőséget teremt növendékeinek arra, hogy fejlesszék tehetségüket az

egyik szakterületen, felkészíti őket magasabb szintű tanulmányokra, és arra, hogy hivatásos zenész vagy énekes karriert folytassanak.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A Miloš Ruppeld napok egy verseny és fesztivál kombinációja művészeti általános iskolák tanulói (gyerekek, fiatalok és felnőttek) és végzettjei (felnőtteknek) számára. A koncertek hallgatóságát a zenészek, családtagjaik, a hivatásos zenészek, valamint zenei pályán dolgozók adják, de a szélesebb közönség is jelen van.

Az eseményt pénzügyileg támogatja a Miloš Ruppeldt művészeti általános iskola szülői tanácsa és a helyi hatóságok. Tanárok, diákok és családjaik vállalnak önkéntes munkát az eseményen.

A verseny és a fesztivál résztvevőit főként a Pozsony régió művészeti általános iskolái adják, de résztvevők érkeznek az egész országból valamint külföldről is. Magyar, cseh és lengyel fiatal művészek rendszeresen vesznek részt az eseményen.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A fesztivál célja, hogy megmutassa a szélesebb közönség számára a szlovák művészeti általános iskolák kulturális és társadalmi hozzájárulását és fejlessze a meglévő nemzetközi együttműködést a magas színvonalú európai művészeti iskolák között.

2000 óta évente rendezik meg a 25 év alatti fiatal művészek számára a kétnapos versenyt a Miloš Ruppeldt Napok keretében, mely az iskola oktatási és művészeti munkájának kiterjesztése. Célja, hogy lehetőséget biztosítson a fiatal tehetségeknek, hogy megmutassák magukat, ösztönözze és fejlessze a fiatal generáció zenei aktivitását egyénre szabott és szisztematikus munkával. Nemcsak szóló zenészek és énekesek, de együttesek, énekkarok és zenekarok is helyt kapnak a rendezvényen. A verseny lehetőséget teremt arra, hogy összemérjék a tanárok munkáját és a résztvevő művészeti általános iskolákban folyó egész oktatási folyamatot.

Minden második évben a Miloš Ruppeldt művészeti általános iskola egy gálakoncertet szervez a verseny győzteseinek és díjnyerteseinek, mely a fesztivál második napján kerül megrendezésre. Ez lehetőséget biztosít a fiatal zenészeknek és énekeseknek arra, hogy magas színvonalú előadást mutassanak be egy hangversenyteremben.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Habár a projektet egy formális oktatási intézmény valósítja meg (művészeti általános iskola), közművelődési tevékenységet is ellát, nem kizárólag hivatásos zenészekre, művészetet tanuló diákokra és családjaikra fókuszál. A fesztivál programja szélesebb közönséget céloz meg azzal a céllal, hogy egy koncertteremi környezetben non-formális oktatásban részesítse őket zenei területen.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A Miloš Ruppeld Napok egy nemzetközi, regionális jelentőséggel bíró esemény, napjainkig V4-es projektként működik, ahol magyar, cseh és lengyel művészeti általános iskolák vesznek részt.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Az iskola vezetése és tanárai kulcsszerepet játszanak az előadások magas színvonalának biztosításában, nemcsak a fiatalok művészeti általános iskolákban folyó oktatásával, hanem azzal is, hogy a fesztiválhoz csatlakozó más intézményeket keresnek meg mind Szlovákiából, mind a határon túlról és ezekkel az intézményekkel jó szakmai és egyéb kapcsolatot ápolnak. A gála koncertek esetében a győztesek részvétele nem elegendő ahhoz, hogy a szervezők a szélesebb közönséget vonzzák. A fesztivál vonzóvá tételéhez szükséges a díjnyertesek és más jól ismert zenészek előadása is.

A művészeti általános iskola költségvetése korlátozott, ezért fontos az iskola néhány partnerének anyagi hozzájárulása és egyéb anyagi támogatás megszerzése is elengedhetetlen. Az iskola rendszeresen nyújt be pályázatokat, együttműködik a helyi hatóságokkal és erőfeszítéseket tesz arra, hogy helyi szponzorokat találjon. Nemcsak a szponzorok, de az aktív önkéntesek munkája is kiemelten fontos a költségek csökkentéséhez, hiszen az önkéntesek sok tevékenységet el tudnak látni, így azokat nem szükséges kiszervezni külső ügynökségeknek vagy cégeknek.

A művészeti általános iskola használni tudja a saját technikai infrastruktúráját és rendelkezésre tudja bocsájtani épületét a versenyekre, de a gála koncerthez szükség van egy nagy koncertteremre.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Az a lehetőség, hogy előadhatnak és versenyezhetnek motivációs forrás lehet a résztvevő fiatal művészek számára, hogy fejlesszék készségeiket és előrehaladjanak zenei tanulmányaikban. A Miloš Ruppeld Napokon résztvevő művészeti általános iskolák számára az esemény szakmai fejlődési lehetőséget jelent, országos és nemzetközi társadalmi és kulturális kapcsolatépítési lehetőséget biztosít a különböző iskolák és a tanárok között, tapasztalatcserére és együttműködésre ad lehetőséget. A laikusokat leginkább a gálakoncertek vonzzák, ahol lehetőségük van magas színvonalú előadásokat látogatni. A fesztivál és a hozzá kapcsolódó tevékenységek bizonyítják annak a mondásnak az igazságát, hogy a művészet közelebb hozza az embereket egymáshoz.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A fesztivál igen hosszú, 18 éves, tradícióval rendelkezik, mely során egy olyan támogató csapat alakult ki, akikre a jövőben is lehet számítani a szervezésben, így a projekt fenntarthatósága biztosítottnak látszik, ugyanakkor el kell ismerni, hogy az esemény a partnerektől függ.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Ez a jó gyakorlat könnyen adaptálható Szlovákia minden régiójában és külföldön. A projekt innovatívnak tekinthető különleges adottságú régiókban és olyan országokban, ahol az iskolák és környezetük együttműködése, történelmi és kulturális okokból, nem olyan gyakori példa, mint egyéb országokban. A megvalósítás fő akadálya lehet az emberek motiválása az esemény szervezésében való részvételre valamint a szponzorok felkutatása.

Tamasova Viola – Barna Szilvia

Office Gallery – Művészet közelebb az emberekhez

1. A jó gyakorlatok kiválasztási szempontja, szempontjai

Az „Office Gallery” projekt innovatív példája annak, hogyan valósulhat meg a kulturális művelődés, hagyományoktól eltérő, nem formális környezetben, mint amilyen a munkahely. Egyúttal teret ad a résztvevő intézmények területén keletkező kölcsönös tanulás lehetőségének.

2. A szervezet/ek, személy/személyek, amely(ek)hez, aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Az „Office Gallery” projekt szerzője L’udmila Pašková, galerista és kurátor, az Amymon, s.r.o. ügyvezető igazgatója, kiállításokat és szimpóziumokat szervez, hazai és nemzetközi projekteket valósít meg. Számos ismert főképpen szlovák és cseh képzőművészt képvisel.

3. A jó gyakorlat érintettjei

Az „Office Gallery” projekt keretében az Amymon Ügynökség jelenleg 8 intézménnyel működik együtt Szlovákiában és a Cseh Köztársaságban. A projektet támogató partnerintézmények:

- Accace Gallery SK: Accace Slovakia (Bratislava) – kiszervezési és tanácsadási szolgáltatásokkal foglalkozó társaság,
- Accace Gallery CZ: Accace Česká republika (Praha) – kiszervezési és tanácsadási szolgáltatásokkal foglalkozó társaság,
- Audi Exclusive Gallery: Audi Centrum Bratislava – gépjármű bemutatóterem és értékesítéssel foglalkozó társaság,
- BC Kerametal Gallery: BC Kerametal (Bratislava) – irodaház, nem lakáscélú ingatlanok bérbeadása,
- Imunovital Gallery: Imunovital Centrum (Bratislava) – sportolók gyógyításával foglalkozó központ,
- SG Mercury Gallery: Mercury School (Bratislava) – gimnázium, alapiskola és óvoda,
- TÜV SÜD Gallery: TÜV SÜD Slovakia – a társaság minősítési, ellenőrzési és oktatási szolgáltatásokat kínál,
- RVS Klub Studené (Most pri Bratislave) – kastély, vendéglő, klub.

Az Amymon társaság együttműködése a partner intézményekkel elsősorban a személyes találkozásokon és a jó kapcsolatokon alapszik. A partner intézmények a projekt keretében térítésmentesen kínálják fel belső tereiket neves képzőművészek alkotásainak a bemutatására, emellett az installációval kapcsolatos kiadásokat az Amymon, s.r.o. társaság állja. Olyan projektről van szó, amely a fent említett okoknál fogva anyagilag nem igényes. Jó szokás (de nem kötelező), hogy a partner intézmények megvásárolják a kiállító képzőművész valamelyik művét/műveit, esetleg rendelnek a cég munkájával összefüggő alkotásokat. Például jelenleg az Imunovital Centrumban Peter Hargaš megrendelésre festett művei vannak kiállítva, témájuk a sport.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A projekt fő gondolata a művészetet bevinni a modern adminisztratív épületekbe, ezzel közelebb hozni a művészetet az emberekhez. Az alkalmazottak és a résztvevő cégek ügyfelei számára is lehetőséget nyújt kapcsolatba kerülni elismert képzőművészek alkotásaival, egy nem hagyományos helyen, a munkahelyi környezetben. A művek kiválasztásánál nagyon fontos az összhang a belső térrel és főleg az adott társaság jellegével, hogy a térben ne keltsenek zavaró hatást. A projekt célja, hogy a művészet és a kultúra azon emberek mindennapjainak is részévé váljon, akik különféle okokból nem látogatják a galériákat. Részleges céljaink közé tartozik az is, hogy a résztvevő cégek kulturált környezetet teremthessenek alkalmazottaik és ügyfeleik számára, ezzel megváltoztatva az „Office Gallery” területén mozgó emberek hozzáállását a kulturális értékekhez, hogy kapcsolatot teremtsenek a képzőművészettel, megtanuljanak (és akarjanak) vele élni és értékelni tudják. A projekt természetes végkimenetele az érdeklődés megnövekedése a képzőművészet megismerése iránt. A kitűzött célok érdekében a kiállított képzőművészeti alkotások megtekintése mellett, amelyeket rendszeresen cserélnek, az alkalmazottaknak és az ügyfeleknek lehetőségük nyílik megismerkedni a képek alkotóival is, mivel a kiválasztott intézményekben rendszeresen szerveznek a képzőművészekkel alkotóműhelyeket. Konkrétan a Mercury School-ban a képzőművészek a diákokkal foglalkoznak, de ebben a kontextusban is beszélhetünk a felnőttek képzéséről, mivel a pedagógusok

is jelen vannak a foglalkozásokon és szintén megismerkednek a különféle technikákkal, kötetlen beszélgetések és előadások keretében bővítik tudásukat.

5. A jó gyakorlat által érintett terület/ek

A projektet egyértelműen besorolhatjuk a kulturális művelődés tevékenységi területére, mivel rávezeti a cégek alkalmazottait és klienseit a képzőművészet iránti befogadásra, hogy elgondolkodjanak egyes művészi alkotásokról és általánosságban a kultúráról. Egyúttal tevékenységeit egyfajta esztétikai nevelésként is felfoghatjuk, amely egy nem formális környezetben folyik, amely ebben az esetben a munkahely.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A projekt Pozsonyban és Pozsony környékén, valamint Prágában valósul meg, tehát 2 régiót érint két országban, de szeretne kiterjedni más kerületekre is. Nagyon nehéz behatárolni a projekt hatáskörét, mivel olyan intézményekről van szó, amelyeknek az ügyfelei egész Szlovákiából és a Cseh Köztársaságból vannak, ezért beszélhetünk országos projektről is.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (technikai, humán, pénzügyi)

A projekt nem igényel semmiféle speciális feltételeket, a partner intézmények érdeklődésén és együttműködésén alapszik. Fontos feltétel, hogy a partner intézmény biztosítani tudjon megfelelő helyiségeket a képzőművészeti alkotások kiállítására (megfelelő teremnagyság, tisztaság, megfelelő megvilágítás, olyan hely, ahol az alkalmazottak és az ügyfelek is tartózkodnak) és garantálni tudja, hogy a művek nem károsodhatnak. A partner intézmények anyagi felelősséget vállalnak a kiállított művekért.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid-, közép- és hosszú távú hatása

Az „Office Gallery” jelenleg folyamatban lévő projekt, melynek az eredményei nehezen mérhetők. Eddig a résztvevők – szervező, partnerek és egyes intézmények alkalmazottainak szubjektív vallomásaira hagyatkozhatunk. Ők igazolták, hogy a kiállított képek hozzájárulnak egy kultivált munkahely kialakításához, ahol az alkalmazottak és az ügyfelek is jól érzik magukat, a helyiségeknek már nem hideg, személytelen a hatása. Megszokott, hogy megállnak egy-egy képnél, beszélgetnek róla egymással és a velük való beszélgetésből kitűnik, hogy a hely természetes részévé váltak. Állításuk szerint érdeklődéssel várják, hogy a legközelebb melyik művész alkotásait láthatják. L'udmila Pašková szerint: „A munkahelyi környezetben elhelyezett képek és szobrok pozitív hatással vannak az emberekre – nem csupán a hangulatukra, hanem a teljesítményükre is, egyúttal párbeszédre adnak közöttük lehetőséget.”

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A projekt sikerességének az alapfeltétele a projekt szervezőjének az odaadása, továbbá az érdeklődés és hajlandóság az intézmények részéről a projektben való részvételre. Az anyagi ráfordítás és a projekt megvalósításával kapcsolatos adminisztráció minimális, nem jelennek meg semmiféle speciális technikai vagy személyzeti igények.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Az anyagi és adminisztratív ráfordítások alacsony igénye és a jó kapcsolatokon alapuló együttműködés éppenséggel lehetővé teszi a projekt megvalósíthatóságát, különböző intézmények által a világ különböző részein.

Gabri Kornélia

Az Erdélyi János Emlékmúzeum

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Az Erdélyi János Emlékmúzeum Ung-vidék kiemelkedő személyiségeinek szellemi hagyatékát és emlékét őrzi, mint Erdélyi János, Mécs László, Géczi Lajos, Erdélyi Zsuzsanna, Herczegh Géza Gábor és Skultéty Csaba. Elmondhatjuk, hogy az Erdélyi János Emlékmúzeum olyan személyes dokumentumokat, iratokat és anyagokat is tartalmaz az egyes személyiségekhez kapcsolódóan, melyek egyediek, hisz többen még életük során adományozták a múzeum számára azokat és a szűkebb, sőt tágabb régiókban máshol nem találhatók meg. Ebből kifolyólag nagy népszerűségnek örvend az emlékmúzeum, a régiókba érkező látogatók, a környező iskolák tanulói rendre felkeresik és tanulmányozzák a hagyatékokat.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Csehszlovákiában élő magyarok kulturális szervezetének, a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kultúregyesületének, a Csemadoknak alakuló ülésére 1949. március 5-én került sor Pozsonyban, melyre az ország minden járásából érkeztek küldöttek. A szervezet nem alulról jövő kezdeményezés eredményeként jött létre, hanem az állampárt akaratából, a magyar közművelődés megszervezése és a közösség kommunista eszmékre való nevelése céljából. A Csemadok azonban a felvidéki magyarság anyanyelven történő művelődésének és művészeti életének tartópillérévé vált. A magyar nyelvhasználat terén visszakapott szabadság, e mellett pedig helyi szinten működő és magyarokat tömörítő alapszervezetek létrejötte a magyar kulturális élet fellendülését eredményezte. Újjáalakultak a betiltott énekkarok, színjátszó csoportok, népi együttesek.

A Nagykaposi Csemadok Alapszervezet 1948-ban alakult. Alapítása óta a magyar kisebbség kulturális, nyelvi és társadalmi értékeinek megőrzésén dolgozik Szlovákiában. Alapszervezetünk az utóbbi években széles körű és változatos tevékenységet folytatott a magyar identitás és a regionális értékek megőrzésében. Segítünk az itt élő lakosoknak magyarságuk megélésében, ehhez minél színesebb rendezvénykínálatot és közösségi programokat próbálunk biztosítani számukra.

Szervezőként és társszervezőként rendszerint részt veszünk magyar nemzeti ünnepainkről való megemlékezések, régióink jeles szülötteihez kapcsolódó emléknapok, szavalóversenyek, író-olvasó találkozók, kórustalálkozók, stb. megvalósításában.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A célunk, hogy minél nagyobb körben láthatóvá és ismertté tegyük az Emlékmúzeumban fellelhető személyiségek hagyatékát, a régió lakosságától egészen a határainkon túlról érkezők számára. A széles célközönség mellett az iskolák tanulói szervezett formában is megtekinthetik az állandó kiállítást, mivel az itt fellelhető értékekkel nem találkozhatnak az iskolai oktatás keretén belül. Ezáltal segítjük őket a múltunk, kultúránk, történelmünk megismerésében is.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Az Erdélyi János Emlékmúzeum története a múlt század 60-as éveire és még távolabbra nyúlik vissza. Már 1894-ben, Erdélyi János halála után 6 évvel az ungvári székhelyű Gyöngyösi Irodalmi Társaság emléktáblát állított a tiszteletére, mely a református templom hátsó falán található. Továbbá előkerült 2 fénykép, mely 1914-ben Erdélyi születésének 100. évfordulójára rendezett ünnepségen készült. A Csemadok nagykaposi alapszervezete Géczi Lajos tanár kezdeményezésére 1964-ben „újra felfedezte” Nagykapos leghíresebb szülöttét, Erdélyi Jánost, a költőt, író, tanárt, néprajztudóst és filozófust. Ötven év hallgatás után 1964. április 1-én, születésének 150. évfordulója alkalmából megtartották az első hagyományteremtő Erdélyi János Napokat, melyen képviseltette magát az Írószövetség valamint Sárospatak és Sátoraljaújhely küldöttei. Már ekkor megszületett a terv, hogy 1968-ban szobrot emelnek az író tiszteletére. A

domborművet Nagy János szobrász készítette, mely a városi parkban lett felállítva, majd áthelyezték az Erdélyi János Alapiskola udvarára.

Az 1965. április 1-ei Erdélyi János Napokra (EJN) már eljöttek Budapestről Erdélyi János unokái: az irodalomtörténész T. Erdélyi Zsuzsanna, Erdélyi János szellemi hagyatékának gondozója és Erdélyi Zsuzsanna Kossuth-díjas néprajztudós. Magukkal hozták az Országos Széchényi Könyvtár Erdélyi Jánosról szóló kiállítás fényképanyagának másolatát. Ezen kívül eredeti Erdélyi könyveket adományoztak.

A Csemadok Nagykaposi Alapszervezete (ASZ)a kapott adományból Erdélyi János Emlékszobát alakított ki, mely a kezdeti időszakban az egykori parókia épületében kapott helyett, mely Géczi Lajos hozzáértő irányításával már látogatókat is fogadott. Miután a parókia épületét lebontották, az emlékszoba anyaga átkerült a helyi művelődési központba. Átszervezések miatt több alkalommal költöztették az anyagot különböző helyiségekbe.

A Nagykapos és Vidéke Társulás az Illyés Közalapítvány támogatásából létrehozta a Magyar Közösségi Házat, ezáltal 2003-ban véglegesen megoldódott az emlékszoba elhelyezése. Az épület első helyiségében kapott helyet, mely előadóteremként is szolgált. A régi tárolókat időközben korszerű újak váltották fel. A gyűjtemény az évek alatt fokozatosan bővült főként az Erdélyi unokák és Dobay Béla sárospataki tanár jóvoltából.

Az Erdélyi gyűjtemény része a felbecsülhetetlen értékű, kézzel írott, iniciálékkal és egyéb motívumokkal díszített és az Erdélyi János Napokon részt vett neves magyarországi és felvidéki személyiségek előadásainak leírásával, bejegyzéseivel és aláírásával ellátott Erdélyi-krónika, mely 1964-től 1994-ig volt vezetve Géczi Lajos irányításával.

Az Erdélyi János Emlékszoba helyén Erdélyi János Emlékmúzeum került kialakításra, melynek költségeit Magyarország Nemzetpolitikai Államtitkárságának támogatta. A munkálatok során a termet átalakították, modern tárolókkal szerelték fel, korszerűsítették a ház fűtését, felújították a padlózatot, az ablakokat és az ajtókat. Az átadásra 2016. november 16-án került sor, melynek ünnepi szónoka Potápi Árpád János, nemzetpolitikáért felelős államtitkár volt.

Az emlékmúzeumban azon jeles személyiségek kaptak helyet, melyek vagy nagykaposi születésűek, vagy életük, illetve munkásságuk egy-egy szakasza köthető az Ung-vidéki településhez:

- Erdélyi János (Kiskapos, 1814. április 1 – Sárospatak, 1868. január 23)
Sokoldalú személyiség, a modern polgáriasodás eszméje felé nyitott irodalmár, filozófus, néprajzos, költő, lapszerkesztő, az MTA rendes tagja
- Mécs László (Hernádszentistván, 1895. január 17. – Pannonhalma, 1978. november 9.)
Premontrei szerzetes, költő, lapszerkesztő
- Erdélyi Zsuzsanna (Komárom, 1921. január 10- Budapest, 1915. február 13.)
Kossuth-díjas néprajztudós
- Herczegh Géza Gábor (Nagykapos, 1928. október 17 – Budapest, 2010. január 11.)
Jogtudós, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
- Skultéty Csaba (Nagykapos, 1920. december 31. – Budapest, 2015. december 15.)
Író, publicista, szerkesztő, a Szabad Európa Rádió munkatársa, Mécs László keresztfia
- Géczi Lajos (1926.5.30, Mokcsakerész – 2008.8.14, Nagykapos)
Önkéntes néprajzgyűjtő, író, tanár

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Jeles személyiségek, múzeum, kiállítás

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Nagykapos a kelet-szlovákiai síkságon fekszik, az Ung, Latorca és Laborc folyók közt. Az Ung-vidék központja. Vonzáskörébe 11 nagyobb község tartozik, melyek magyarlakta falvak.

Tudvalevő, hogy ez a fővárostól távol eső régió a hátrányos régiókhoz tartozik, melynek oka a magas munkanélküliségi arány, beruházók hiánya, a közlekedési infrastruktúra kiépítettsége nem teljes, megszüntetett

személyi vasúti közlekedés, alacsony számú turisztikai látogató, stb. Régióinkban és a többi keleti régióban a munkanélküliség és a bérek szoros negatív korrelációban vannak egymással. Nyugatról keletre a munkanélküliség nő, az átlagbér csökken, összhangban a munkaerő minőségének és a termelékenységnek a romlásával. A keleti régióink lényegesen alacsonyabb életszínvonalát az országos átlagnál 25-30%-kal rosszabb bérezés is okozza. Gondot jelent az is, hogy az iskolai képzés lassan reagál a munkaerőpiac változó igényeire.

A régió erősségei közé tartoznak viszont a kedvező földrajzi fekvés, nagyszámú befektetési és ipari terület, kedvező idegenforgalmi adottságok, természeti környezet (védett területek közelsége), stb.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Humán: a múzeum anyagát felkutató és összegyűjtő szakember, a kiállítást elkészítő szakember, a múzeumot bemutató szakember

Pénzügyi: a múzeum helyiség bebiztosításának és fenntartásának költsége, berendezések költsége, szakemberek díja

Technikai: tárolók, digitális megjelenítést biztosító laptop és projektor

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Fontos számunkra, hogy bemutassuk akár a különböző generációk, de elsősorban a fiatalabb generációk számára a ránk maradt hagyatékokat, hisz ezáltal ők is gazdagodhatnak és tovább viszik a régió neves személyiségeinek, szervezetének örökségét.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Az Erdélyi János Emlékmúzeum kiállított anyagai nemcsak személyes látogatás során tekinthetők meg, de a modern kor elvárásai alapján a Magyar Községi Ház honlapján /www.nvt-magyarhaz.eu/ elektronikus formában is elérhetővé tettük a széles közönség számára.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Tekintettel arra, hogy a múzeum anyaga digitális formában is elérhető, így a közoktatási intézménynek van lehetőségük ezen digitális tartalmak hasznosítására. Erre azonban érdemes ráirányítani az iskolákban dolgozó pedagógusok figyelmét.

Az Emlékmúzeum jó például szolgálhat más muzeális intézmények számára is. Fontos, hogy nem elég létrehozni ezen tartalmakat, erre fel is kell hívni azok figyelmét, akik hasznosíthatják ezt.

Gabri Rudolf

A Nagykaposi Magyar Közösségi Ház Háztáji Vásárudvara

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A nagykaposi Magyar Közösségi Ház Háztáji Vásárudvara egy jó példa arra, hogy lehet a kultúrára alapozva gazdaságot fejleszteni, milyen összetartó ereje van a kultúrának a helyi közösségek életében, s a vásárudvar kapujára kiírt szlogen is ezt az összefogást és egymásra utaltságot jól kifejezi: „A helyit eszem, a helyitől veszem, mert helyin az eszem.”

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Nagykapos és Vidéke Társulás tulajdonosa és egyben működtetője Ungvidék szellemi műhelyének a Nagykaposi Magyar Közösségi Háznak. Az elmúlt 15 év alatt az intézmény, több az Ungvidéki magyarság megtartását és megerősítését szolgáló fejlesztést valósított meg:

- A magyar ház korszerű felnőtt-képzőközponttal és Mécs László nevét viselő könyvtárral, és egy szövőműhellyel bővült, valamint székhelyet biztosít 11 magyar civil szervezetnek, többek között a Herczegh Géza és Melinda által létrehozott Herczegh Károly Alapítványnak, valamint a nemzetileg kiemelt intézménynek számító Rákóczi Hálózatnak.
- Azon Ungvidéki peremvidéki falvak magyar diákjai számára, ahol már nincs lehetőség magyar oktatási intézmény látogatására, számukra havi rendszerességgel az intézményben vasárnapi iskola működik.
- A társulás a magyar ház 10 éves fennállására „MAGYARHÁZ” néven újságot jelentetett meg, mely az óta negyedévente beszámol, az Ungvidéki magyar közösségi életéről.
- Az elmúlt években a nagykaposi Magyar Közösségi Ház Erdélyi János Emlékmúzeummal bővült, mely Erdélyi Jánoson túl emléket állít a vidékhez köthető más kimagasló személyiségeknek is, mint Mécs Lászlónak, Skultéty Csabának, Herczegh Gézának és Géczi Lajosnak.

A megvalósult fejlesztések sikeressége alapján az intézmény arra a megállapításra jutott, hogy a magyar kultúrára alapozva próbáljon meg lendíteni a régió gazdasági életén, elsősorban a hagyományos mezőgazdaságból élő termelőkön. Így született meg a háztáji vásáruddvar terve.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

- Helyi és környező falvak lakosságának különböző korcsoportjai
- Háztáji termelők

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A termelői piacnapok szervesen ráépülnek a Magyar Közösségi Házban működő kulturális szervezetek által biztosított szolgáltatásokra. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a gyerektánccsoport, az énekkar, a szövőműhely látogató asszonycsapat a vásárnapra műsorral készülnek, megismertetik műsoraikkal, termékeikkel a termelői piacra látogatókat, a népviselet, a helyi hagyományok felelevenítése mind-mind része a vásárnapnak. Azontúl hogy a háztáji vásáruddvarra látogatók megvásárolhatják a helyi őstermelők portékáit, egyben találkoznak és ízelítőt kapnak a helyi magyar kulturális csoportok életéből és repertoárjából, de találkozhatnak a helyi alkotók munkáival is, hisz a vásáruddvaron, szerszámkészítők, kosárfonók és más kézműves mesterek is árulják portékáikat.

Mivel Ung-vidéken is kialakult már egy mezőgazdasági termelői közösség, így a magyar ház erre kialakított udvarészében meghatározott időközönként /kezdetben havonta kétszeri rendszerességgel/ termelői vásárnapot tudnak tartani, s ezzel jelentősen hozzá tudnak járulni a helyi családi gazdaságok fejlődéséhez. Méz, tej, mangalicából készült termékek, tyúktojás, csirke, mind-mind értékesíthető, hisz már a társulás által elvégzett közvélemény kutatás is azt bizonyította, hogy a házi, otthon termelt, egészséges termékekre az igény meg van Nagykaposon is, és a termelők részéről is meg van az igény, hogy helyben értékesítsék áruikat.

A műszaki tervek elkészítése után a Nagykapos és Vidéke Társulás a Bethlen Gábor Alaphoz fordult pályázati kérelemmel a Háztáji Vásáruddvar létrehozására. A pályázat sikeresnek bizonyult, s ezután elindult a

kivitelezés. Kivitelezésnél legfontosabb szempontnak számított, hogy ami csak kivitelezhető természetes anyagból készüljön, valamint minél több magyar hagyományokra és múltra utaló jelkép erősítse az itt élő közösséget. Mivel a vásáruddvar az intézmény hátsó udvarán kapott helyett, így az is nagyon fontos szempont volt, hogy a kialakított tér minél több típusú közösségi rendezvénynek tudjon otthont adni, valamint, hogy ötvözhető legyen a helyi kultúra és helyi gazdaság egyszerre való megjelentetése.

Többek között a vásári asztalok egy-egy magyar történelmi személyiség nevét viselik, / pld. Mátyás király, Mária Terézia stb. / ezeken fel van tüntetve uralkodásuk időpontja is, és végül a piacot látogató közönség játszva, akaratlanul is hozzájut és megtanul a magyar történelemmel összefüggő dolgokat. A piacnap egy-egy kulturális blokkal indul s így a helybeli kulturális csoportok el tudják juttatni a kultúrát egy olyan réteghez is, mely talán máshol nem nagyon jut hozzá.

A vásárnapokra meghívást kapnak közéleti személyiségek is, akiknek így módjában áll eleve találkozni a kultúra Ung-vidéki napszámosaival, valamint az őstermelő célcsoporttal, de eleve a vásárlók között is rengeteg véleményt visszacsatolást kapnak, melyet munkájuk során hasznosítani tudnak. A Háztaji vásáruddvar piacnapját már megtisztelte jelenlétével Potápi Árpád János Nemzetpolitikáért Felelős államtitkár, Szili Katalin miniszterelnöki megbízott, Herczegh Melinda, de a vásárlók között találjuk mindig Nagykapos és már környékbeli települések polgármestereit is.

Szép és biztató a piac szervezői számára, hogy egyre jobban és markánsabban megjelenik a fellépőkön és az árusokon a magyar népviselet.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Háztaji termékek, termelői piac

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Ung-vidék és ezen belül Nagykapos az egyik gazdaságilag leghátrányosabb helyzetben lévő magyarlakta felvidéki régió. Ennek indíttatásaként a Nagykapos és Vidéke Társulás vezetése úgy döntött, hogy a közösségi élet szervezésén túl erősíteni próbálja a magyar gazdasági

életteret is. Ez, ha az elmúlt korszakok pozitív példáira akarjuk építeni nem lehet más, mint a mezőgazdasági termelésre való ösztönzés, a magyar háztáji mezőgazdasági termelés megerősítése egybekötve a magyar kultúra ápolásával.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Humán: a vásárudvar szervezője, hatósági engedéllyel rendelkező termékeket bemutató és árusító termelők, népszerűsítésért felelős személy/szakember

Pénzügyi: vásárudvar kialakításának költségei (tereprendezés, árusító asztalok), szervező és szakember díja

Technikai: vásárudvar tér, árusító asztalok, mosdók

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Mivel a Háztáji Vásárudvar területe is a Nagykapos és Vidéke Társulás tulajdonát képezi, a termelői piac hosszútávon biztosítani tudja a háztáji termelők számára az értékesítési lehetőséget ezáltal megteremtődik az Ung-vidéki mezőgazdasági termelők közössége, a továbblépés lehetősége pedig adott, hisz saját szakmai csoportosulásokba szerveződve, pályázati lehetőségeket kihasználva a jövőben hozzá tudnak járulni az Ung-vidék gazdasági felemelkedéséhez. A családi gazdaságok létrejötte, megerősödése pozitívan befolyásolja majd a fiatalok vállalkozói kedvét, hozzájárul a külföldre való kivándorlás csökkentéséhez, megteremti a kultúra alapú gazdaság létrejöttét.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A termelők értékesítésben való érdekeltsége és a háztáji vásárudvarra látogatók/vásárlók megléte hosszútávon biztosítja a vásárudvar fenntarthatóságát.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Tekintettel arra, hogy a vásárudvar kisebb beruházással bárhol kialakítható, könnyen adaptálható. Gazdaságélénkítő, ezáltal munkahelymegőrző és –teremtő szerepe mellett számos járulékos előnye van, például mozgósítja a helyi közösséget, bővíti a helyi együttműködési hálót, erősíti a helyi identitást, megújítja a város-vidék kapcsolatokat

Vályi Edit

MAGYARHÁZ újság – a közösségi élet és a közösség eredményeinek megjelenítése

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Nagykapos és Vidéke Társulás fontosnak tartja az élő ház működtetésén túl a meglévő értékek megőrzését és elérhetővé tételét mindenki számára. Ennek a bizonyítéka az utóbb említett múzeum és büszkeségpont, illetve egyéb törekvéseik, mint pl. a Mécs László és Erdélyi János nagykaposi hagyatékából készített dokumentumportál, ami az interneten bárki számára szabadon, ingyenesen hozzáférhető, vagy az intézményhez kötődő, régióra vonatkozó könyvek e-könyv formában történő összegyűjtése és elérhetővé tétele.

Ebben a szellemben hozta létre a Nagykapos és Vidéke Társulás a MAGYARHÁZ című kiadványt 2013-ban.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Ung vidék központjában, Nagykaposon, 2003 decemberében kezdte meg működését a Magyar Községi Ház helyi és regionális közművelődési feladatokat ellátó intézményként. A helyiek elsődleges célja az intézmény létrehozásával az volt, hogy a régió magyarságának egy élő központja legyen, ami valóban háza és egyben otthona tud lenni az Ung-vidéki magyar kultúrának.

Az évek során a kitűzött célt sikerült megvalósítani, az intézmény jelenleg is az Ung-vidéki magyar kulturális és közösségi élet meghatározó szellemi központja. A Magyar Községi Ház székhelyet biztosít több civil szervezet számára, termeivel és felszerelésével segíti a szervezetek ügyintézését és a kulturális csoportokat – énekkarok, néptánc-csoport, gyakorlati és fellépési lehetőségekkel támogatja munkájukat.

Tevékenysége a hagyományos értelemben vett kultúrák közvetítése. Célja a magyar hagyományok ápolása, magyar önazonosságot erősítő rendezvények szervezése, segíteni az Ung-vidéken élőket magyarságuk

vállalásában és megélésében. Ennek a célkitűzésnek megfelelően az intézményben pezsgő kulturális és közművelődési élet zajlik, a házat működtető Nagykapos és Vidéke Társulás számos kulturális esemény és szabadidős tevékenység szervezésében és lebonyolításában vesz részt: nemzeti ünnepeinkről való megemlékezések, szakmai előadások, író-olvasó-, kórus- és diáktalálkozók, könyvbemutatók, filmvetítések, művészeti kiállítások, népi mesterségek napja, történelmi-, irodalmi- és szavalóversenyek, könyvkiadások, konferenciák, tanfolyamok, óvodai és iskolai beiratkozási programok, valamint a már hagyományosan megrendezésre kerülő Mécs László és Erdélyi János Emléknapok megvalósításával élteti a magyar nyelvű kultúrát a régióban.

A felsoroltakon túl a házban egy megközelítőleg 3000 kötetes könyvtár is működik Mécs László Könyvtár néven, az intézmény továbbá rendelkezik egy multifunkciós előadó és rendezvényteremmel, 20 szövőállvánnyal felszerelt szövőműhelyet, 10 férőhelyes tanszállót és háztáji, termelői vásáruhvart is működtet. A ház szerves része ezenkívül a 2016-ban megújult, nagykaposi születésű, vagy Nagykaposhoz kötődő jeles személyeknek emléket állító Erdélyi János Emlékmúzeum és a 2017-ben kialakított, modern technikával felszerelt, elsősorban fiatalokat célzó Nagykaposi Büszkeségpont, az '56-os emlékszoba.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

- Különböző korosztályú szűkebb és távolabbi környezetünk lakosai, látogatói, vendégei
- A saját tevékenységüket népszerűsíteni kívánó intézmények, szervezetek

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A MAGYARHÁZ alapvető küldetése az, hogy bemutassa Nagykapos és környező falvainak értékeit. Tartalmában Ung-vidékre, azon belül is elsősorban a nagykaposi Magyar Közösségi Ház életéhez kapcsolódó eseményekre és a ház szellemiségével összhangban lévő történésekre fókuszál.

A MAGYARHÁZ célja, hogy az újságon keresztül láthatóvá váljanak a régióban megvalósuló rendezvények és az ung-vidéki magyar emberekért tenni akaró személyek, csoportok munkája. Fontos, hogy a nagykaposi és környékbeli csoportok érezzék, van, aki odafigyel rájuk, van, aki számon tartja, értékeli munkájukat, fáradozásait. A Nagykapos és Vidéke Társulás és a Magyar Közösségi Ház egyebek mellett azzal tud hozzájárulni ehhez, hogy hírt ad róluk, népszerűsíti tevékenységüket.

Egy lapot igazán a tartalma tesz életképessé. A MAGYARHÁZ létrehozása óta mindig megpróbálta kiszolgálni az Ung-vidéken élő magyar emberek érdeklődését. Sokkal több egy önmaga reklámozására létrehozott szervezeti lapnál, amely csak az intézményről és az intézmény dolgozóinak szól. Tartalmát tekintve az Ung-vidéki kultúrára és közösségi életre összpontosít, azon belül is elsősorban a Magyar Közösségi Házhoz kötődő rendezvényekre, kulturális csoportokra és jeles személyiségekre. Az eddig megjelent lapszámoknak jellegzetesen mindig volt egy fő irányvonala, egy vezértémája, amely köré szerveződött az egész újság: Mécs László Emlékév, Erdélyi János Emlékév, Nagykapos város alapításának 800. évfordulója, az Erdélyi János Vegyeskar fennállásának 20. évfordulója, Gulág Emlékév, Arany János Emlékév. Az újságban való könnyebb tájékozódás végett több rovaton keresztül mutatták be az említett témákat. A fő témákhoz rendszerint interjúk, élménybeszámolók, elhangzott szónoklatok, fényképes beszámolók, plakátok és más médiumokban megjelent híradások, úgyn. Rólunk írtak cikkek jelentek meg. Voltak lapszámok, melyek leközltek az egyes emlékévek kapcsán szervezett konferenciák anyagát, beküldött pályaműveket, így pl. a MAGYARHÁZ-ban megjelentek a Mécs Emlékév keretében meghirdetett esszéíró pályázat győztes pályamunkái és a Mécs konferencián elhangzott előadások anyaga is.

Az újságban az elmúlt évek során interjút közöltek T. Erdélyi Ilona irodalomtörténésszel; Skultéty Csaba publicistával; Petrikán Péterrel, a 800 éves Nagykapos város polgármesterével; Kovács Adriennel a helyi Erdélyi János Alapiskola akkori igazgatónőjével; Baloghné Domonkos Malvinnal, a fennállásának 20. évfordulóját ünneplő Erdélyi János Vegyeskar karnagyával; Kovács Andorral, a kaposkelecsényi Bercsényi Miklós Csemadok Alapszervezet elnökével.

A lap hasábjain beszámoltak magyar nemzeti ünnepeinkről: az 1848/49-es forradalom és szabadságharc, a Nemzeti Összetartozás Napja, Szent István király és az államalapítás évfordulója, az aradi vértanúk és az 1956-os forradalom és szabadságharc kapcsán rendezett megemlékezésekről, továbbá leközltek a megemlékezéseken elhangzott szónoklatok szövegét. Élménybeszámolók jelentek meg a Fáy András születésének 230. évfordulója alkalmából Gálszécsen szervezett megemlékezésről, a Magas-Tátrába tett Mécs emléktúráról, a nagykaposi diákok Sándor-palotába tett látogatásáról, a Népi mesterségek napja és Hagyományos Csemadok nap megvalósulásáról, az ung-vidékiek csíksomlyói búcsúra és a Kárpátaljára tett látogatásáról, a Szolván zajló megemlékezésről. További újságcikkek jelentek meg a teljesség igénye nélkül az Erdélyi János Emlékmúzeum és a nagykaposi székykapu avatásáról, díszpolgári címek adományozásáról, a Magyar Közösségi Házban zajló szövökörről, az alapiskolások számára rendezett népdal-, népmese- és szavalóversenyekről, a peremvidéken élő magyar gyerekek számára indított Vasárnapi iskola programról, a régióban megvalósuló színházi előadásokról. Illetve azokról, amelyekre az ung-vidékiek is ellátogattak, könyvbemutatókról, kórustalálkozókról, Petőfi Sándor és Mécs László szobrának és Herczegh Géza és Erdélyi János emléktáblájának avatásáról, a Magyar Közösségi Házban létrehozott 1956-os emlékszóbaról és vásáruddvarról, a társulás által megvalósított projektekről.

Az újságban bemutatásra került az is, hogy Ung-vidéken már a legkisebb korcsoporttól kezdve felveszik a kapcsolatot a magyarok egymással, így szó volt az Ung-vidéki vándorbölcshöről, a kisedek és szüleik számára szervezett Ringató foglalkozásokról, az óvodásokat és alapiskolásokat érintő beiratkozási és ajándékosztási programokról és a sátoraljaújhelyi középiskolás tábor felvidéki napjáról.

Az újság hasábjain megemlékeztek a régióhoz kötődő jeles személyek haláláról és életéről, munkásságáról is, így búcsúztak el Erdélyi Zsuzsanna Kossuth-díjas magyar néprajztudóstól, Erdélyi János unokájától; Skultéty Csaba nagykaposi születésű szerkesztőtől, publicistától, Mécs László keresztfiától és Demjén Béla pedagógustól, könyvszerkesztőtől, Ung-vidék kulturális örökségének gondozójától.

A felsoroltakon túl a MAGYARHÁZ hasábjain leközölték az elmúlt években az intézményben készített kutatások eredményeit, illetve a teljes kutatási anyagokat is, valamint olyan néprajzi, helytörténeti kiadványokat, melyek csak csekély példányszámban jelentek meg. Fontosnak tartották, hogy az elkészült anyagokat minél szélesebb kör megismerje, az újság pedig alkalmas közvetítőeszköznek bizonyult. Így bemutatásra került Czap Edit Roma kézműves mesterségek az Ung-vidéken, Lakatos Deniska és Vályi Edit Ung-vidékiek a Gulágon és Pankovics Andrea A feleszi premontrei apátság története című írásai folytatásos formában.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Lapkiadás

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A periodikum teret biztosít mindazok számára, akik véleményük írásban történő kifejtésével hozzá szeretnének járulni az Ung-vidéki magyarság sorsának jobbításához. Így az újság lehetőséget nyújt a községeknek, iskoláknak, kultúrcsoportoknak, közösségeknek, hogy megmutassák értékeiket. A lap írásai ennek megfelelően több, nem hivatásosan újságírással foglalkozó személy tollából származnak. A cikkek írói többnyire a társulás dolgozói, a rendezvényeken résztvevő személyek, az érintett csoportok tagjai közül kerülnek ki, akik azzal, hogy részt vesznek ebben az alkotó folyamatban növelik saját önbecsülésüket és lojálisabbak, empatikusabbak lesznek saját régiójuk/egy-egy rendezvény iránt.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Humán: szerkesztő, cikkeket készítő munkatársak, nyomdász

Pénzügyi: nyomdai előkészítési és nyomtatási költségek

Technikai: számítógép a cikkek elkészítéséhez, fényképezőgép a foto dokumentációhoz

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A lap kiadói azt szerették volna elérni, hogy az újságot a magukénak érezzék az emberek. Az ung vidéki magyarság joggal lehet az elért eredményekre büszke (gyerek és felnőtt csoportok sikerei, két köztársasági

elnök látogatása a régióban, Ung-vidék számos jeles személyisége), és ezeket az eredményeket jó, ha feketén-fehéren maguk előtt láthatják, illetve akár a más régióban élőknek is a kezébe adhatják a lapot, hogy megmutassák, a gondjaik és nehézségeik ellenére is mindezt sikerült megvalósítani.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Egy újság kiadásának számos buktatója lehetséges. Legnagyobb nehézsége nemcsak az érdekes tartalom, vagy egy vonzó külalak, hanem a folyamatos fenntarthatóság, a megjelenést biztosító anyagi fedezet, továbbá a szabályoknak való megfelelés.

A MAGYARHÁZ kiadásának költségeit a társulás a kezdetektől fogva magyarországi és szlovákiai pályázati forrásokból, támogatásokból biztosítja. Megjelenését többek között támogatta a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., a Nemzeti Kulturális Alap, a Rákóczi Szövetség és Szlovákia Kormányhivatala is. A támogatásoknak köszönhetően az újság teljesen ingyenes, kereskedelmi forgalomba nem kerülő periodikum. Évenkénti négy alkalommal, 1000-es példányszámban jelenik meg, a megjelent folyóirat pedig a nagykaposi Magyar Közösségi Házban érhető el. A periodikum szabályosan bejegyzett, rendelkezik az újságkiadás Szlovákiában jelenleg hatályos szabályainak megfelelő azonosító számmal, továbbá eleget téve a kötelezettségeknek a társulás az újságból rendszeresen kötelespéldányt szolgáltat a Szlovák Nemzeti Könyvtárba Turócszentmártonba, a Pozsonyi Egyetemi Könyvtárba, a járási székhelyen, Nagymihályban, lévő Gorazd Zvonický Zempléni Könyvtárba és a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumába. Ezenkívül pedig további példányokat küld az anyagi támogatást nyújtó szervezetek felé.

A kézzel fogható újságon túl a MAGYARHÁZ minden eddig megjelent példánya elérhető a Nagykaposi Magyar Közösségi Ház honlapján, a www.nvt-magyarhaz.eu –n, ahol azok számára is megismerhető az újság tartalma, akik Ung-vidéktől távol élnek és nincs módjuk papír alapú példányhoz hozzájutni.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A MAGYARHÁZ nagyon jól alkalmazható – mai divatos kifejezéssel élve – Ung-vidék kulturális PR eszközeként, vagyis olyan eszközként, mely a közönséggel, tehát a szélesebb körű magyarsággal megismerteti a régióban fellelhető értékeket. A lapot megjelentető társulás rendszeresen juttat el belőle a környékbeli általános és középiskolákba, az önkormányzatok számára, kihelyezi a nagyobb rendezvényeken, illetve ajándékként viszik más településekre, Magyarországra, Erdélybe, Kárpátaljára, Vajdaságba, ezáltal az Ung-vidéki magyarság tevékenységei láthatóvá válnak szerte a Kárpát-medencében.

IV. FEJEZET

KÁRPÁTALJAI JÓ GYAKORLATOK

Kudlotyák Krisztina

Bababörze és ruhacsereprogram

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontja

Beregszász egyik legsikeresebb családos programja a bababörze, a fiatalok körében pedig a ruhacsere program népszerű nagyon. A programok költség-, humánerőforrás- és technika hatékonyak, emiatt könnyen alkalmazhatók bármilyen országban és bármilyen létszámú közösségben.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A bababörzét a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete, a ruhacsere programot a Pro Cultura subcarpathica civil szervezet szervezi.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A jó gyakorlat érdekeltjei olyan emberek, személyek, családok, akik kinőtt, fölöslegessé vált, már nem használt ruhaneművel rendelkeznek, amit kedvezményes áron adnának el más családnak, vagy cserélnének ki más résztvevővel.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A jó gyakorlat célja a családok, fiatalok találkozója, költséghatékony ruhatár-újítása. Tevékenységek:

- frekvenciált helyszín kiválasztása
- ruhavásárlási feltételek (minőségi kritérium és minimum és maximum árak) megszabása
- gyermekmegőrző programok szervezése
- jó hangulatú kísérő programok megszervezése

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A programoknak leginkább közösségépítő szerepe van, illetve fontos a fogyasztói társadalom által kialakult sztereotípiák leépítése, környezettudatos életmód népszerűsítése.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Területileg Beregszászra és környékére terjed ki, azaz kis faluban, városban, kisebb környezetben is megvalósítható

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A projekt megszervezéséhez leginkább humánerőforrás szükségeltetik. Technikai és pénzügyi forrást kevésbé igényel.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A program több család illetve fiatal bevonásával történik. A hosszú távú célja, hogy a nagycsaládos életet népszerűsítse, illetve, hogy a fiatalok környezettudatosabban éljenek.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A projekt nem költséges fenntarthatósága csak a kezdeményezők lelkesedésétől függ.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A program könnyen adaptálható, hiszen költséghatékony, könnyen megszervezhető és caritatív jelleggel is bír.

Kudlotyák Krisztina

Beregi tájház program

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Nagyberegi Tájház 2012 óta kulturális, szellemi, hagyományőrző egységként működik. A múzeum Kárpátalja egyetlen olyan intézménye, amely foglalkoztató-házként is funkcionál.

Az élő tájház legfontosabb célja a hagyományok élményszerűsítése, a fiatalok identitásának erősítése, kulturális értékek átörökítése.

Mindezt célirányos és rendszeres foglalkozások által próbálja megvalósítani. Az épület és a hozzá tartozó udvar a hagyományos paraszti életmód bemutatása mellett alkalmas a különböző hagyományőrző foglalkozások levezetésére. A látogatóknak bemutatják a paraszti élet szokásvilágát, munkaalkalmait, a helyi tradíciókat. A házhoz kötődő programok a lokális identitás megmentését, erősítését szolgálják.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A tájház tulajdonosa a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, a program működtetője a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet., a ház mellett botanikus és fűszerkert lett létesítve a Fodor István Kutatóintézet jóvoltából.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A Nagyberegi tájház programjai heti szinten a község és a környékének fiataljait vonzza be. Ezeken az alkalmakon kívül Kárpátalja számos iskolájából érkeznek ide gyermek- és ifjúsági csoportok múzeumpedagógiai és gasztronómiai, kézműves élményért.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A tájházi programok célja elsősorban a szellemi és tárgyi örökség bemutatása, újraélesztése és terjesztése, a hagyományos mesterségek és kézművesség megismertetése és megszerettetése a fiatalokkal.

A programban megvalósuló tevékenységek jeles napokhoz, ünnepkörökhöz is köthetők:

Farsangi álarcok készítése, farsangi fánk sütése: a farsangi időszakra jellemző télűző maszkok készítése, s egyben a busójárás szokásának ismertetése a jelenlévőkkel. Az asztalról nem hiányozhat ebben az időszakban a farsangi fánk sem. Nem mindennapi történetével is megismerkedtek a résztvevők.

Szövés és fonás, körmöcskés: az esemény célja az egykori fonók hangulatának felelevenítése, a kerek- és talpas guzsaly használatának bemutatása. Ezzel egyetemben a cérvetítés és szövés technikáinak bemutatása és tanítása

Labdacsöröge sütés: a tájház népszerűbb programjaihoz tartozik. A rendezvény célja a területünkön egykor hagyományosan a gyermekágyas asszonyoknak készített édesség újra megismertetése és elkészítésének megtanítása. A tájházban újra felelevenítjük a tészta készítését. Megismertetjük a fiatalokat a technikákkal. A résztvevők tésztát gyúrnak, nyújtanak és vágnak, vagyis olyan hétköznapi házimunkákkal foglalkoznak, melyeket ma otthon már ritkán végeznek a fiatalok. A labdacsöröge mellett palacsinta és tarkedli sütésre is sor került.

Gyöngyfűzés, gyöngyszövés: hasznos időtöltés, melynek célja, hogy felhívja a figyelmet a kézzel készített dolgok értékére, s előtérbe kerüljön a kézimunka értéke-

Húsvétvárás: kézműves foglalkozás keretében hozzáértő kézművesek készítenek hímeseket és tanítják a tojásfestés fortélyait. Emellett egyéb húsvéti szokások – locsolkodás, verselés – felelevenítése.

Kenyérlángos sütése: a kemencében sült tésztafélék elkészítésének bemutatása és tanítása.

Májusfaállítás: a népszokás felelevenítése, közös díszítés és faállítás a gyerekekkel. Az alkalom kézművességgel egybekötött.

Pünkösdi királyválasztás: az egykori pünkösdi szokások bemutatása alkalomhoz kapcsolódó gyermekjátékokkal és hagyományos ételek készítésével egybekötve.

Meggylekvár főzés hagyományos meggylekvár készítése fiatalok bevonásával. Az eseménynek közösségteremtő célja is van.

Szüreti táncház: hagyományos szüreti multság. A délelőtti folyamán a nagyberegai és kaszonyi iskolások látogattak el a tájházba, délután pedig Orosziból és Váriból érkeztek hozzánk a diákok, hogy a szüreti szokások mellett népi gyermekjátékokkal is megismerkedhessenek Kokas Krisztina és Károly vezetésével. A népviseletbe öltözött Kokas Banda táncos párja fergeteges hangulatot varázsolt a cserépkályha melegénél. Pihenésképpen hangszerbemutató következett. A fiatalok a kezükbe vehették a népi hangszereket, és ki is próbálhatták azokat. A kézműveskedés sem maradhatott ki a programból. Az érdeklődők Derceni Irénkével és Papp Viktóriával csuhé és nemezbabákat készíthettek. Közben finom teát és lekváros kenyeret fogyaszthattak a kedves vendégeink.

Márton nap: Mivel a fiatalok közül sokan nem ismerik a Márton nap történetét, ezért a program kezdetén Szent Márton legendáját hallhatták. Márton-napi lámpásokat készítése mellett gesztenye, túróval töltött alma és sütőtök sült a kemencében.

Gyertyamártogatás: a lakásdekorációként szolgáló gyertyák elkészítésének folyamatát ismertettük meg, és felhívtuk a figyelmet az egyszerű módon, kézzel elkészített tárgyak értékére. (A résztvevők megtanulták, hogyan készíthetnek különböző formájú és színű gyertyákat, akár díszgyertyákat kézzel.)

Nemezelés: a nemez megmunkálása egyik ősi mesterség, melyet a mai fiatalok egyáltalán nem ismernek. A gyapjú formálhatósága és kezelhetősége lehetőséget nyújt arra, hogy különböző díszeket készítsenek belőle. (kulcstartó, fülbevaló)

Adventi kézművesség és mézeskalács-készítés: a karácsonyra való ráhangolódásként adventi koszorúk és dekorációk készítése, mézeskalácssütés és díszítése több csoporttal az adventi időszakban. A Luca-napi népszokások megismertetése a fiatalokkal. Luca búza, Luca-kalendárium készítése.

Nép játékok készítése és használata

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A Nagyberegi tájház működtetése leginkább kulturális, hagyományőrző, pedagógiai és identitásmegőrző területekhez kötődik. Az utóbbi évek során turisztikai látványossággént, objektumként is értelmezhető.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A projekt indulásakor leginkább Nagybereget és környékét tekintették az ötletgazdák a projekt hatókörének. Ma egész Kárpátaljáról érkeznek résztvevők a ház programjaira.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A jó gyakorlat elengedhetetlen feltétele egy olyan tájház jellegű épület, amely tükrözi a paraszti élet szokásait, amelyben kialakítható foglalkoztató terem, és nagyobb terület vagy kert is tartozik hozzá.

Szükséges humánerőforrás tényezők: rendezvényszervező, kézművesek, tánccsoportok, hagyományőrző együttesek.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A projektnek köszönhetően a fiatalok megismerkednek a népi kultúrával. Évi 1000 fiatal látogat el a tájház programjaira. Iskolai, óvodai csoportok érkeznek Kárpátalja különböző városaiból, helyszíneiről.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A program megvalósítása jelen pillanatban ingyenes a látogatók számára. A ház fenntartása a projekt legköltségesebb eleme, ezért jó, ha a tájház egy község vagy intézmény része. A programelemek pályázati pénzből valósíthatók meg.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Nagyon sok településnek van tájháza, annak az ötlete, hogy ezt igazi, élő közösségi térként használjuk könnyen adaptálható bárhol. A programok költséghatékonysága elérhetővé teszi a hagyományok népszerűsítését a fiatalok körében.

Kudlotyák Krisztina

Itt magyarul is (IMI) program

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Az *Itt Magyarul Is* program Kárpátalja hatóterületű, kulturális és gazdaságélénkítő program, melynek célja, a magyar nyelv használatának kiterjesztése, a nyelv presztízsének növelése, a közösség identitásának növelése, a szolgáltatók és szolgáltatóskeresők nyelvhasználati tudatosságának fejlesztése. Más határon túli régiókban is működik, azonban inkább gazdasági, mint kulturális alapokon nyugszik. A kárpátaljai példa azt mutatja, hogy egy ilyen jellegű program gazdasági tényezőkön túl inkább közösségi identitás-, presztízs-, illetve szolgáltatói minőségnövelő szereppel bírhat.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A jógyakorlat a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola kezdeményezésével indult, a projektet a főiskola bázisán működő Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet vállalta fel és fejlesztette tovább regionális szintű programmá.

3. A jó gyakorlat érintettjei

Magyarul beszélő szolgáltatók-keresők (vásárlók, páciensek, ügyfelek), munkavállalók (magyar nyelven is beszélő munkakereső személyek), vállalkozások, szolgáltatók.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Az Itt Magyarul Is program célja és feladatai:

A mozgalom célja, hogy a magyar nyelv használatát a család és a behatárolt közösségek színteréről (iskola, templom, kulturális kör) nyilvános színtérre – vállalkozások, üzletek, szolgáltatások szférájába – terelje.

Feladatai:

- a magyar nyelv használatának elősegítése, megerősítése, népszerűsítése Kárpátalja településeinek szolgáltatási hálózatában, hivatalaiban, intézményeiben, létesítményeiben.
- A magyar vagy magyar nyelvű szolgáltatást nyújtó intézmények, létesítmények, üzletek számbavétele, összesítése, nyilvánosan használható adatbázis kialakítása.
- A magyar nyelven beszélő kárpátaljai lakosok tájékoztatása a magyar nyelvű szolgáltatások igénybevételének lehetőségéről.
- A magyar turizmus fellendítése Kárpátalján.
- Hosszútávon a magyar nyelvet beszélők elhelyezkedési arányának növelése.
- Magyar nyelvű szociális háló kialakításának lehetősége.

Az Itt Magyarul Is következő tevékenységekkel éri el a célját és teljesíti a feladatokat:

- magyar nyelvű szolgáltatások felmérése, keresése
- önálló, felhasználóbarát on-line felület, szolgáltatási térkép működtetése
- programnépszerűsítő akciók szervezése
- a csatlakozott helyszínek IMI matricával, táblával, kitűzővel való ellátása
- szolgáltatásfejlesztő kiegészítő programok szervezése: képzések, konferenciák, bálók
- ingyenes jogsegély alkalmak

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A jógyakorlat egész Kárpátalján működik, legaktívabb a Beregszászi járás és az Ungvári járás, utána a Nagyszőlősi járás következik, de vannak regisztrált felhasználók a Munkácsi járásban és Munkácson, Ungváron, Felső-Tisza-vidéken is.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A jó gyakorlat túlmutat Kárpátalja határain. Hiszen minden magyar nyelvű szolgáltatás-kereső részesülhet benne. Ukrajna határain kívül élő magyarok is megtalálhatják a magyar szolgáltatásokat.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A jógyakorlathoz leginkább humánerőforrás és technikai háttér szükséges. A pénzügyi források kezdetben pályázati forrásból majd jó on-line és nyomtatott reklám-elhelyezési stratégiákból előteremthetők.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Az elmúlt évek folyamán az IMI mozgalom egyre népszerűbb, évente több mint ezer regisztrációs megkeresés érkezik, a jelenlegi adatbázisban 942 elem van regisztrálva. Ebből a legnépszerűbbek az egészségügyi szolgáltató egységek, amelyek intézményhez köthetően a magyarul beszélő orvosokat, egészségügyi munkatársakat tartalmazza. Közel 5000 matrica és kitűző került kiosztásra.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A programot leginkább pályázati forrásból lehet és reklámból befolyó felajánlásokból lehet fenntartani. Az on-line felület jó lehetőséget ad a reklám elhelyezésére és arra, hogy a szolgáltatás minősíthető lehessen. Hosszú távú fenntarthatósági cél egy letölthető mobil app létrehozása, amely szintén reklámfelülettel és letöltési költséggel járulhatna hozzá a program fenntartásához.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Az adott program adaptálható más országok többnyelvű vagy határ menti térségeiben, hiszen szolgáltatásfejlesztő és szolgáltatási palettaszélesítő hatása lehet. Fontos elem, hogy a térség többnyelvű közegében előnyben részesüljenek azok a szolgáltatók, vagy munkavállalók, aki beszélik az adott térség nyelveit. Egy ilyen program segíti a turizmus fejlődését.

Kudlotyák Krisztina

Kárpátalja.ma hírportál és magazin

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Kárpátalja.ma hírportál működtetése 2011-től egész Kárpátaljára hatással van. Ez egy kulturális irányultságú médiaprojekt, melynek identitáserősítő és tájékoztató célja van. Hatása olvasói, látogatói számokkal mérhető. A projekt elemei adaptálhatók más régiókban is.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Kárpátalja.ma (továbbiakban: KMA) létrehozója és működtetője a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola.

3. A jó gyakorlat érintettjei

A projekt érintettjei a kárpátaljai közéleti, kulturális, oktatási, egyházi témákban érdekelt felhasználók, olvasók, hírszerkesztők, közéleti személyiségek, stb

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A KMA a hétköznapiakon hírportálként működik, célja a gyors, objektív, bulvármentes tájékoztatás, hétvégén kárpátaljai kulturális, közéleti, oktatási magazinként működik, melynek elsődleges célja a megye értékeinek feltárása, eseményeinek hírüladása, sikeres emberek, életutak bemutatása, lehetőségek feltárása.

A jógyakorlathoz köthető tevékenységek:

- hírportál működtetése
- sikeres intézmények, civil kezdeményezések felkutatása és bemutatása
- sikeres kárpátaljai magyar sorsok felkutatása, bemutatása
- kárpátaljai programlehetőségek felkutatása, programajánlóban való rögzítése
- a kárpátaljai közösséget érintő cikkek ukrán és angol nyelvű közlése
- közösségi szempontból fontos tevékenységek médiatámogatása
- fiatal médiaszakemberek képzése, felkészítése

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A projekt kulturális tudásmegosztó és identitásnövelő hatással bír, így ez leginkább kulturális területet érintő jógyakorlat. Különösképpen a tudatos állampolgárságra, politikai és közösségi aktivitásra, vallási tudatosságra tanít.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A kárpátaljai.ma közvetlen területe Kárpátalja, on-line volta miatt azonban más területeken is elérhető és olvasható: így vannak ausztrál, osztrák, USA-beli, több európai országbeli felhasználói is.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A jógyakorlat magas technikai és humán erőforrást igényel. Ennek az előteremtése és képzése pénzügyi forrást igényel, ami részben pályázati forrásból, részben jó reklámpolitikával, hirdetőfelületek működtetésével, a hírportál kínálati skálájának bővítésével érhető el.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A program 2011-től folyamatosan működik. Az olvasóközönsége napi 4 ezer fő. direkt megkereséssel és 10 ezer fő internetes megkeresés által.

Napi szinten 35-60 elem (cikk, interjú, riport, videó, recept, program, stb.) kerül fel az on-line felületre. Több interjútípus külön könyvben, interjúkötetben is megjelent a családi értékek tükrözése érdekében.

A projekt hosszú távon Ukrajna egyik meghatározó kisebbségi életet tükröző objektív hírforrásává válik.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A projekt fenntarthatóságához és hosszú távú célok eléréséhez pénzügyi és humán erőforrás szükségeltetik.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A kisebb közösségek kiválóan alkalmazhatják az értékeik közvetítéséhez, megőrzéséhez és kommunikációjához. Egy ilyen projekt humán erőforrás és technikai háttér megteremtésével identitáserősítő hatással bír.

Kudlotyák Krisztina

KurucFeszt

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A KurucFeszt Kárpátalja egyik legnagyobb kulturális, ezen belül néphagyományt népszerűsítő és bemutató programsorozata, amely kulturális identitásmegőrző és közösségteremtő és őrző szereppel bír. Kiváló alkalmat biztosít a kulturális örökség és értékek átadására.

A programot hagyományosan 2011 óta szervezik meg minden évben. Az esemény látogatottsága jól mérhető, kínálatbővülése adatokkal alátámasztható, hozadéakai láthatóak. A fesztivál ötlete jól adaptálható más régiókban, országokban vagy településeken.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A program a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezethez, a kárpátaljai Magyar Vállalkozók Szövetségéhez, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetséghez és a helyi hagyományőrző csoportokhoz köthető.

3. A jó gyakorlat érintettjei

A jó gyakorlat érintettjei a helyi hagyományőrző közösségek, együttesek, tánccsoportok, hagyományőrző kézművesek, lovas iskolák, a hagyományőrzés kedvelői, családok, vállalkozások, civil kezdeményezések

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A KurucFeszt célja emléket állítani a Rákóczi szabadságharcnak hagyományőrző csoportok bemutatkozása, fellépése, népszerűsítése által. Erősíteni a helyi közösségek identitását, megalapozni Kárpátalján a gazdaságalapú kultúrafejlesztést, elősegíteni a lovassportok térhódítását és a kézműves termékek elterjedését.

A projekt legfontosabb tevékenységei:

- kárpátaljai néptáncsoportok bemutatkozása
- népi mesterségek bemutatkozása
- kézműves termékek piacának megteremtése, növelése
- kézműves termékek, mesterségek versenyképességének növelése
- hagyományőrző lovasbemutató szervezése
- bemutatkozási lehetőség biztosítása a lovas iskolák számára
- gasztronómiai sajátosságok bemutatása

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A jó gyakorlat a kultúra területén lett kiemelkedő, ezen belül a hagyományőrzésre és az identitás megőrzésre összpontosít. Legfontosabb feladata a kulturális értékek prezentálása és továbbörökítése, lehetőség biztosítás a bemutatkozásra. A projekt kiváló non-formális tudástranszferként működik.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Területileg leginkább az egykori Ugocsa megyére összpontosít, de látogatói és szolgáltató egész Kárpátaljáról érkeznek. Az utóbbi évek során más ukrainai megyék lakosságát is vonzzák. A különleges szolgáltatásai miatt turisztikai látványosságnak tartják, mind külföldön, mind belföldön.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A KurucFeszt megszervezése elsősorban pénzügyi forrást és humánerőforrást, jó kapcsolati tőkét igényel.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A KurucFeszt rövid távú célja a helyi, hagyományőrző közösségek erősítése volt, a szervezők lehetőséget szerettek volna biztosítani a hagyományőrzésnek. Középtávú célja a hagyományőrző tevékenység széleskörű népszerűsítése volt, illetve ezeknek a széleskörű elterjedése. Hosszú távú célja egy népszerű hagyományőrzésre épülő fesztivál, turisztikai látványosság létrehozása Kárpátalján.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A jó gyakorlat jelen pillanatban pályázati forrásból valósul meg, azonban hosszú távon turisztikai látványosságként fenntarthatósága biztosított.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A KurucFeszt minden olyan helyen adaptálható, ahol a fókuszpontot a helyi hagyományőrzők és közösségek értékeinek bemutatkozására helyezik. A fesztivál megvalósítható kisebb volumenű rendezvényként is.

A KultúrÁsz Közhasznú Egyesület Egyetemes kultúra címmel kétéves, kulturális témájú nemzetközi projektet valósít meg 2018. március 1. és 2020. február 29 között. A projektidőszak alatt kiemelt feladatként vállaltuk a Kárpát-medencei magyarság hagyományörző, önkéntes alapon szerveződő kulturális gyakorlatának megismerését, valamint a jó gyakorlatok adaptációját a haza viszonyok között az együttműködő partnerek egymástól való kölcsönös tanulási elvének szem előtt tartásával. Ennek érdekében összegyűjtésre kerültek azok a jó gyakorlatok, amelyekről a partnerszervezetek egymás szervezeteit, jellegzetességeit megismerve úgy gondolják, hogy egymásnál is adaptálhatók, hasznosíthatók. Jelen kötet összesen 35 db esetleírást tartalmaz a magyar kulturális élet területéről magyar nyelven, amelyek megvalósítása minden esetben példaértékkel bír. Az összegyűjtött jó gyakorlatok mindegyike lehetőséget kínál arra, hogy az olvasók betekintést nyerjenek a magyarországi, romániai, szlovákiai és ukrainai magyar kulturális élet egy-egy érdekes szegmensébe, közelebbről megismerkedjenek az adott országban megfigyelhető kulturális sajátosságokkal. Az esetleírások közzétételével célunk, hogy az olvasók a négy ország, de más országok területén is adaptálható tapasztalatokra lelhessenek, amelyek sok esetben megoldást jelenthetnek a saját országukban megfigyelhető társadalmi és kulturális hiányosságokra, vagy a meglevő jól működő gyakorlatukat tudják vele színesíteni. A jó gyakorlatok minden esetben adaptálhatók teljeskörűen, de akár egy-egy részletükben, mozzanatukban is.

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

